

SOVITTELUTOIMISTON SEKÄ POLIISILAITOKSEN VÄLINEN MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ JA SEN KEHITTÄMINEN PIRKANMAALLA

Maiju Kunnas

Opinnäytetyö
Toukokuu 2014
Sosiaalialan koulutusohjelma
Ylempi AMK-tutkinto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

KUNNAS, MAIJU:

Sovittelutoimiston sekä poliisilaitoksen välinen moniammatillinen yhteistyö ja sen kehittäminen Pirkanmaalla

Opinnäytetyö 110 sivua, joista 7 liitteitä
Toukokuu 2014

Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään minkälaisia toimintatapoja Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välinen moniammatillinen yhteistyö sisältää. Tavoitteena oli kehittää näiden kahden toimijan välistä moniammatillista yhteistyötä. Lisäksi tavoitteena oli kehittää poliisien tietoisuutta sovittelutoiminnasta ja sen tavoitteista sekä sovittelutoimiston työntekijöiden tietoisuutta sovitteluun liittyvästä rikostutkintaprosessista. Opinnäytetyön avulla oli myös tarkoitus tutkia kuinka Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välistä tiedon kulkua voitaisiin kehittää ja kuinka poliisilta tulevien sovittelualoitteiden määrää saataisiin nostettua.

Vuonna 2012 Pirkanmaan sovittelutoimistoon ohjautui sovittelualoitteita poliisilta huomattavasti vähemmän mitä valtakunnassa muuten, jonka vuoksi toiminnan kehittämiseksi oli tarvetta. Opinnäytetyö oli määrällinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisen kyselyn avulla, joka oli strukturoitu. Kysely lähetettiin Pirkanmaan sovittelutoimiston viidelle työntekijälle sekä 129:lle Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen rikostutkijalle. Kysely toteutettiin ZEF-arviointikonetta käyttäen, jota hyödynnettiin myös vastausten analysoinnissa. Kyselyssä oli muutama avoin kysymys, jotka analysoitiin teemoittain. Kyselyiden vastausprosentti Pirkanmaan sovittelutoimiston osalta oli 100 ja poliisilaitoksen osalta 38,8.

Vastausten mukaan Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välisen moniammatillisen yhteistyön toimintatapoina ovat sähköposti, puhelinkeskustelut sekä yhteistyöryhmän kokoukset. Näiden organisaatioiden välinen moniammatillinen yhteistyö koettiin sovittelutoimiston osalta tärkeäksi ja poliisien osalta melko tärkeäksi. Moniammatillisen yhteistyön sujuvuus koettiin taas molempien organisaatioiden mielestä melko hyväksi. Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöistä suurin osa koki, että moniammatillista yhteistyötä poliisilaitoksen kanssa tulisi olla enemmän, kun taas poliisit kokivat, että yhteistyötä tulisi olla joko enemmän tai vähintäänkin säilyttää määrä ennallaan. Molempien organisaatioiden mielestä moniammatillista yhteistyötä tulisi lisätä eniten yleisesti sovitteluasian tiimoilta, mutta myös muissa sovitteluprosessin vaiheissa. Moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä sovittelutoimiston työntekijät kokivat tarpeelliseksi erityisesti tiedon kulun kehittämisen sekä useammin tapahtuvan yhteistyön, kun taas poliisit kokivat tärkeimmäksi yhteisen päämäärän.

Moniammatillisen yhteistyön merkittävimmäksi haasteeksi nousi poliisien resurssipula. Yhteyshenkilöiden määrän kasvattaminen, moniammatillisen viranomaistyöryhmän perustaminen sekä yhteisten koulutusten järjestäminen olivat taas keskeisimpiä moniammatillisen yhteistyön kehittämiskohteita.

Asiasanat: sovittelu, restoratiivinen oikeus, moniammatillinen yhteistyö, kehittäminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Social Services

KUNNAS, MAIJU:

Interprofessional Collaboration and its Development between Mediation Office and Police Department in Pirkanmaa

Master's thesis 110 pages, appendices 7 pages
May 2014

The thesis aimed to identify the different practices in the interprofessional collaboration between the Pirkanmaa Mediation Office and the Central Finland Police Department. The objective was to develop the interprofessional collaboration between these two operators. Furthermore the aim was to develop the awareness of mediation in general and its objectives among police and develop the awareness of criminal investigation procedures among mediation office employees. Through the thesis it was also intended to study how the communication between the Pirkanmaa Mediation Office and the Central Finland Police Department could be developed and how the amount of police originated initiatives could be increased.

The thesis was a quantitative study. The data were collected through structured electronic questionnaire. The questionnaire was sent to five employees of Pirkanmaa Mediation Office and to 129 crime investigators of Central Finland Police Department located in Pirkanmaa. The questionnaire was executed through zef-editor and it was also used in analyzing the answers. There were a few open-ended questions in the questionnaire that were analyzed by themes.

According to the answers the modes of operation in interprofessional collaboration between Pirkanmaa Mediation Office and Central Finland Police Department include e-mail, telephone conversations, as well as partnership meetings. The inter-organizational collaboration was seen important by the Mediation Office and fairly important by the police. Both organizations saw the fluency of the interprofessional collaboration fairly good. Most of the Pirkanmaa Mediation Office employees felt that there should be more interprofessional collaboration with the Police Department, while the police felt that there should be either more collaboration, or at least should be kept the same as before. Both organizations agreed that interprofessional collaboration in mediation should be increased in general but also in other stages of mediation process. In developing the interprofessional collaboration Mediation Office employees felt it necessary to improve communication and to collaborate more frequent, while the police officers felt that the most important is common goal.

The most significant challenge of the interprofessional collaboration was the lack of police resources. Increasing the number of contact persons, establishing an interprofessional work group for authorities and organizing joint training events were in turn the most important developing areas for interprofessional collaboration.

Key words: mediation, restorative justice, interprofessional collaboration, development

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	OPINÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	7
3	SOVITTELUTOIMINTA.....	10
3.1	Restoratiivisen oikeuden periaatteita	10
3.2	Sovittelutoiminnan historia	12
3.2.1	Sovittelutoiminnan kehittyminen maailmalla	12
3.2.2	Sovittelutoiminnan kehittyminen Suomessa	13
3.3	Mitä sovittelu on?.....	15
3.4	Sovittelutoiminnan tavoitteet ja tarkoitus	16
3.5	Sovitteluprosessi.....	18
4	MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	22
4.1	Käsitteen määrittelyä	22
4.2	Moniammatillisen yhteistyön edellytykset	24
4.3	Moniammatilliset tiimit	27
4.4	Rikos- ja riita-asioiden sovitteluun liittyvä moniammatillinen yhteistyö.....	30
4.5	Yhteistyö Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa	32
4.6	Aikaisemmat tutkimukset	33
5	TUTKIMUKSEN MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT	36
5.1	Tutkimuksen lähtökohdat ja menetelmät	36
5.2	Kyselylomakkeen suunnittelu ja kyselyn suorittaminen	38
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	41
6.1	Tulokset Pirkanmaan sovittelutoimiston osalta.....	41
6.1.1	Moniammatillinen yhteistyö Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa Pirkanmaan alueella.....	41
6.1.2	Moniammatillisen yhteistyön lisääminen	44
6.1.3	Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen	46
6.2	Tulokset Sisä-Suomen poliisilaitoksen osalta	52
6.2.1	Kyselyyn vastanneiden tausta.....	52
6.2.2	Sovitteluprosessi	52
6.2.3	Moniammatillinen yhteistyö Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa	60
6.2.4	Moniammatillisen yhteistyön tärkeys sekä moniammatillisen yhteistyön lisääminen	63
6.3	Vertailu Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen vastausten välillä	75
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	80
7.1	Tulosten yhteenveto.....	80
7.2	Opinnäytetyön validius ja eettisyys	94
7.3	Opinnäytetyöprosessin pohdintaa.....	96
	LÄHTEET	99
	Liite 1. Sähköisen kyselyn kysymykset poliiseille.....	104
	Liite 2. Poliisien sähköisen kyselyn saateviesti	107
	Liite 3. Sähköisen kyselyn kysymykset Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöille	108
	Liite 4. Sovittelutoimiston sähköisen kyselyn saateviesti	110

1 JOHDANTO

Riita- ja rikosasioiden sovittelu tarkoittaa palvelua, jossa rikoksen osapuolet, eli epäilty ja asianomistaja, voivat kohdata toisensa puolueettoman sovittelijan läsnä ollessa. Sovitteluun osallistuminen on molemmille osapuolille aina vapaaehtoista. Sovittelun tarkoituksena on käsitellä rikoksen aiheuttamia henkisiä ja aineellisia haittoja, ja samalla pyrkiä löytämään molempia osapuolia tyydyttävä ratkaisu haittojen korjaamiseksi. Oleellista on, että tapahtumaa käsitellään ja ratkaisua etsitään osapuolten ehdoilla, vaikka sovittelussa otetaan huomioon myös oikeuslaitoksen odotukset. Keskeistä on kuitenkin osapuolten väliset inhimilliset suhteet ja niissä tapahtuneiden loukkausten hyvittäminen. (Iivari 2007, 19.)

Laki rikos- ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (1015/2005) määrittelee sovittelutoimintaa. Lain mukaan sovittelua koskevan aloitteen voi tehdä rikoksesta epäilty, rikoksen uhri, poliisi- tai syyttäväviranomainen taikka muu viranomainen. Vain poliisi- tai syyttäväviranomaisella on kuitenkin oikeus tehdä aloite sovitteluun ryhtymisestä, jos kyseessä on väkivaltaa sisältävä rikos, joka on kohdistunut rikoksesta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheiseen. Lain määrittelyn myötä sovittelutoimiston suurimpina yhteistyökumppaneina ovat poliisi- ja syyttäväviranomaiset ja yhteydenpitoa tapahtuu päivittäin. (SovL 1015/2005.)

Opinnäytetyössäni tutkin Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välillä tapahtuvaa moniammatillista yhteistyötä. Tavoitteena on, että Pirkanmaan sovittelutoimisto saisi eväitä siihen, kuinka toimintaa tulisi kehittää niin, että sen toiminta palvelisi yhteistyökumppaneita entistä paremmin. Lisäksi tavoitteena on, että opinnäytetyön avulla saataisiin kasvatettua poliisilta tulevien sovittelualoitteiden määrää Pirkanmaan sovittelutoimistossa. Vuonna 2012 Pirkanmaan sovittelutoimistoon ohjautui sovittelualoitteita poliisilta 67 prosenttia ja syyttäjältä 25,3 prosenttia. Koko valtakunnassa poliisilta ohjautuvien sovittelualoitteiden määrä oli 81 prosenttia eli selvästi enemmän mitä Pirkanmaalla ja osittain tämän vuoksi toiminnan kehittämiseksi on tarvetta. Aiheen tutkiminen on ajankohtaista myös siitä syystä, että rikosasioiden sovittelun neuvottelukunnan toimintasuunnitelmassa (2013, 3) vuosille 2013–2015, painopistealueiksi mainitaan muun muassa viranomaisyhteistyön kehittäminen sovittelutoiminnassa.

Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää minkälaisia toimintatapoja Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välinen moniammatillinen yhteistyö sisältää ja kuinka sitä tulisi kehittää, jotta sovittelutoiminnan tavoitteet toteutuisivat mahdollisimman hyvin. Työn tarkoituksena on myös lisätä tietoisuutta sovittelusta, jotta sovittelu nähtäisiin jatkossa entistä useammin yhtenä vaihtoehtona rikosoikeusjärjestelmässä. Lisäksi on toivottavaa, että opinnäytetyön avulla saataisiin kasvatettua poliisilta tulevien sovittelualoitteiden määrää Pirkanmaan sovittelutoimistossa. Tutkimus on toteutettu sähköisellä kyselyllä, joka lähetettiin sekä Pirkanmaan sovittelutoimiston viidelle työntekijälle että Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen sel-laisille rikostutkijoille ja tutkinnanjohtajille, jotka tutkimiensa rikosten myötä ovat olleet tai voisivat olla tekemisissä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa.

2 OPINÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Laki rikos- ja eräiden riita-asioiden sovittelusta määrittelee sovittelutoimintaa. Sovittelua koskevan aloitteen voi tehdä rikoksesta epäilty, rikoksen uhri, poliisi- tai syyttäjäviranomainen taikka muu viranomainen. Vain poliisi- tai syyttäjäviranomaisella on kuitenkin oikeus tehdä aloite sovitteluun ryhtymisestä, jos kyseessä on väkivaltaa sisältävä rikos, joka on kohdistunut rikoksesta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheiseen. Lain määrittelyn myötä sovittelutoimiston merkittävimpinä yhteistyökumppaneina ovat poliisi- sekä syyttäjäviranomaiset ja yhteydenpitoa tapahtuu päivittäin. (SovL 1015/2005.)

Vuonna 2012 Pirkanmaan sovittelutoimistoon ohjautui sovittelualoitteita poliisilta 67 prosenttia ja syyttäjältä 25,3 prosenttia. Koko valtakunnassa poliisilta ohjautuvien sovittelualoitteiden määrä oli 81 prosenttia eli selvästi enemmän mitä Pirkanmaalla. (Pirkanmaan sovittelutoimisto 2012, 2.) On tärkeää, että poliisilta tulevien sovittelualoitteiden määrää saataisiin kasvatettua, koska ei ole tarvetta rasittaa viranomaiskoneistoa aina syyttäjäviranomaiseen asti, jos asia saadaan hoidettua ilman käräjäoikeuden käsittelyäkin. Osa rikoksista toki menee käräjäoikeuden käsiteltäviksi, siitäkin huolimatta, että ne sovitteluaan, mutta osan syyttäjäviranomaisilta tulevista sovittelualoitteista olisi voinut sovittelutoimistoon ohjata jo poliisi. Myös sovittelun hyödyt kuten, osapuolien luottamuksellinen kohtaaminen, omaan asiaansa vaikuttaminen sekä hyvityksen/hyvittämisen/vastuunoton mahdollisuus, tulevat esiin sitä paremmin mitä aikaisemmassa vaiheessa asia saadaan sovitteltua. Myös sovittelun taloudellinen hyöty on sitä suurempi mitä aikaisemmin se saadaan ohjattua sovitteluun. Resurssien ja kustannusten säästäminen onkin yksi sovittelun tavoitteista. (Iivari 2007, 19–20.)

Kaiken kaikkiaan sovittelutoiminnan tavoitteet on jaettu rikosoikeudellisiin, kriminaali- ja sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin. Rikosoikeudellisina, ja osittain myös kriminaalipoliittisina, tavoitteina pidetään rangaistusten kasaantumisen ja leimautumisen välttämistä sekä erityisesti uusintarikollisuuden ehkäisemistä, varsinkin nuorten osalta. (Iivari 2010a, 58) Sosiaalipoliittisena tavoitteena on rikoksesta epäillyn tai toista loukanneen osapuolen vastuunotto. Tämän lisäksi sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin kuuluu erityisesti lasten ja nuorten osalta ongelmien ratkaisemisen osallistumiseen rohkaiseminen. Rikosasioiden sovittelu voi myös johtaa siihen, että viranomainen luopuu toimenpiteistä

(esimerkiksi syyttämättäjättäminen), tästä syystä yhtenä sovittelutoiminnan rikosoikeudellisena tavoitteena voidaan pitää myös turhien oikeudenkäyntien välttämistä, esimerkiksi lievemmissä ja/tai nuorten tekemissä rikoksissa. (Iivari 2007, 19–20.)

Opinnäytetyöni toteutus tapahtui yhteistyössä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa, jossa myös työskentelen tällä hetkellä. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Pirkanmaan sovittelutoimiston ja, toisen merkittävän yhteistyökumppanin, poliisin välillä tapahtuvaa moniammatillista yhteistyötä, jotta sovittelutoiminnan tavoitteet toteutuisivat mahdollisimman hyvin. Niinpä tutkimuskysymyksiksi ovat muotoutuneet seuraavat kysymykset:

1. Minkälaisia toimintatapoja Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välinen moniammatillinen yhteistyö sisältää?
2. Miten Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä tulisi kehittää?
 - a. Kuinka poliisien tietoisuutta sovittelutoiminnasta ja sen tavoitteista saataisiin lisättyä?
 - b. Kuinka sovittelutoimiston henkilökunnan tietoisuutta sovitteluun liittyvästä rikostutkintaprosessista saataisiin parannettua?
 - c. Kuinka sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä tiedon kulkua voitaisiin kehittää?
 - d. Kuinka poliisilta ohjautuvien sovittelualoitteiden määrää saataisiin nostettua?

Opinnäytetyön myötä on siis toivottavaa, että Pirkanmaan sovittelutoimisto saisi eväitä siihen, kuinka toimintaa tulisi kehittää, jotta sen toiminta palvelisi yhteistyökumppaneita entistä paremmin. Toisaalta työn tarkoituksena on myös lisätä tietoisuutta sovittelusta, jotta sovittelu nähtäisiin jatkossa entistä useammin yhtenä vaihtoehtona rikosoikeusjärjestelmässä. Tämän jälkeen olisi toivottavaa, että opinnäytetyön avulla saataisiin kasvatettua poliisilta tulevien sovittelualoitteiden määrää Pirkanmaan sovittelutoimistossa.

Opinnäytetyö toteutettiin kyselytutkimuksena, jonka tutkimusjoukoksi valikoitui kaikki sellaiset Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen tutkinnanjohtajat ja rikostutkijat, jotka tutkiensa rikosten myötä ovat olleet tai voisivat olla tekemisissä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa sekä Pirkanmaan sovittelutoimiston kolme sovitteluohjaajaa, sosiaalityöntekijä ja sovittelutoiminnan vastuhenkilö. Kyselyitä lähetettiin yhteensä 134 kappaletta (129 + 5). Kysely toteutettiin ZEF-arviointikoneella, jota hyödynnettiin myös vastausten analysoinnissa.

3 SOVITTELUTOIMINTA

3.1 Restoratiivisen oikeuden periaatteita

Rikos- ja riita-asioiden sovittelu perustuu restoratiivisen oikeuden käsitykseen. Restoratiivisessa oikeudessa seuraamuksen tulee ensisijaisesti olla uhrin hyvittäminen sekä rikosentekijän ja uhrin palauttaminen yhteiskunnan toimiviksi jäseniksi. (Iivari 2007, 23.) Lisäksi tulee vahvistaa yhteisöjen ja yhteiskunnan arvoja. Menettelynsä puolesta restoratiivinen oikeus korostaa rikosseuraamuksen kollektiivista ja korjaavaa käsittelyä. Tällöin keskeinen huomio kiinnitetään siihen, miten osapuolet selviytyvät tulevaisuudessa. (McCold 2000, 1.) Yleensä rikosten nähdään tapahtuneen lakia ja valtiota vastaan, mutta restoratiivisen oikeuden käsitteen mukaan, rikos nähdään tapahtuneen osapuolten välillä. Näin ollen restoratiivisen oikeuden tavoitteena on palauttaa osapuolten väliset suhteet tukemalla anteeksi antoa, rikoksen korvaamista sekä uudelleen yhdenmisyttä. (Souza & Dhimi 2008, 32–33.)

Restoratiivisen oikeuden käsitteessä rikosta ei siis nähdä ensisijaisesti lakien rikkomisena, vaan yksityisten ihmisten ja konkreettisten suhteiden loukkaamisena. Käsite sisältääkin laajan mahdollisuuden kaikille rikoksen osapuolille. Osapuolilla on mahdollisuus yhdessä tunnistaa ja osoittaa vahingot, tarpeet ja velvollisuudet sekä lisäksi parantaa ja korjata asiat niin hyvin kuin mahdollista. Kaiken kaikkiaan restoratiivisen oikeuden mukaan toiseen ihmiseen kohdistunut rikos on loukkaus ihmisten välillä ja heidän yhteiseloan kohtaan. (Brunila 2010, 34.)

Kansainvälisessä oikeuspoliittisessa keskustelussa restoratiivisesta oikeudesta eli korjaavan oikeuden käsitteestä on alettu puhua 1990-luvun alussa. Alun perin se on lähtöisin angloamerikkalaisesta maailmasta, mutta myös Eurooppaan rantautuminen on tapahtunut hyvin nopeasti. Kriminaalipoliittisessa keskustelussa restoratiivinen oikeus edustaa niin sanottua ”kolmatta tietä” retributiivisen lähestymistavan (rangaistusta korostava) ja rehabilitiivisen näkökulman (kuntoutusta korostava) jälkeen. (Iivari 2007, 22.)

Restoratiivisen oikeuden tavoitteina voidaan pitää modernin yhteiskunnan näkemysten muuttamista tehdyistä rikoksista sekä ongelmallisesta käyttäytymisestä. Lisäksi tavoitteena voidaan pitää rikoksen asianomistajalle tarkoituksenmukaisen oikeuden kokemuksen antamista ja traumasta selviytymistä. Restoratiivisessa oikeudessa asianomistaja saa mahdollisuuden ilmaista hänelle aiheutuneita psyykkisiä haittoja ja lisäksi asianomistaja voi kokea voimautuvansa saadessaan mahdollisuuden vaikuttaa päätöksentekoon siitä, millä tavoin tapahtunut rikos hänelle hyvitetään. Rikoksen tekijöiden osalta restoratiivisessa oikeudessa korostetaan vastuunottoa tekemästään rikoksesta, jolloin rikoksen tekijälle tarjoutuu mahdollisuus olla osa lakia noudattavaa yhteiskuntaa. Rikoksen tekijälle, aiheutuneiden haittojen kuuleminen uhrilta, voi olla myös oppimiskokemus. Nyky-yhteiskunnassa säästöjen aikaansaaminen katsotaan aina positiiviseksi asiaksi, niin myös restoratiivisen oikeuden katsotaan säästävän yhteiskunnan verovarot. (Johnstone & Van Ness 2007, 5.)

Restoratiivisen oikeuden yksi suurimmista haasteista on uhrin tarpeiden huomioiminen (Kinnunen 2012). Tästä syystä viime vuosina onkin ruvettu korostamaan entistä enemmän uhrin asemaa: rikoksen uhrille tulisi aina tarjota mahdollisuus sovitteluun, mutta kieltäytymisestä ei saa aiheutua hänelle negatiivisia seuraamuksia oikeusprosessissa. (Iivari 2007, 22.) Toisena restoratiivisen oikeuden haasteena voidaan pitää käsitteen laajuutta, sillä toisten näkemysten mukaan sitä voidaan soveltaa nykyisen oikeusjärjestelmän sisällä, kun taas toisen näkemyksen mukaan se on kokonaan uusi järjestelmä. (Souza & Dhami 2008, 33.)

Restoratiivista oikeutta ja erityisesti sen vaikuttavuutta on tutkittu laajalti kansainväliselläkin tasolla. Tutkimusten mukaan sekä uhrin että rikosentekijät kokivat restoratiivisen oikeuden inhimillisempänä ja kunnioittavampana tapana rikosten käsittelyyn kuin perinteinen oikeus. Lisäksi restoratiivinen oikeus pärjäsikin tavanomaiselle rikosoikeudelliselle käsittelylle monessa muussakin asiassa. Sen katsottiin vähentävän muun muassa seuraavia seikkoja: uusintarikollisuutta joissakin rikostyypeissä, uhrien postraumaattisia stressioireita sekä uhrien halua kostaa väkivalloin rikosentekijälle. Lisäksi restoratiivinen oikeus sai aikaan enemmän tyytyväisyyttä käsittelyprosessia kohtaan, niin tekijöiden kuin uhrien kohdalla. Myös oikeudelliset kustannukset vähenivät, silloin kuin sitä käytettiin rikosoikeuden sijaan. (Takala 2012, 44–45.)

3.2 Sovittelutoiminnan historia

3.2.1 Sovittelutoiminnan kehittyminen maailmalla

Sovittelun varhaisimmat mallit löytyvät heimoyhteisöllisistä riidanratkaisukäytännöistä, mutta vielä nykypäivänäkin meillä on maapallollamme edelleen paljon etnisiä ryhmiä sekä kulttuureita, jotka mieluiten hoitavat keskenään, perinteisin menetelmin riitansa ja rikoksensa. Yhdysvalloissa useat siirtolaiskansallisuudet yrittivät välttää virallisen oikeuden käyttöä niin kauan kuin mahdollista, mutta sopeutuminen valtakulttuuriin heikensi ratkaisevasti vaihtoehtoisia ja nimenomaan etnisiä oikeusjärjestelmiä. Tämän myötä syntyi ”kaksoisjärjestelmä”, virallinen oikeus ja sen vaihtoehdot. Tämä järjestelmä on nähtävissä vielä nykypäivänä, kun virallisen oikeusjärjestelmän täydentäjinä on myös muita vaihtoehtoja, joista yhtenä voidaan mainita nimenomaan sovittelu. (Iivari 2010a, 46–47.)

Vaihtoehtojen soveltaminen on sittemmin – 1900-luvun alkupuoliskolla – perustunut enemmänkin virallista rikosoikeusjärjestelmää kohtaan tunnettuun tyytymättömyyteen. Epävirallisen oikeuden toisessa kehitysvaiheessa sovittelu toimi varhaisen oikeuden kriitikkona, sillä sovittelu oli vastaus kritiikkiin siitä, että oikeus oli vain rikkaiden etuoikeus. Oikeusjärjestelmän edelleen kehittämisen myötä viralliseen järjestelmään sulautettiin yhä enemmän myös sovittelun eri menetelmiä. (Iivari 2010a, 47.)

Kolmas vaihe alkoi 1960-luvulla edelleen Yhdysvalloissa, kun yhdyskuntien voimistamisesta ja itsenäistämisestä tuli poliittisen uudistamistyön merkittävin teema, koska tuomioistuinten katsottiin etäännyneen kansasta. Niinpä epävirallisia riidanratkaisumenetelmiä, kuten sovittelua tarjottiin tuomioistuinten vaihtoehdoksi yleisemmin yhdyskunnissa ja valtaväestön piirissä, ei vain etnisille ryhmille. (Iivari 2010a, 47–48.)

Se rikosasioiden sovittelu, jota Euroopan maissa, Suomi mukaan lukien nykyäänkin toteutetaan, sai alkunsa 1970-luvulla Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Tätä vaihetta kutsutaan myös epävirallisen oikeuden neljänneksi kehitysvaiheeksi. Tarkoituksena oli helpottaa sekä suojella uusien huono-osaisten ryhmien oikeuksien toteutumista ja lähtökohtana oli yhteisöjen eheyden tukemisen sijasta, pirstoutumisen tunnustaminen. Modernin sovittelun lähtökohta ja sen keskeinen kritiikki virallista oikeusjärjestelmää koh-

taan liittyivätkin nimenomaan osallistumisoikeuksien puuttumiseen. Niinpä oikeusantropologit vaativat lisääntyvää osallistumisoikeutta ja oikeuden parempaa saatavuutta sekä oikeuden ammattimaisuuden ja byrokratian vähentämistä. (Iivari 2010a, 48.)

Sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa näkyi laillisuuden kriisi 1970-luvulla, jota kuvattiin toimivuuden, legitimaation ja tehokkuuden kriisinä. Tuomioistuimet olivat ruuhkautuneet, jonka myötä katsottiin, että asioiden ratkaisu ennen oikeudenkäyntiä vain parantaisi saadun oikeuden laatua ja välttäisi turhia lykkäyksiä. Epävirallisen oikeuden kehityksessä ja samalla myös sovittelun kehityksessä voidaan nähdä siis erilaisia vaihteita, jotka omalla tavallaan antavat vastauksen siihen mihin ja miksi tässä yhteiskunnassa sovittelua tarvitaan. (Iivari 2010a, 49.)

Euroopassa sovittelun kehitys alkoi 1980- ja -90-luvuilla Norjassa, mutta laajeni nopeasti myös Suomeen ja hieman myöhemmin Itävaltaan, Englantiin ja Saksaan. Sovittelu on edellä mainituissa maissa yleisin restoratiivisen oikeuden muoto. Euroopassa eri maiden välillä, sovittelun erot riippuvat lähinnä siitä, onko toiminnan keskiössä rikosentekijä, uhri vai molemmat (kuten Suomessa ja Norjassa). 1990-luvulla sovittelutoiminta jäntevöityi entisestään lainsäädännön kehittymisen myötä, ensin Ranskassa, Saksassa ja Itävallassa. Suomessa laki rikos- ja riita-asioiden sovittelusta tuli voimaan vuonna 2006. (Kinnunen 2012, 23–24.)

3.2.2 Sovittelutoiminnan kehittyminen Suomessa

Suomessa sovittelutoiminta alkoi vuonna 1983 Vantaalla Suomen Akatemian kokeilu- ja tutkimustoimintana. Vuonna 1986 sovittelutoiminta vakinaistettiin osaksi Vantaan kaupungin sosiaaliviraston työtä, jonka myötä toiminta vakiintui ja laajeni vähitellen muillekin suuremmille paikkakunnille. Yleisesti sovittelua ruvettiin järjestämään kunnissa, omana palveluna, yhteistoimintana toisen kunnan kanssa tai ostopalveluna yhdistyksiltä tai toiselta kunnalta. Sovittelun päätavoitteet sekä sosiaaliset ja kasvatukselliset päämäärät, erityisesti lasten ja nuorten rikos- ja riita-asioiden sovittelun osalta liittyvät sosiaalipalvelujen ja sosiaalityön toimialaan, tästä syystä sovittelu on ollut organisoitu kunnissa useimmiten juuri sosiaalitoimen alaisuuteen. Tähän lailla sääntelemättömään rikosasioiden sovittelujärjestelmään liittyi kuitenkin eräitä ongelmia, joiden vuoksi

sovittelun saattaminen lakisääteiseksi toiminnaksi osoittautui tarpeelliseksi. Läheskään kaikki kunnat eivät pystyneet tarjoamaan sovittelupalvelua, jonka vuoksi väestö ei ollut tasa-arvoisessa asemassa sovittelun saatavuuden suhteen. (Iivari 2007, 9-11) Ei riittänyt enää se, että sovittelu oli järjestetty jotenkin vaan toimintaa tuli resursoida, jotta tasa-arvo palvelujen saatavuudesta olisi turvattu. (Iivari 2010b, 13.)

Palvelujen riittämättömyyden vuoksi vuonna 2000 sosiaali- ja terveysministeriö asetti sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) tutkimuspäällikön Juhani Iivarin selvityshenkilöksi, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotus siitä, kuinka sovittelutoiminta tulisi järjestää, jotta sovittelun valtakunnallinen kattavuus saavutettaisiin. (Iivari 2007, 10–11.) Tämän ehdotuksen myötä laki rikosasioiden ja eräiden riitaasioiden sovittelusta (1015/2005) ennettiin 9. päivänä joulukuuta 2005. Laki tuli voimaan 1.1.2006 ja sen mukaan sovittelua tuli olla saatavilla kaikkialla Suomessa 1.6.2006 alkaen. Lain myötä sosiaali- ja terveysministeriöstä on tullut sovittelutoimintaa valtakunnallisesti ohjaava organisaatio, sillä lain mukaan sille kuuluu sovittelutoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta. (SovL 1015/2005.)

Sovittelutoiminnan järjestämisestä vastaavat taas aluehallintovirastot siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna alueen kaikissa osissa. Aluehallintovirastot voivat tehdä sopimuksen palveluiden tuottamisesta joko kunnan tai julkisen tai yksityisen palveluntuottajan kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii myös rikosasioiden sovittelun neuvottelukunta, jonka tehtävänä on ohjata, seurata, linjata ja edistää sovittelun valtakunnallista sekä kansainvälistä toimintaa ja kehittämistä. Lisäksi neuvottelukunnan tehtävänä on seurata sovittelun kansainvälistä kehitystä ja osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a.)

Vuoden 2012 lopussa Suomessa sovittelun toimialueita oli yhteensä 19. Osalla palveluntuottajista on myös alue- tai sivutoimipisteitä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013b.) Tampere on yksi pisimpään sovittelua järjestäneistä kaupungeista Suomessa, sillä sovittelua on järjestetty siellä jo yli kaksikymmentä vuotta. Toiminta Tampereella alkoi vuonna 1987, kun sovittelupalvelua tarjottiin kokeiluna Hervannassa asuville nuorille. Vuonna 1990 sovittelupalvelu vakinaistettiin ja sitä alettiin tarjota kaikille kaupungin asukkaille. Myös muutamat lähikunnat, kuten Orivesi, Juupajoki ja Längel-

mäki ostivat Tampereen kaupungilta sovittelupalvelua omien kuntiensa asukkaille (Juntunen 1997.)

Sovittelulain voimaantulon myötä vuonna 2006 perustettiin Pirkanmaan sovittelutoimisto, joka tarjoaa sovittelupalveluja koko Pirkanmaan alueen asukkaille. Sovittelutoimistossa työskentelee sovittelun vastuhenkilö, sosiaalityöntekijä, neljä sovitteluohjaajaa sekä toimistosihteeri. Heidän lisäksi sovittelutoimistossa toimii noin 70 vapaaehtoista sovittelijaa ympäri maakuntaa.

3.3 Mitä sovittelu on?

Teuri Brunilan (2010) mukaan sovittelu on vapaaehtoinen konfliktinhallintajärjestelmä, jossa puolueeton ulkopuolinen henkilö, sovittelija, auttaa riidan osapuolia erityisen sovittelumenettelyn avulla löytämään molempia osapuolia tyydyttävän ratkaisun. Sovittelija ei kuitenkaan ratkaise osapuolten ongelmaa, vaan toimii sovinnon mahdollistajana eli niin sanottuna fasilisaattorina. (Brunila 2010, 23.) Sovittelijan tehtävänä on ohjata prosessia, jonka lopputuloksena asianosaiset itse löytävät ratkaisun. (Flinck 2013, 12.)

Sovittelun ideana on siis osallistaa ihmiset itse ratkaisemaan ongelmansa ja tämän myötä kansalaiset otetaan mukaan omien asioidensa käsittelyyn, eikä heitä ulos suljeta, leimata tai vieraannuteta asiasta. Dialogi, oppimisen halu, inhimillinen kasvu sekä huomion kiinnittäminen tulevaisuuteen ovat sovittelun ydin asioita. Näiden lisäksi myös osapuolten kohtaaminen, vuorovaikutus ja rikokseen tai riitaan liittyvien tapahtumien selvittäminen ja teosta epäillyn vastuun ottaminen on keskeistä. (Brunila 2010, 24.) Näin ollen sovittelua voidaankin kutsua myös oppivaksi oikeudeksi, koska tarkoituksena on muuttaa ihmisten ajattelua kohtaamaan konflikteja uudella tavalla. Sovittelun avainsanoja ovat siis vuoropuhelu ja kuuntelu. (Flinck 2013, 13.)

Laissa sovittelutoimintaa määrittelee laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (1015/2005). Siinä sovittelulla tarkoitetaan maksutonta palvelua, jossa rikoksesta epäilylle ja rikoksen uhrille järjestetään mahdollisuus puolueettoman sovittelijan välityksellä kohdata toisensa luottamuksellisesti, käsitellä rikoksesta sen uhrille aiheutuneita

ta henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkiä omatoimisesti sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi. Tämän lisäksi myös sellaisia vähäisiä riita-asioita voidaan sovittella, joissa vähintään yksi osapuolista on luonnollinen henkilö. (SovL 1015/2005.)

Sovittelulain mukaan sovitteluun voidaan ottaa rikokset, jotka soveltuvat sovittelaviksi, kun otetaan huomioon rikoksen laatu ja tekotapa, tekijän ja uhrin välinen suhde sekä muut asiaan liittyvät seikat kokonaisuutena. Laissa ei ole erikseen määritelty rikoksia, joita ei voitaisi sovittella, mutta alaikäiseen kohdistunutta rikosta, jossa uhrilla on rikoksen laadun tai ikänsä vuoksi erityisen suojan tarve, ei voida sovittella. (SovL 1015/2005.)

Sovittelu antaa myös mahdollisuuden tunteiden käsittelyyn ja anteeksiantoon, sillä osapuolia rohkaistaan tunteiden ilmaisuun, jolloin osapuolet voivat päästä tapahtuman yli, ja kostonhalu sekä tarve asian jälkipuintiin vähenevät. Tämän lisäksi sovittelu laajentaa valmiutta tunnistaa ja ymmärtää toisten osapuolten tilanteita sekä inhimillisiä luonteenpiirteitä. Sovittelussa tuetaan myös osapuolien voimavaroja ongelmaratkaisussa niin, että osapuolet voisivat tulevaisuudessa kohdata toisensa ilman pelkoa, häpeää tai kauraa. Lisäksi sovittelussa on mahdollista löytää ratkaisu niin, ettei kumpikaan osapuoli menetä kasvojaan. (Brunila 2010, 35–39.)

3.4 Sovittelutoiminnan tavoitteet ja tarkoitus

Erityisesti nuorille ja lapsille sovittelu merkitsee mahdollisuutta vastuun ottamiseen ja kasvamiseen. Sovittelu voi kehittää nuoren rikosentekijän vastuuntuntoa ja ehkäistä mahdollisesti muuten alkavaa rikoskierrettä. (Iivari 2007, 20.) Sovittelutoiminnan tavoitteet voidaankin jakaa rikosoikeudellisiin, kriminaali- ja sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin. Rikosoikeudellisina, ja osittain myös kriminaalipoliittisina, tavoitteina voidaankin pitää rangaistusten kasaantumisen ja leimautumisen välttämistä sekä erityisesti juuri edellä mainittua uusintarikollisuuden ehkäisemistä, varsinkin nuorten osalta. (Iivari 2010a, 58.)

Ivarin (2007) mukaan sovittelun tarkoituksena on lieventää tai poistaa rikoksen tai riidan osapuolille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja. Sovittelun päämääränä taas on vaikuttaa rikollisuutta hillitsevästi ja vähentävästi sekä lisätä samalla yleistä sovinnollisuutta. Erityisesti nuorten rikoksentekijöiden osalta tavoitteena on kehittää vastuunottoa, helpottaa rikoksen uhriksi joutuneiden asemaa sekä tarjota oikeuskäsitteilylle vaihtoehtoinen tapa ratkaista kansalaisten rikos- ja riita-asioita. (Iivari 2007, 19.)

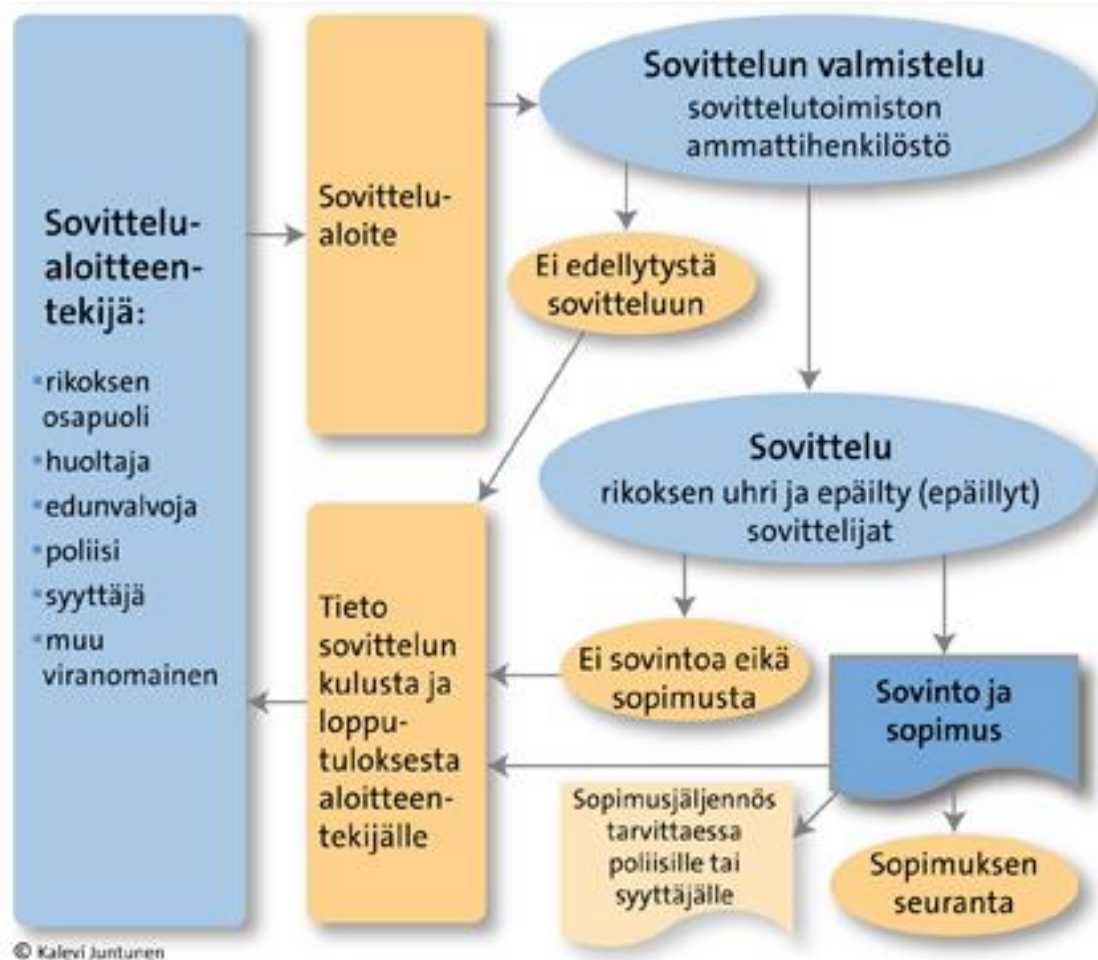
Rikoksesta epäillyn tai toista loukanneen osapuolen vastuunottoa, voidaan pitää myös yhtenä sovittelutoimintaan liittyvänä sosiaalityön tavoitteena. Sen lisäksi sosiaalityön tavoitteisiin kuuluu erityisesti lasten ja nuorten osalta ongelmien ratkaisemisen osallistumiseen rohkaiseminen. Keskeisintä kansalaisyhteiskunnallisesti ajateltuna sovittelutoiminnan tavoitteissa on luoda edellytyksiä asiakkaan vaikuttamiseen ja osallistumiseen itseään koskevien ratkaisujen tekemiseen, ottaa huomioon asiakkaan yksilölliset olosuhteet ja tarpeet sekä tukea asiakkaiden omatoimisuutta sosiaalisten epäkohtien ehkäisemisessä ja korjaamisessa. Nämä tarpeet ja vaatimukset voidaan kytkeä myös sosiaalityön alueeseen, kuten ohjaukseen, neuvontaan ja sosiaalisten ongelmien selvittämiseen sekä muihin tukitoimiin, joiden tarkoituksena on edistää yksilöiden ja perheiden turvallisuutta ja yhteisöjen toimivuutta. (Iivari 2010a, 58–59.)

Rikosasioiden sovittelu voi myös johtaa siihen, että viranomaisen luopuu toimenpiteistä (esimerkiksi syyttämättäjättäminen), tästä syystä yhtenä sovittelutoiminnan rikosoikeudellisena tavoitteena voidaan pitää turhien oikeudenkäyntien välttämistä, esimerkiksi lievemmissä ja/tai nuorten tekemissä rikoksissa. Tämän tavoitteen edistämiseen voivat liittyä myös eräät lainsäädännölliset muutokset, kuten toimenpiteistä luopumissäännösten kehittäminen (ilmoittamatta, syyttämättä ja tuomitsematta jättäminen). Näiden tavoitteiden kautta päästään myös kustannusten säästämiseen, jota voidaan pitää yhtenä sovittelutoiminnan sosiaalipoliittisena tavoitteena, rikosvahingon kärsineen hyvittämisen lisäksi. Kaiken kaikkiaan rikosoikeusjärjestelmään liittyviä sovittelutoiminnan tavoitteita voidaan pitää seuraamusjärjestelmää keventävinä. Lisäksi voidaan katsoa, että sovittelutoiminnan tavoitteiden tarkoituksena on vaikuttaa rikollisuuteen vähentävästi. (Iivari 2010a, 58.)

Edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi sovittelu säästää poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten työtä, joten sovittelun tavoitteena voidaan pitää myös kustannusten ja resurssien säästämistä. On myös todettu, että onnistuneen sovittelun myötä asianomistajalla on mahdollisuus saada vahingonkorvaus tapahtuneesta rikoksesta varmemmin, kattavammin ja nopeammin kuin oikeuden päätöksellä maksettavaksi määrätty korvaus. Niinpä viimeisenä sovittelun tavoitteena onkin vahingonkorvauksista sopiminen. (Iivari 2007, 19–20.)

3.5 Sovitteluprosessi

Sovitteluprosessi (kuviokuva 1) alkaa sovittelualoitteesta ja lain (1015/2005) mukaan sen voi tehdä rikosasian osapuoli, alaikäisen huoltaja, poliisi, syyttäjä tai muu viranomais-
nen. Väkivaltarikoksissa, jotka ovat kohdistuneet puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheiseen, aloitteen sovittelusta voi tehdä kuitenkin vain poliisi tai syyttäjä. (SovL 1015/2005.) Kuitenkin jo ennen sovittelualoitteen tekemistä rikosasioissa poliisiviranomaisen tulisi kertoa esitutkinnan yhteydessä rikoksen osapuolille mahdollisuudesta sovittaa asiaa, sovittelumenettelystä ja sen merkityksestä sekä antaa heille esite sovittelutoiminnasta. (Flinck 2013, 89.) Suurin osa aloitteista tulee poliisilta tai syyttäjältä, jolloin he lähettävät sovittelutoimistolle esitutkintapöytäkirjan tai ilmoitusosan siitä. Jos aloitteen tekee rikos- tai riita-asian osapuoli voivat he olla toimistolle esimerkiksi puhelimitse yhteydessä, jolloin heidän asiastaan voidaan keskustella heti ja tehdä arvioita sovitteluun soveltuvuudesta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus 2014.)

Kuvio 1. Sovitteluprosessi (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2014.)

Sovittelualoitteen saapuessa sovittelutoimistoon, on toimiston ammattihenkilöstön tehtävä arvioida esitutkimamateriaalin perusteella ja tarvittaessa osapuolten kanssa keskustellen täyttyvätkö sovittelulaisissa säädetyt edellytykset sovittelulle ja soveltuuko asia soviteltavaksi. Jos edellytykset täyttyvät, ovat sovitteluohjaajat yhteydessä jutun osapuoliin kirjeitse ja puhelimitse. Osapuolten kanssa keskustellaan siitä, mitä sovittelu tarkoittaa ja mikä sen merkitys on rikosprosessissa. Lisäksi keskustellaan osapuolten halukkuudesta osallistua sovitteluun. Yhteydenottojen myötä, sovittelutoimiston tehtävänä on myös selvittää, perustuuko suostumus sovitteluun osapuolten vapaaehtoisuuteen. Sen lisäksi, että suostumuksen tulee olla vapaaehtoinen, pitää sen olla myös henkilökohtainen ja perustua riittävään sekä asianmukaiseen tietoon sovittelun kulusta ja merkityksestä sekä osapuolten oikeuksista ja velvollisuuksista. Alaikäisten kohdalla henkilökohtainen suostumus vaaditaan sekä alaikäiseltä itseltään että huoltajalta. Jos osapuolet ovat halukkaita sovitteluun tapahtunutta rikosta, eikä mitään estettä sovittelun käynnistämiseksi ole, niin sovittelutoimisto tekee asiasta päätöksen käynnistää

sovittelu. Päätökset tehdään hallinto- sekä sovittelulakia noudattaen ja tieto päätöksestä lähetetään aina asian osapuolille sekä tarvittaville viranomaisille. (Flinck 2013, 91; Iivari 2007, 36–37.)

Jos kaikki osapuolet eivät ole halukkaita osallistumaan sovitteluun tai sovittelun muut edellytykset eivät täyty, niin sovittelutoimisto tekee asiasta päätöksen, että sovittelua ei käynnistetä. Päätöksestä tiedottaminen tapahtuu vastaaville tahoille, mitä sovittelun käynnistämispäätöksen yhteydessä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Sovittelun käynnistämispäätöksen jälkeen sovitteluohjaaja nimeää sovitteltavaan asiaan kokemuksensa sekä henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella soveltuvat ja vaihtolovelvolliset sovittelijat. Sovittelijat ovat sovittelutoimistojen vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka ovat koulutettuja tehtäväänsä sovittelutoimistojen toimesta. Yleensä yhtä sovitteluasiaa kohden nimetään kaksi sovittelijaa. Sovittelijat tutustuvat tapaukseen ja keskustelevat asiasta yhdessä sekä sovitteluohjaajan kanssa. Tämän jälkeen he ottavat yhteyttä asian osapuoliin ja sopivat sovitteluneuvottelun ajankohdasta. Itse sovittelu-prosessin hoitaminen kuuluu sovittelijoille, mutta sovitteluohjaaja on sovittelijoiden tukena koko prosessin ajan. Sovittelijoiden tulee myös pitää toimisto ajan tasalla sovittelun etenemisestä. (Flinck 2013, 93–94; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014; Iivari 2007, 36–37.)

Sovitteluneuvottelussa sovittelijat toimivat puolueettomasti ja auttavat osapuolia keskustelemaan tapahtuneesta, kokemuksistaan ja tapahtumaan liittyvistä tunteista sekä rikoksen vaikutuksista. Lähtökohtana ovat osapuolten tarpeet ja toiveet. Sovittelussa ei kuitenkaan ratkaista rikosoikeudellista syyllisyyttä. Sovitteluneuvotteluissa keskustellaan myös vahinkojen korvaamisen ja hyvittämisen muodoista. Sopimukseen pääseminen ei kuitenkaan ole sovittelun tavoite eikä onnistuneen sovittelun edellytys, vaan sovittelun tavoitteena on edistää osapuolten välistä sovinnollisuutta. Jos osapuolet kuitenkin päätyvät sopimukseen, sovittelijat auttavat heitä sopimuksen laadinnassa, mutta sopimuksen sisällön määrittelevät asian osapuolet. Sovittelusopimuksesta menee tieto myös poliisille ja/tai syyttäjälle sekä alaikäisten rikoksentehtäjien osalta lastensuojeluun. Sovittelutoimisto seuraa sovittelusopimuksen toteutumista, jos sovitteluneuvottelussa on näin sovittu. (Flinck 2013, 99.) Mikäli epäilty ei huomautuksesta huolimatta maksa sovittuja korvauksia, niin sovittelutoimisto neuvoo asianomistajaa jatkotoimen-

piteissä. Sopimus voidaan esimerkiksi vahvistaa oikeudessa siviiliteitse, jolloin korvauksia voidaan hakea ulosoton kautta. Jos asia on käsitelty oikeudessa sovitteluneuvottelusta huolimatta, niin tällöin sovittelusopimus yleensä vahvistetaan oikeuskäsittelyn yhteydessä eikä erillistä vahvistamista enää tarvita. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Joskus sovittelun kuluessa käy ilmi, että osapuolet eivät löydä heitä tyydyttävää yhteisymmärrystä eivätkä näin ollen halua enää jatkaa sovittelua. Tällöin sovittelijat ilmoittavat sovittelun keskeyttämisestä sovitteluohjaajalle. Toki myös osapuolet itse voivat keskeyttää sovittelun missä tahansa sovitteluprosessin vaiheessa. Joka tapauksessa, sovittelun keskeydyttyä sovittelun vastuuhenkilö tekee kirjallisen päätöksen asiasta. Myös tässä tapauksessa sovittelutoimisto lähettää tiedon sovittelun kulusta ja lopputuloksesta aloitteen tehneelle poliisi- tai syyttäjäviranomaiselle sekä alaikäisten rikosten tekijöiden kohdalla lastensuojeluun. (Flinck 2013, 101; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

4.1 Käsitteen määrittelyä

Moniammatillisen yhteistyön juuret löytyvät asiakaslähtöisestä yhteistyöstä. Käsitettä - moniammatillinen yhteistyö, on alettu käyttämään asiantuntijoiden ja eri ammattiryhmien yhteistyön kuvauksessa jo 1980-luvun loppupuolella, lopullinen käsitteen vakiintuminen tapahtui meillä Suomessa 1990-luvulla. Nykyään käsitettä käytetään varsin monimerkityksisesti ja se on erittäin epämääräinen. Tästä syystä sitä käytetäänkin kuvaamaan hyvin monenlaista asiantuntijoiden yhteistyön tapaa. Yksinkertaistaen voidaan kuitenkin sanoa, että moniammatillisessa yhteistyössä asiantuntijoilla on yhteinen työ tai tehtävä suoritettavanaan, ongelmat ratkaistavanaan tai päätös tehtävänä ja jotta he pääsevät tavoitteeseensa, yhdistävät he tietonsa ja osaamisensa. (Isoherranen, Rekola, Nurminen 2008, 15, 33.)

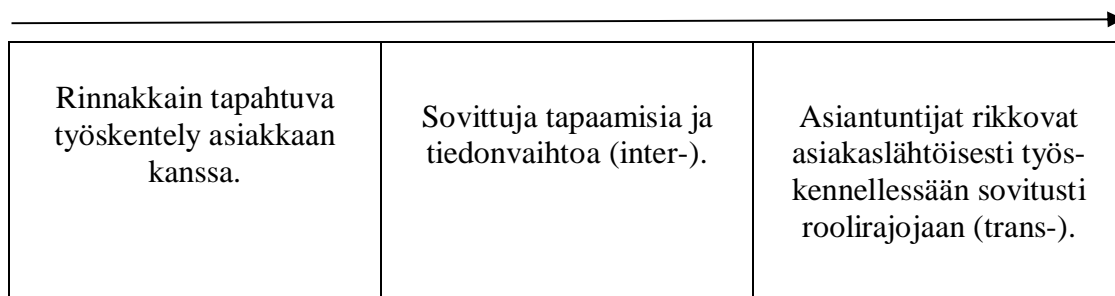
Moniammatillisuuden kautta yhteistyöhön tulee mukaan useita eri tiedon ja osaamisen näkökulmia, joita systemisen kokonaisuuden rakentaminen edellyttää. Yhteistyölle ominaista on taas ryhmän jäsenten keskinäinen arvostus ja yhteistoiminnallisuus. Lisäksi yhteistyössä tärkeää on se, kuinka voidaan koota yhteen ja prosessoida kaikki tieto ja osaaminen, joka on tarpeellista mahdollisimman kokonaisvaltaisen käsityksen saavuttamiseksi asiakkaan tilanteesta. (Isoherranen ym. 2008, 29, 33.)

Suomen kielessä on vain yksi moniammatillisen yhteistyön käsite ja sitä käytetäänkin varsin laajasti, kun halutaan kuvata asiantuntijoiden tekemää yhteistyötä. Joskus käsitettä käytetään jopa tilanteissa, joissa kuvataan henkilöitä, jotka työskentelevät samassa työpisteessä ilman, että heillä on koskaan varsinaisia tiimikokouksia tai mahdollisuutta yhteiseen tiedon prosessointiin. Toisin sanoen he työskentelevät rinnakkain, mutta varsinainen yhteistyö puuttuu. (Isoherranen ym. 2008, 37.) Isoherranen (2012, 19) mukaan moniammatillisesta yhteistyöstä onkin tullut sosiaali- ja terveystieteille eräänlainen sateenvarjokäsite, joka pitää sisällään monenlaisia määritelmiä ja viitekehyksiä riippuen määrittelijän orientaatiosta. (Katso kuvio 2, s. 24.)

Englanninkielisessä kirjallisuudessa sanaa moniammatillinen, kuvaa sanat multiprofessional, interprofessional sekä trans-/crossprofessional. Etuliitteiden avulla on mahdollista tarkentaa minkälaisesta moniammatillisesta yhteistyöstä, on kyse. Käsitteillä interprofessional ja trans- tai crossprofessional kuvataan pidemmälle edennyttä ja nyky-määrityksen mukaista yhteistyötä. Lisäksi tieteiden yhteydessä puhutaan myös suomen kielellä tieteidenvälisestä (interdisciplinary) ja poikkitieteisestä (trans – tai crossdisciplinary) yhteistyöstä, mutta ammatillisessa yhteistyössä vastaavia eri asteita kuvaavia käsitteitä ei ole. Inter-etuliite viittaa roolien, tietojen, taitojen ja vastuiden yhteen sopeuttamiseen, kun taas trans- ja cross-etuliitteet pitävät sisällään tarkoituksenmukaisen ammatillisten roolirajojen rikkomisen mahdollisuuden. Inter-liitettä käytettäessä puhutaan työskentelymallista, jossa pyritään järjestämään runsaasti yhteistä informaation vaihtoa sekä yhteisiä sovittuja keskustelun ja päätöksenteon mahdollisuuksia. Näin ollen interprofessional on siis varsin samanmerkityksinen kuin multiprofessional, mutta se korostaa yhteisen selkeästi sovitun tavan, ajan ja paikan merkitystä tiedon vaihdossa ja käsittelyssä. (Isoherranen ym. 2008, 37–38.) Trans- ja cross-etuliitteet pitävät taas sisällään tarkoituksenmukaisen ammatillisten roolirajojen rikkomisen mahdollisuuden (Isoherranen ym. 2008, 38).

Suomen kielessä ei ainakaan vielä ole erillisiä käsitteitä kuvaamaan näitä edellä mainittuja moniammatillisen yhteistyön eri tasoja, joita englanninkieliset käsitteet pitävät sisällään (Isoherranen ym. 2008, 39). Tästä syystä Suomen kielessä käytetään vain peruskäsitteitä moniammatillinen yhteistyö tai moniammatillinen tiimityö. Nämä termit käsittävät kaikki edellä kuvatut vaihtoehdot moniammatillisesta rinnakkain työskentelestä, niihin työskentelymuotoihin, joissa roolirajoja rikotaan. Seuraava Isoherrasen, Rekolan ja Nurmisen (2008, 39) laatima kuvio havainnollistaakin sitä, mitkä kaikki yhteistyön muodot, termi moniammatillinen yhteistyö meillä Suomessa käsittää.

Yhteistyö lisääntyy

KUVIO 2. Moniammatillisen yhteistyön sateenvarjokäsitteen sisältämät eriaisteiset yhteistyömuodot. Kuviossa tarkastellaan vain asiantuntijoiden osuutta. (Isoherranen ym. 2008, 39.)

4.2 Moniammatillisen yhteistyön edellytykset

Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillista yhteistyötä voidaan kuvata asiakaslähtöisenä työskentelynä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan elämän kokonaisuus. Moniammatillista yhteistyötä toteuttaessa, olipa työympäristö mikä tahansa, on huomioitava seuraavat seikat: asiakaslähtöisyys, tiedon kokoamisen mahdollisuus, vuorovaikutustaidot, roolien muutokset sekä yhteydet verkostoihin. Lähtökohtana on asiakas, joka pyritään huomioimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tiedon ja eri näkökulmien kokoamisen tavoitteena on tuottaa yhteinen, jaettu merkitys, joka on merkittävämpi kuin yhden yksittäisen asiantuntijan panos. Tästä syystä moniammatillisen yhteistyön edellytyksenä voidaankin pitää työntekijöiden avointa kommunikaatiota. Ryhmän jäsenen on myös tuotava jämäkästi esiin oma näkemys asiasta sekä oma asiantuntijuus. Onkin tärkeää muistaa se, että yhteistyöosaaminen sisältää myös toisten asiantuntijuuden arvostamisen ja siihen luottamisen. Siitä syystä moniammatillinen yhteistyöosaaminen perustuukin sekä perusasantuntemukseen että erityisosaamiseen, jolloin työntekijältä edellytetään valmiutta soveltaa tietoaan, jakaa sitä sekä rakentaa uutta integroitua tietoa. (Isoherranen ym. 2008, 16–17, 34–35; Karila & Nummenmaa 2001, 3.)

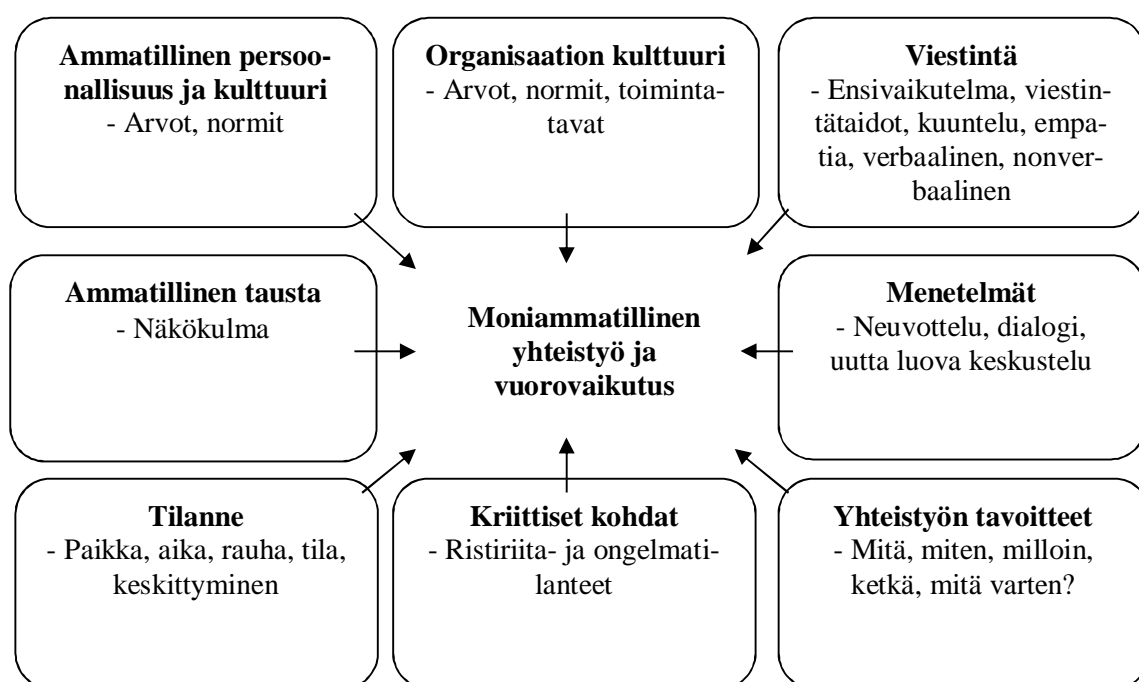
Toisen asiantuntijuuden kunnioittamisen lisäksi moniammatillista yhteistyötä tekevilta edellytetään myös vastuunottoa, selkeää käsitystä omasta tehtävästä, kuuntelu- ja ilmaisutaitoja sekä kokonaisuusien ymmärtämistä. Erityisesti henkilön ammatillinen osaaminen ja työorientaation tiedostaminen, luovatkin pohjan ammatilliseen toimintakult-

tuuriin osallistumiselle ja yhteistoiminnalle. (Isoherranen 2008, 33.) Eri näkökulmia sisältävän tiedon kokoamiseksi tarvitaan myös uudentyyppistä yhteisöllistä älykkyyttä. Lisäksi tarvitaan foorumeita, joissa asiantuntijätietoa voidaan yhdistää laadukkaamman ja kokonaisvaltaisemman tuloksen aikaansaamiseksi. Yhdeksi tärkeimmäksi osioksi moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvässä ammatillisessa osaamisessa nouseekin yhteistyötaitot yli ammatti- ja organisaatorajojen. Moniammatillisen yhteistyön aikaansaamiseksi tarvitaan myös nykyisen vuorovaikutuskulttuurin tunnistamista sekä tietois- ta pyrkimistä sellaiseen vuorovaikutukseen, jossa tiedon ja eri näkökulmien yhteen saattaminen on mahdollista. Kyky organisoitua ja jakaa työt, onkin yksi tärkeimmistä asioista, joka vaikuttaa moniammatillista yhteistyötä tekevän ryhmän yhteistyön onnis- tumiseen. (Kontio 2010, 8-9.)

Øvretveitin (1995, 162–163) mukaan moniammatillisen yhteistyön haasteena on muun muassa löytää kuhunkin tilanteeseen sopiva toimintamalli. Oikean toimintamallin va- linnassa on huomioitava seuraavat asiat: keitä työryhmään kuuluu, mitä he tekevät sekä miten he työskentelevät yhdessä. Sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä yhteis- työtä voidaan kuvata monitieteisen lähestymistavan mukaisena toimintamallina, sillä siinä eri alojen asiantuntijat osallistuvat yhteistyöhön, mutta he työskentelevät erillään. Lisäksi jokainen asiantuntija arvioi asiakasta ja tekee suunnitelman omasta viitekehäk- sestään käsin. Vuorovaikutus työntekijöiden kesken on vähäistä tai sitä ei ole ollen- kaan. (McCollum & Hughes 1990, 131–132.)

Onnistuakseen moniammatillinen yhteistyö edellyttää yhteistä kieltä ja käsitteitä. Kari- la ja Nummenmaa (2005, 214) huomauttavatkin, ettei moniammatillinen osaaminen synny panemalla työntekijöitä yhteen. Moniammatillinen työskentely ei myöskään tar- koita saamaa kuin yhteistyö, vaikka yhteistyöllä onkin keskeinen rooli kyseisessä pro- sessissa. Kovasen (2004) mukaan todellisesta moniammatillisesta yhteistyöstä voidaan puhua silloin, kun tunnistetaan työn päämäärät ja tavoitteet, eikä tyydytä vain tiedon vaihtamiseen erilaisilla tavoilla. Tästä syystä asiantuntijakeskeisyydestä on pyrittävä asiantuntijoiden vuoropuheluun, mikä taas tarkoittaa oman näkemyksen tuomista esille yhteisesti arvioitavaksi (Hakkarainen, Helenius & Jääskeläinen 1999, 30–31).

Kontion (2010) mukaan toimivassa moniammatillisessa yhteistyössä ryhmän jäsenet tietävät, mitä tehdään ja millä tavalla. Ryhmässä on myös riittävästi osaamista ja tarpeellista asiantuntijatieta, jota jaetaan ryhmän sisällä. Lisäksi on mahdollista, että ryhmä käyttää apunaan ulkopuolista asiantuntijuutta korvaamaan sisäisen asiantunteumuksen puutetta. Näin ollen hyvässä moniammatillisessa yhteistyössä yhdistyvät jatkuva vuorovaikutus ja tarkoituksenmukainen toiminta, joka ottaa huomioon toimintaympäristönsä sekä toimintaa ohjaavat arvot ja tavoitteet. (Kontio 2010, 9.) Tämän voi havaita myös kuviosta kolme, joka on Honkasen ja Suomalaisen (2009, 95) malli siitä, kuinka moniammatillinen vuorovaikutus ja yhteistyö parhaillaan toimivat.

KUVIO 3. Moniammatillinen vuorovaikutus ja yhteistyö (Honkanen ja Suomala 2009, 95).

Moniammatillinen yhteistyö muovaa myös yksilön ammatti-identiteettiä organisaation lävitse, koska organisaatio vaikuttaa niin suuresti moniammatillisen yhteistyön sisältöön, toimintakulttuuriin ja – tapoihin (Hytönen 2012, 65). Lisäksi yhteistyötä helpottavat muun muassa toisen työntekijän tunteminen sekä toisen ammattiryhmän työnkuvan tunteminen. Toisen työntekijän työnkuvan tunteminen lisää usein myös arvostusta toisen työtä kohtaan, joka taas on tärkeää moniammatillisen yhteistyön sujuvuuden kannalta. (Hytönen 2012, 65–67.)

Yhteenvetona voidaan todeta, että tehokkaan moniammatillisen yhteistyön tunnusmerkkejä ovat jaettu visio toiminnasta, selkeät tavoitteet, asiantuntevat jäsenet, hyvä vuorovaikutus ja yhteishenki, roolien ymmärtäminen sekä arvostaminen, unohtamatta tulorientoitunutta, selkeää ja puolueetonta johtoa. Yhteinen toiminta edellyttää myös osaamisen analyysia, yhteistä suunnittelua ja osaamisen johtamista. (Karila & Nummenmaa 2005, 215).

4.3 Moniammatilliset tiimit

Syventääkseen moniammatillinen yhteistyö – käsitteeseen pureutumista voidaan puhua myös moniammatillisista tiimeistä, jotka ovat yksi työryhmätyöskentelyn muoto. Tiimi on moniammatillisen yhteistyön ydinkäsite, ja sitä käytetään sosiaali- ja terveysalalla yleisesti samamerkityksisesti moniammatillisen yhteistyön kanssa. Tiimi on moniammatillisessa yhteistyössä keskeinen käsite ja sen vuoksi moniammatillisia tiimejä ja niiden kehitystä on syytä käydä vielä tarkemmin läpi. (Isoherranen 2012, 31.)

1960- ja 1970-luvun tiimeissä kiinnitettiin erityistä huomiota ihmissuhteisiin ja niiden vaalimiseen. Myös varhaisimmissa tiimin määritelmässä korostuvat hyvät keskinäiset ihmissuhteet, toinen toisensa auttaminen ja ryhmän jäsenten keskinäinen avoimuus, jonka myötä kehittyi joustava, yhteisöllinen ja tehokas yhdessä työskentely. Nykymäärittelysten mukainen tiimivaihe alkoi 1980- ja 1990-lukujen taitteessa. Uudenlaisen ryhmän käytön peruslähtökohtana voidaan pitää nopeasti muuttuvaa toimintaympäristöä ja tiedon lisääntymistä. Tarvittiin väistämättä organisaation uusia rakenteita, koska tietoa piti hallita ja osaamista olla niin valtavasti. Tällöin organisaation uudet rakenteet mahdollistivat kokonaisuuden hallinnan edellyttämän kommunikoinnin ja yhteistyön. Työn organisointi ja erityisesti tiimit työn organisoinnin muotona kehittyvät kuitenkin edelleen. Kehittämistä perustellaan moninaisen tiedon integroimisen ja joustavamman asiakaslähtöisyyden tarpeella. (Isoherranen ym. 2008, 86.)

Nykymuotoisten tiimien määrittelyissä korostuvat tiimin itseohjautuvuus, yhteinen tavoite, yhteisvastuu, yhteisesti sovitut toimintatavat ja pelisäännöt sekä yhteinen päätöksentekoprosessi. Edellä mainittujen lisäksi keskeisinä työskentelyperiaatteina voidaan pitää: kykyä jakaa tietoa ymmärrettävästi, ammatillisten rajojen väljyyttä, haluk-

kuutta olla samanaikaisesti oppija ja erikoisasiantuntija sekä valmiutta sopeuttaa rooleja tiimin sisällä asiakkaan tarpeista lähtien. Sekaannusta tiimityön termeissä syntyy taas silloin, kun sanotaan, että tehdään moniammatillista tiimityötä, vaikka todellisuudessa tiimityöskentely onkin vanhanaikaista, ammattilaisten rinnakkain työskentelyä tiimissä, ilman yhdessä tapahtuvaa minkäänlaista tiedon integrointia tai roolirajojen ylityksiä. (Isoherranen 2012, 31–32.) Lisäksi oleellisimpia asioita moniammatillisen tiimin organisoitumisen näkökulmasta ja nimenomaan tiimien tehokkuutta mitattaessa ovat seuraavat tekijät:

- sovitut ja yhteiset tavoitteet, yleisellä ja asiakastasolla
- toimiva vuorovaikutus
- roolit määritelty ja niistä yhteinen ymmärrys
- asiakas saa parasta mahdollista kokonaisvaltaista palvelua

(Housley 2003.)

Moniammatilliset tiimit voidaan luokitella kolmeen pääryhmään, jotka Isoherrasen (2008) mukaan ovat asiakastiimit, yhteistyöverkostot ja virallinen tiimi. Nämä eroavat toisistaan lähinnä viiden eri seikan osalta, joita ovat:

1. Integraatio (asiantuntijoiden yhteistyön tiiviys)
2. Jäsenyys (kuka on tiimin jäsen ja mitä se tarkoittaa)
3. Prosessit (asiakaspolkujen järjestäminen ja päätökset polun varrella)
4. Kollektiivisen vastuun määrä
5. Johtajuus

(Isoherranen ym. 2008, 136).

Virallisilla tiimeillä tarkoitetaan sellaisia moniammatillisia tiimejä, joilla on vakiintunut kokoonpano. Tällaisissa tapauksissa ne ovat osa tiettyä organisaatiota ja niillä on selkeät, sovitut toimintaperiaatteet sekä jäsenyys. Tämän lisäksi tiimin johtajuus on selkeästi määritelty. Asiakastiimi-nimitystä käytetään taas tiimistä, jossa asiantuntijat jakavat informaatiota keskenään asiakkaan polun eri vaiheissa työskennellessään saman asiakkaan kanssa yhtä aikaa. (Isoherranen ym. 2008, 137.)

Sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä ajatellessa voidaan työskentelyä pitää yhteistyöverkoston tapaisena moniammatillisena tiiminä. Sillä yhteistyöverkosto on löyhä, asiakkaalle yhtä aikaa palveluja tuottavien henkilöi-

den yhteenliittymä. Tällöin asiantuntijoilla ei ole välttämättä virallisesti sovittuja toimintaperiaatteita, mutta siitä huolimatta he pyrkivät tekemään joustavasti yhteistyötä asiakkaan tarpeista lähtien. Yhteistyöverkostojen jäsenet ohjaavat asiakkaita toinen toistensa luo ja pyrkivät tekemään yhteistyötä ilman tarkkaan sovittua mallia. Tästä huolimatta he saattavat kuitenkin suunnitella yhdessä työtään. Lisäksi verkostoa käytetään yhteistyön koordinointiin, tarvittavien tapausten syvällisempään käsittelyyn sekä yhteisten projektien organisointiin. Yhteistyöverkostoissa voi olla mukana myös vapaaehtoistyöntekijöitä. Verkoston jäsenyys ei myöskään ole aina selvästi määritelty. (Øvretveit 1995, 94, 106; Isoherranen ym. 2008, 136–137.)

Tiimi- ja verkostotyöskentelyn yhtenä etuna ja kehityshaasteisiin vastaamisena voidaan pitää vallan ja vastuun siirtämistä alemmille tasoille, joka onnistuu tällaista työskentelymuotoa käyttäen. Tiimien joustavaa työskentelyä voi hankaloittaa erityisesti suurissa organisaatioissa päätöksenteon etääntyminen, koska nopeat muutokset ja asiakaslähtöiset ratkaisut eivät onnistu jäykissä byrokraattisissa organisaatorakenteissa. Tiimeissä ja verkostoissa, jotka ylittävät organisaatorajat voidaan asiakasta seurata hänen ”polkunsa” eri vaiheissa. Tämän onnistumiseen vaaditaan kuitenkin teknisiä välineitä ja sopimuksia tiedon siirtämiseksi joustavasti paikasta toiseen. Jos asiakkaan polulla tulee eteen paljon tietokatkoksia, aiheuttaa se usein päällekkäistä työtä ja taloudellisten sekä asiantuntijaresurssien turhaa käyttöä. Niinpä erilaisissa tiimeissä voidaan työskennellä tehokkaasti ja joustavasti erilaisia organisaatorajoja ylittäen. (Isoherranen ym. 2008, 87.)

Loppujen lopuksi voidaan todeta, että moniammatillinen tiimi koostuu erilaisen koulutuksen saaneista asiantuntijoista, jotka ovat yhteydessä toisiinsa saavuttaakseen yhteisen päämäärän. Verrattaessa omaa ryhmää ideaaleihin ryhmiin, on kuitenkin hyvä muistaa, että täydellistä tiimiä tuskin löytyy. Yhteinen halu kehittyä riittävän hyväksi tiimiksi on jo paljon. (Isoherranen ym. 2008, 29, 171.)

4.4 Rikos- ja riita-asioiden sovitteluun liittyvä moniammatillinen yhteistyö

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetussa laissa (1015/2005) todetaan, että sovittelua koskevan aloitteen voi tehdä rikoksesta epäilty, rikoksen uhri, poliisi tai syyttäjäviranomainen taikka muu viranomainen. Edelleen laissa todetaan, että jos kyseessä on väkivaltaa sisältävä rikos, joka on kohdistunut rikoksesta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheisiin, niin tällöin oikeus sovittelualoitteen tekemiseen on ainoastaan poliisi- tai syyttäjäviranomaisella. Lain määrittelyn myötä sovittelutoimistojen tärkeimpiä yhteiskumppaneita ovat poliisi- ja syyttäjäviranomaiset. Lisäksi yhteistyötä tehdään muun muassa kuntien lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa alaikäisten rikosentekijöiden osalta. (SovL 1015/2005.)

Myös sovittelutoiminnan tavoitteet määrittelevät rikos- ja riita-asioiden sovitteluun liittyvää moniammatillista yhteistyötä. Kuten edellä mainittiin, sovittelu voi johtaa rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumiseen (esimerkiksi syyttämättäjättämiseen), jonka vuoksi yhtenä rikosoikeudellisena tavoitteena pidetään turhien oikeudenkäyntien välttämistä esimerkiksi lievemmissä ja nuorten tekemissä rikoksissa. Muita rikosoikeudellisia tavoitteita aikaisemmin mainittiin olevan rangaistusten kasaantumisen ja leimautumisen välttäminen sekä uusintarikollisuuden ehkäiseminen erityisesti nuorten osalta. Näiden tavoitteiden täytyminen helpottaisi niin poliisi- kuin syyttäjäviranomaisenkin työtaakkaa ja luo intressejä tehdä sovittelualoitteita entistä enemmän. (Iivari 2010a, 58.)

Käytännössä rikosasiat ohjautuvat sovitteluun pääasiassa poliisin ja syyttäjän osoittamina ja heidän harkinta vaikuttaakin merkittävästi siihen, millaisia rikoksia sovitteluun on tarjolla. Vuonna 2012 koko valtakunnassa sovittelualoitteita sovittelutoimistoon ohjautui yhteensä 12 306 rikos- ja riita-asiaa, joista 81 prosenttia tuli poliisilta, 14 prosenttia syyttäjältä ja 3 prosenttia sosiaaliviranomaisilta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvointivaltiosihteeri 2013b.) Näistä prosenttiluvuista voi päätellä sen, että sovittelutoiminnan yhteistyö poliisi- ja syyttäjäviranomaisten kanssa on valtakunnallisesti melko vakiintunutta. Siitä huolimatta yhteistyössä tulee jatkuvasti huomioida asiakkaiden yhdenvertainen asema valtakunnallisesti siten, että käytäntöjä edelleen yhdenmukaistetaan ja tehostetaan. Tämä on myös rikosasioiden sovittelun neuvottelukunnan yksi painopistealue

vuosien 2013–2015 toimintasuunnitelmassa. (Rikosasioiden sovittelun neuvottelukunta 2013, 2.)

Yhteistyötä viranomaisten kanssa tapahtuu siis jo ennen sovittelun käynnistämistä sovittelualoitteen tulon myötä, mutta myös sovittelun päätyttyä. Sovittelutoimiston tulee sovittelun päätyttyä toimittaa poliisi- ja/tai syyttäjäviranomaiselle salassapitoa koskevien säännösten estämättä tieto sovittelun kulusta ja lopputuloksesta. (SovL 1015/2005.) Kuten todettiin sovittelu voi vaikuttaa monin tavoin osapuolten oikeusasemaan rikosprosessin eri vaiheissa. Tästä syystä poliisin ja syyttäjän on tärkeää tietää, onko sovittelussa päästy sopimukseen vai ei. Jos kysymyksessä on asianomistajarikos, ja asianomistaja luopuu sovittelussa rangaistusvaatimuksestaan, niin asian viranomaiskäsittely päättyy. Poliisi lopettaa rikoksen esitutkinnan, koska syyttäjällä ei ole asiassa enää syyteoikeutta. Rangaistusvaatimuksesta luopuminen on lopullista, sillä asianomistaja ei voi enää sen jälkeen vaatia kyseisen rikoksen johdosta uutta syyttämispyyntöä.

Virallisen syyteen alaisissa rikoksissa asianomistajan rangaistusvaatimuksesta luopumisella ei ole syyttäjän syyteoikeuden kannalta merkitystä, sillä niissä rikoksissa syyttäjän syyteoikeus säilyy, siitä huolimatta mikä asianomistajan kanta on rangaistusvaatimukseen. Poliisin ja syyttäjän on myös tärkeää tietää, millä tavalla sopimus on syntynyt sekä millaisiin seikkoihin se perustuu tai miksi sovittelu on keskeytynyt, sillä erityisesti virallisen syyteen alaisten rikosten osalta edellä mainitut tekijät saattavat ratkaista sen nostaako syyttäjä asiassa enää syytettä tai tekeekö tutkinnanjohtaja asiassa tutkinnan rajoittamispäätöksen. Poliisi- ja syyttäjäviranomaiset liittävät myös mahdollisen sopimuksen ja muut sovittelua koskevat tiedot/päätökset omiin arkistoihinsa. Toki yhteistyötä tehdään eri viranomaisen kanssa useasti myös kesken sovitteluprosessin, sillä sovitteluprosessin eri vaiheissa saattaa tulla monenlaisia asioita esiin, joista sovitteluohjaajan on neuvoteltava asian ohjanneen viranomaisen kanssa. Tämän lisäksi viranomaisia tiedotetaan sovittelun aloittamisesta tai jos asian käsittely viivästyy jostain syystä. (Flinck 2013, 34–35.)

4.5 Yhteistyö Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa

Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen työntekijöiden välinen yhteistyö perustuu suurimmalta osin puhelin- ja sähköpostikeskusteluihin. Edellisessä luvussa kuvattiin sovittelutoimintaan liittyvää moniammatillista yhteistyötä. Myös Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välinen käytännön yhteistyö toteuttaa hyvin pitkälle samaa kaavaa, mitä edellä kuvattiin eli yhteistyötä tehdään koko sovitteluprosessin ajan sekä tämän lisäksi myös ennen sovitteluprosessin käynnistymistä kuin sovitteluprosessin jälkeenkin. Puhelin- ja sähköpostikeskusteluiden lisäksi Pirkanmaan sovittelutoimiston henkilökunta pyrkii tapaamaan yhteistyöpalavereiden merkeissä kaikkia Pirkanmaan alueen tutkintaryhmiä noin kerran vuodessa.

Lisäksi kokoontuu muutamia kertoja vuodessa Sori-ryhmä niminen työryhmä, johon kuuluvat sosiaalipäivystyksen, poliisin ja sovittelutoimiston edustaja/t. Sori-ryhmän edustajia ovat sosiaalipäivystyksestä johtava sosiaalityöntekijä, poliisista rikostorjuntasektorin sekä valvonta- ja hälytystoimintasektorin ylikomisariat sekä sovittelutoimistosta johtava sosiaalityöntekijä. Ryhmän tarkoituksena on ollut yhteistyön tiivistäminen näiden kolmen eri toimijan välillä. Lisäksi ryhmän tarkoituksena on toimia tiedonvälityskanavana olennaisimpien kuulumisten osalta jokaisen toimijan kohdalla. (Lempinen 2014.)

Vuonna 2012 Pirkanmaan sovittelutoimistoon ohjautui yhteensä 740 sovittelualoitetta, joista 67 prosenttia tuli Pirkanmaan poliisilaitokselta (nykyään Sisä-Suomen poliisilaitos). Valtakunnallisesti katsottuna kaikista sovittelualoitteista poliisilta ohjautui 81 prosenttia, joten Pirkanmaan alueen prosentti on suhteessa reilusti alhaisempi kuin muualla Suomessa. (Pirkanmaan sovittelutoimisto 2012, 1-2.) Vuonna 2013 Pirkanmaan sovittelutoimistoon ohjautui yhteensä 574 sovittelualoitetta, joten sovittelualoitteiden määrä vähentyi edellisvuodesta 166 kappaleella. Tosin poliisilta tulleiden sovittelualoitteiden suhteellinen osuus nousi 70 prosenttiin, mutta lukumäärällisesti myös poliisilta ohjautui sovittelualoitteita selvästi vähemmän aikaisempiin vuosiin verrattuna. Valtakunnallisesti vuoden 2013 tilastoja ei ole vielä saatavilla. (Pirkanmaan sovittelutoimisto 2014.)

4.6 Aikaisemmat tutkimukset

Sovittelusta on tehty paljon eri tutkimuksia niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin. Suomessa sovittelusta on tehty opinnäytetöitä, pro gradu – tutkimuksia sekä väitöskirjoja, joissa tieteenalat ovat vaihdelleet sosiaalitieteistä, kasvatustieteisiin ja oikeustieteisiin. Näiden lisäksi myös muun muassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tutkinut hyvin paljon rikos- ja riita-asioiden sovittelua, esimerkkinä Juhani Iivarin tutkimukset: ”Tuomittu maahanmuuttaja” (2006) sekä ”Oikeutta oikeuden varjossa. Rikossovittelun täytäntöönpanon arviointitutkimus” (2010b). Tutkimusten lisäksi kyseinen laitos tekee myös vuosittaiset tilastot rikos- ja riita-asioiden sovittelusta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014 b.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lisäksi myös Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on tutkinut sovittelua. Rikos- ja riita-asioiden sovittelun kannalta viimeisimpiä Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia ovat muun muassa: Petri Danielssonin ja Venla Salmen (2013) ”Suomalaisten kokema parisuhdeväkivalta 2012 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia”, Reino Sirénin, Petri Danielssonin ja Janne Kivivuoren (2013) ”Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2012. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia” sekä Päivi Honkatukian (2011) ”Uhrit rikosprosessissa – haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu”. Erikoissuunnittelija Hannu Niemi (2013) on vastannut oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksesta, josta tutkitaan sovittelun merkitystä rikosprosessissa. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, miten sovittelumenettelyssä sopimukseen johtaneet tapaukset etenevät poliisi-, syyttäjä- ja tuomioistuinportaisissa ja mikä merkitys sovittelulla on jutun etenemiseen ja rikosprosessiin. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään sovittelumenettelyyn ohjattujen, mutta keskeytettyjen sovittelutapausten oikeudellista käsittelyä. Kyseinen tutkimus ei kuitenkaan ole vielä valmistunut.

Väitöskirjoja, jotka liittyvät rikos- ja riita-asioiden sovitteluun ovat tehneet Henrik Elonheimo (2010), ”Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu”, Katri Kyllönen (2012), ”Uskonnon rooli maahanmuuttajien konfliktien sovittelussa. Sovittelijoiden, maahanmuuttajien ja kirkon maahanmuuttajatyöntekijöiden näkökulmasta” sekä Minna Rytönen (2013) ”Kehityskuluja ja väliintuloja. Ekologinen näkökulma vakavan väkivallanteon tehneiden nuorten sosioemotionaalisen terveyden kehitykseen”.

Pro gradu – tutkimuksia on tehty rikos- ja riita-asioiden sovittelusta viime vuosina runsaasti, viimeisimpiä mainitakseni Tuula Häyrisen (2013) ”Kohtaaminen mahdollisuutena: Rikossovittelu asiakkaiden kokemana”, Sanni Tehikarin (2013) ”Se on niin elämänmakuista ja inhimillistä. Vapaaehtoiden sovittelijoiden motivaatio ja toiminnalle annetut merkitykset”, Liisa-Mari Pikkaraisen (2013) ”Sovittelulla merkitystä? Uhrien antamia merkityksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta” sekä Jussi Vesikansan (2012) ”Rikoksen uhrin sovittelussa”. Pro gradu – tutkimusten lisäksi on tehty ylempien ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä, kuten Anna Helimon (2013) ”Rikos- ja riita-asioiden sovittelu: Sovittelijana toimimisen haasteet ja toimintaa tukeva ohjaus ja koulutus” sekä Anu Ahoismäen (2012) ”Sovittelutoiminnan ja poliisin yhteistyön kehittäminen Satakunnassa”.

Anu Ahoismäen (2012) tutkimus käsittelee tämän opinnäytetyön tavoin sovittelutoiminnan ja poliisin välistä yhteistyötä. Ahoismäki ei kuitenkaan tarkastellut poliisin ja sovittelutoimiston välistä yhteistyötä moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta, vaan työssä kuvattiin yhteistyötä vain käytännön tasolla tapahtuvana yhteistyönä. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada kasvatettua poliisilta tulleiden sovittelualoitteiden määrää Satakunnan sovittelutoimistossa. Tutkimus oli tehty haastattelemalla ja osallistumalla työkokouksiin. Ahoismäki laati tutkimuksensa perusteella kehittämissuhteita, jonka avulla oli tarkoitus helpottaa poliisien työtä sovittelualoitteiden tekemisen osalta. Vertailen hieman omia tutkimustuloksiani Ahoismäen saamiin tutkimustuloksiin opinnäytetyöni tulokset ja johtopäätökset kohdissa, mutta otsikon samankaltaisuuksista huolimatta töiden sisältö eroaa toisistaan hyvin paljon, joten tulosten vertailu on mahdollista vain muutamien kysymysten kohdalla. (Ahoismäki, 2012.)

Sovittelutoiminnan tavoin myös moniammatillista yhteistyötä on tutkittu runsaasti niin kansainvälisesti kuin kansallisesti. Suomessa väitöskirjoja aiheesta ovat tehneet muun muassa Katariina Pärnä (2012) ”Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet” sekä Mari Kontio (2013) ”Jaetun ymmärryksen rakentuminen moniammatillisten oppilashuoltoryhmien kokouksissa”. Kaarina Isoherranen on tutkinut moniammatillista yhteistyötä jo vuosia, joista viimeisimpänä on vuonna 2012 julkaistu hänen väitöskirjansa aiheesta ”Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä”. Kansainvälisistä tutkimuksista

mainittakoon Haddaran ja Lingradin (2013) ”Are we all on the same page? A discourse analysis of interprofessional collaboration” sekä Gaboryn, Bujoldin, Boomin ja Moherin (2009) ”Interprofessional collaboration within Canadian intergrative healthcare clinics: Key components”.

5 TUTKIMUKSEN MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT

5.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja menetelmät

Opinnäytetyöni on kvantitatiivinen kyselytutkimus. Kvantitatiivinen tutkimus tarkoittaa määrällistä tutkimusta, jossa käsitellään mittauksessa saatuja tuloksia tilastollisin menetelmin. Lisäksi se perustuu mittaamiseen, jonka tavoitteena on tuottaa perusteltua, luotettavaa ja yleistettävää tietoa. (Kananen 2008, 10.) Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla selvitetään myös lukumääriin ja prosentiosuuksiin liittyviä kysymyksiä, asioita kuvataan numeeristen suureiden avulla sekä tuloksia voidaan havainnollistaa taulukoin ja kuvioin. (Heikkilä 2008, 6.) Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää melko suurta määrää havaintoyksiköitä, jotta tulokset olisivat luotettavia ja ne voitaisiin siirtää koskemaan koko perusjoukkoa. Perusjoukko tässä opinnäytetyössä on 129 + 5 henkilöä. Kvantitatiivinen tutkimus on myös hyvin pitkälle tekijöiden eli muuttujien mittaamista, niiden suhteiden välisten vuorovaikutusten laskemista ja tekijöiden esiintymisen määrällistä laskemista (Kananen 2011, 12).

Kvantitatiivisen tutkimuksen yleisimpänä tiedonkeruumenetelmänä käytetään kyselylomaketta. Laadin kyselylomakkeen siten, että vastaajasta ei jää tunnistetietoja. Tunnistamattomuus parantaa kyselyn luotettavuutta, koska vastaajat voivat vastata kyselyyn ilman pelkoa, että tunnistan heidät. Mielestäni tämä on tärkeää, koska vastaajat ovat yhteistyökumppaneitani sekä kollegoitani. Kyselytutkimuksen etuna pidetään sitä, että niiden avulla voidaan kerätä kattava tutkimusaineisto, johon voidaan saada paljon henkilöitä ja kysyä monia asioita. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 74–75.)

Opinnäytetyöni aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella siitä syystä, että kyselyyn vastaajia oli paljon. Kysely lähetettiin kaikille sellaisille Sisä-Suomen poliisilaitoksen, Pirkanmaan alueen rikostutkijoille sekä tutkinnanjohtajille, jotka tutkiensa rikosten puolesta ovat olleet tai voisivat olla yhteistyössä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa (liite 1). Sisä-Suomen poliisilaitoksella on yhteensä noin 200 tutkijaa ja tutkinnanjohtajaa, joista 129 olivat sellaisia, jotka sopivat tutkimusjoukkoon tutkiensa rikosten myötä. Näin ollen kysely lähetettiin näille 129 poliisiviranomaiselle. Tämän lisäksi kysely lähetettiin Pirkanmaan sovittelutoimiston kolmelle sovitteluohjaajalle,

sosiaalityöntekijälle sekä sovittelutoimiston vastuuhenkilölle (johtava sosiaalityöntekijä) (liite 3). Kysely toteutettiin ZEF-arviointikoneella, jota hyödynnettiin myös vastausten analysoinnissa. ZEF-arviointikone koostuu kolmesta osasta: Editorista, jolla lomake muodostetaan ja arviointiprosessi hallitaan, Player, joka on vastaajan käyttämä sovellus sekä Report, joka analysoi tulokset reaaliaikaisesti ja tulostaa raportit. Vastaajat kutsutaan vastaamaan kyselyyn joko sähköpostitse, kutsukortilla tai julkaistaan linkki arviointiin halutuilla nettisivuilla. Arviointikone kerää palautteen ja analysoi tulokset. ZEF muodostuu sanoista Z-scored Electronic Feedback. Z-scoring on menetelmä, joka poistaa tuloksista asennevääristymät ja tekee tuloksista tarkemmin tulkittavia. Päädyin sähköiseen kyselylomakkeeseen, koska se oli mielestäni kohderyhmälle sopivin vaihtoehto. Halusin, että kysely on vaivaton ja helppo täyttää. (ZEF-arviointikone 2014.)

Hyvin suunniteltu kyselylomake nopeuttaa aineiston käsittelyä sekä analysointia ja näin säästää tutkijan aikaa. Hyvä kyselylomake on selkeä ja helposti täytettävä. Kysymysten tekemisessä täytyy olla tarkka, koska ne luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kyselykaavakkeen laadinnalla ja kysymysten tarkalla suunnittelulla voidaan tehostaa tutkimuksen onnistumista, vaikka tutkimuksen aihe onkin tärkein vastaamiseen vaikuttava seikka. Kyselykaavakkeen avulla saa kerättyä tietoa toiminnasta, arvoista, asenteista, käsityksistä ja mielipiteistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 190, 197–198; Valli 2010, 103–104.)

Huomioitava asia kyselykaavakkeen suunnittelussa on se, mitä mitataan, keneltä ja miksi. Tästä syystä kyselykaavakkeessa ei tule kysyä asioita, joita ei ole asetettu tutkimussuunnitelman tavoitteisiin, vaan kysymykset tulee rakentaa tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimusongelmien mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.) Kysymysmuotojen tulee olla yksiselitteisiä, jotta suurilta virheiltä vältyttäisiin, sillä jos vastaajat eivät ajattele samalla tavalla kysymyksistä, syntyy virheitä ja näin ollen tulokset vääristyvät. (Valli 2010, 104.)

Kyselytutkimuksen haittoja ovat muun muassa se, että vastausten käsittelijä ei tiedä vastaajan suhtautumista tutkimukseen eikä sitä, onko vastaaja vastannut huolellisesti ja rehellisesti. Väärinymmärryksiä voi myös esiintyä, koska vastausvaihtoehdot voivat toimia eri tavoin vastaajien näkökulmasta. Vastaajan perehtymistä tutkittavaan asiaan ei myöskään tiedetä ja vastaamattomuus voi joskus nousta suureksi. Kyselylomakkeen

suurimpana ongelmana pidetään juuri katoa. Suurelle joukolle lähetetty lomake ei yleensä tuota tulokseksi kuin 30–40 prosenttia lähetetyistä lomakkeista. Useimmiten tutkija joutuukin muistuttamaan vastaamatta jättäneitä. Jos muistuttamisen toistaa muutama kertaan, saattaa vastausprosentti nousta tällöin 70–80 prosenttiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 190, 196.)

Poliisien kyselylomakkeessa oli kaksi avointa kysymystä ja sovittelutoimiston kyselylomakkeessa yksi avoin kysymys, jotka analysoin laadullisesti teemoittain. Teemoittelu on laadullisen analyysin yksi perusmenetelmistä, jossa tutkimusaineistosta pyritään hahmottaa keskeisiä aihepiirejä eli teemoja. Pyrin löytämään aineistosta tutkimusongelmani kannalta olennaisimmat aiheet. Jaottelin kyselylomakkeen avulla saamani vastaukset lokeroihin teemojen alle aihepiirien mukaan. Aineistoa teemoitellessani etsin vastauksista sekä yhdistäviä että erottavia seikkoja. Teemojen valinnassa olin kuitenkin varovainen, sillä en tehnyt liian laajoja teemoja, ettei aineiston informaatioarvo olisi vähentynyt. Myös analyysivaiheessa pyrin pitämään teemat yksikertaisina, jotta aineisto tuottaisi mahdollisimman tarkkaa tietoa. Opinnäytetyön raportissa esitän teemojen käsittelyn yhteydessä sitaatteja kyselyn avulla saamistani vastauksista, koska näiden aineistosta lainattujen kohtien tarkoituksena on antaa lukijalle havainnollistavia esimerkkejä tutkimusaineistosta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

5.2 Kyselylomakkeen suunnittelu ja kyselyn suorittaminen

Suunnittelin kyselylomakkeen huolellisesti. Aluksi nimesin tutkittavat asiat ja suunnittelin lomakkeen rakenteen. Tämän jälkeen muotoilin kysymykset Microsoft Word –ohjelmaa käyttäen. Pyysin kyselylomakkeesta kommentteja ylemmän ammattikorkeakoulun opettajalta ja opiskelijaryhmältämme sekä kollegoiltani. Kommenttien jälkeen korjasin kysymyksiä ja lomakkeen rakennetta. (Vilkkä 2007, 78; Heikkilä 2008, 47–48.) Kysymysten muotoilussa piti olla huolellinen, koska kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kuten edellisessä kappaleessa todettiin kysymysten epäselvä muoto aiheuttaa eniten virheitä tutkimustuloksiin. Mikäli vastaajat eivät ajattele kysymyksen muotoa samalla tavalla kuin tutkija, tulokset vääristyvät. Tästä syystä kysymysten tulee olla yksiselitteisiä, eivätkä ne saa olla johdattelevia. Loppujen lopuksi tein varsinaisen kyselyni ZEF-arviointikonetta hyödyntäen. Tässä vaiheessa prosessia,

jouduin vielä muuttamaan muutamien kysymysten muotoa, koska osa kysymyksistä oli sen muotoisia, että niiden käyttäminen ei ollut mahdollista ZEF-arviointikoneessa. Tein kyselyyni myös niin sanottuja ehdollisia kysymyksiä eli seuraavat kysymykset riippuivat siitä, mitä vastaaja oli vastannut edelliseen kysymykseen. Tästä syystä jouduin loppu vaiheessa vielä lisäämään teemoja, koska kyselyn toteuttamisen kannalta ehdolliset kysymykset piti saada aina omaan kysymysryhmäänsä. (Valli 2007, 102.)

Niinpä kyselylomakkeiden teemoiksi muodostuivat seuraavat teemat:

Poliisi

- Tausta,
- sovitteluprosessi,
- moniammatillinen yhteistyö,
- moniammatillisen yhteistyön tärkeys,
- moniammatillisen yhteistyön lisääminen sekä
- kehittäminen.

Sovittelutoimisto

- Moniammatillinen yhteistyö,
- moniammatillisen yhteistyön tärkeys,
- moniammatillisen yhteistyön lisääminen sekä
- kehittäminen.

Alun perin poliiseille lähetettävän kyselylomakkeen teemoja olivat vain tausta, sovitteluprosessi, moniammatillinen yhteistyö ja kehittäminen. Sovittelutoimiston teemoja olivat taas: moniammatillinen yhteistyö ja kehittäminen, mutta edellä mainituista syistä jouduin lisäämään teemoja ZEF-arviointikoneella tekemääni kyselyyn. Anonymiteetin säilyttämiseksi sovittelutoimiston kyselyssä ei kysytty lainkaan taustatietoja, kyselyyn vastanneiden pienestä lukumäärästä johtuen.

Linkki kyselyyn pääsemistä varten lähetettiin poliisien osalta maaliskuussa 2014 sähköpostitse Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen rikosylikomisario Ilkka Laasaselle, joka lähetti kyselyn eteenpäin tutkimusjoukkoon kuuluville. Valitettavasti teknisistä ongelmista johtuen kyseinen linkki ei kuitenkaan toiminut ja tutkija sai sen tietoonsa vasta juuri ennen vastausajan umpeutumista. Näin ollen kysely jouduttiin

uusimaan niin, että jokaiselle tutkimusjoukkoon kuuluvalle lähetettiin henkilökohtainen linkki vastaamista varten. Uusi kysely lähetettiin maaliskuun 2014 lopussa. Tutkimusjoukkolle lähetettiin sähköposti vielä hieman ennen viimeistä vastauspäivämäärää huhtikuussa 2014, jossa muistutettiin kyselyyn vastaamisesta sekä vastausajan umpeutumisesta. Viimeisen vastauspäivämäärän jälkeen vastausprosentti oli vasta 35, joten vastaustaikaa jatkettiin vielä viikolla, jolloin tutkimusjoukkoa muistutettiin vielä kyselyyn vastaamisesta. Sovittelutoimiston osalta jokaiselle tutkimusjoukkoon kuuluvalle lähetettiin sähköpostitse henkilökohtainen linkki kyselyyn pääsemistä varten huhtikuussa 2014. Muistutusta kyselyyn vastaamisesta ei ollut tarvetta lähettää, koska vastausprosentti oli 100.

Koska tutkittaville tulee antaa tietoa tutkimusaineiston käytöstä, sisälsi vastaajien saama sähköposti henkilökohtaisen linkin lisäksi saateviestin. Saateviestissä (liite 2 ja 4) annoin tietoa opinnäytetyöstä. Lisäksi kerroin yhteystietoni, opinnäytetyön tavoitteen, kyselyyn vastaamisen vapaaehtoisuuden sekä aineiston keruun toteutustavan, tietojen suojaamisen ja tietojen käyttötarkoituksen. (Kuula 2006, 99–102.) Saateviestin perusteella kyselyn saaja sai päättää, haluaako hän vastata kyselyyn. Lisäksi saateviestissä motivoin viestin saajia vastaamaan kyselyyn. (Vilka 2007, 65; Heikkilä 2008, 66.)

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

6.1 Tulokset Pirkanmaan sovittelutoimiston osalta

6.1.1 Moniammatillinen yhteistyö Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa Pirkanmaan alueella

Pirkanmaan sovittelutoimistosta kysely lähetettiin viidelle työntekijälle; kolmelle sovitteluohjaajalle, sosiaalityöntekijälle sekä sovittelutoiminnan vastuuhenkilölle. Vastausprosentti oli 100. Kaikkien edellä mainittujen työnkuvaan sisältyy moniammatillinen yhteistyö yhteistyökumppaneiden kanssa. Kyselyssä 60 prosenttia sanoi tekevänsä moniammatillista yhteistyötä poliisilaitoksen kanssa 2-3 kertaa viikossa ja 40 prosenttia yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa. Yhteistyötoimintamuotoina oli kaikilla vastaajilla puhelin, sähköposti ja yhteistyöryhmän tai muun sellaisen kokoukset.

Kuviosta 4 käy ilmi kuinka hyvin sovittelutoimiston työntekijät kokivat tuntevansa rikostutkijoiden työnkuvan (pallo nro 1) sekä kuinka hyvin sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä moniammatillinen yhteistyö (pallo nro 4) ja tiedon kulku (pallo nro 5) sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välillä toimii. Numeron ympärillä oleva vaalea ellipsin-muoto kuvaa sitä vaihteluväliä, mihin vastaajajoukko oman vastauksensa sijoittanut. Mitä pienempi ellipsi on, sitä lähempänä vastaukset ovat toisiansa olleet.

KUVIO 4. Sovittelutoimiston työntekijöiden mielipide moniammatillisen yhteistyön (pallo nro 4) ja tiedon kulun (pallo nro 5) toimivuudesta poliisilaitoksen kanssa sekä mielipide siitä kuinka hyvin he tuntevat rikostutkijoiden työnkuvan (pallo nro 1). (n=5)

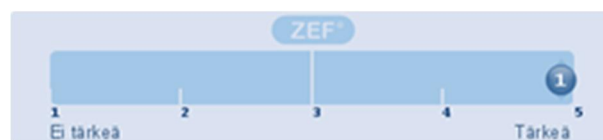
Edellä mainituista asioista sovittelutoimiston työntekijät kokivat, että tiedon kulku poliisilaitoksen kanssa toimii kaikista parhaiten, sillä kaikki vastaajat olivat lähes samaa mieltä sen väittämän kanssa, että tiedon kulku sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välillä sujuu hyvin. Isoherranen (2012) on korostanut tiedon kulun merkittävyyttä moniammatillisessa yhteistyössä, sillä päällekkäisestä ja ristiriitaisuuksia sisältävästä työskentelystä seuraa usein sekaannusta ja tehottomuutta. Lisäksi hän on todennut, että asiakkaat ja heidän läheisensä haluavat yhä enemmän tietoa ja mahdollisuutta vaikuttaa ratkaisuihin (Isoherranen, 2012, 30). Paynen (2000) ja Leathardtin (2003) mukaan asiakkaat taas ovat aiempaa tietoisempia oikeuksistaan ja heillä itsellään on myös mahdollisuus hankkia aiempaa enemmän tietoa sähköisistä tietolähteistä. Tämä kehityksen suunta vaatii entistä enemmän myös asiakkaan ympärillä työskenteleviltä ammattilaisilta. Tiedon on kuljettava ammattilaiselta toiselle sujuvasti, jotta palvelun laatu pysyy niin korkealla, että asiakas voi kokea olevansa tyytyväinen saamaansa palveluun. (Payne, 2000; Leathard, 2003.)

Moniammatillinen yhteistyö sujuu sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä hieman heikommin, kuin tiedon kulku, mutta he olivat kuitenkin edelleen lähes samaa mieltä väittämän kanssa, että moniammatillinen yhteistyö toimii sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välillä hyvin. Myös mielipiteet tästä asiasta olivat edelleen hyvin yhteneviä, sillä vastausten vaihteluväli oli pieni (huomioi ellipsin pienuus). Sovittelutoimiston työntekijät eivät kuitenkaan kokeneet tuntevansa rikostutkijoiden työnkuvaa kauhean hyvin, koska vastausten keskiarvo oli 2,8 (asteikko 1-5). Toisaalta vaihteluväli vastausten osalta oli huomattavasti suurempi mitä edellä mainittujen väittämien kohdalla, jonka voisi ajatella johtuvan siitä, että työkokemus sovittelutoimiston työntekijöillä vaihteli vastaushetkellä muutamista viikoista yli kymmeneen vuoteen. Kaikesta huolimatta parhaitenkaan tunteva ei kokenut tietävänsä rikostutkijoiden työnkuvaa kuin hieman paremmin mitä keskiarvo oli.

Moniammatillista yhteistyötä tehdessä toisen ammattilaisen osaamisen tunteminen on kuitenkin merkittävässä roolissa, sillä jos toisten ammattilaisten tietoa ja osaamista sekä ehkä myös erilaista arvomaailmaa ei tunnisteta, ei sitä myöskään osata hyödyntää yhteistyössä asiakkaan hyväksi. (Isoherranen 2012, 156.) Isoherranen (2012) on myös omassa moniammatillisen yhteistyön tutkimuksessaan todennut, että on tarpeellista esitellä omaa ammatillista osaamistaan muille ammattilaisille, sillä hyvän tiimityösken-

telyn edellytyksenä on, että tiedetään, mitä osaamista siinä on. Lisäksi on todettu, että moniammatillista yhteistyötä helpottavat muun muassa toisen työntekijän työnkuvan tunteminen sekä toisen ammattiryhmän työnkuvan tunteminen. Toisen työntekijän työnkuvan tunteminen lisää usein myös arvostusta toisen työtä kohtaan, joka taas on moniammatillisen yhteistyön sujuvuuden kannalta tärkeää. (Hytönen 2012, 67.)

Moniammatillista yhteistyötä tutkittaessa on siitä todettu olevan positiivisia seurauksia. Ne ammattilaiset, jotka moniammatillista yhteistyötä ovat tehneet, kokivat lisääntyneitä työtyytyväisyyttä, kohentunutta työmoraalia ja innostuneisuutta, työuupumustapausten vähentymistä sekä työntekijöiden pienempää vaihtuvuutta. (Petri 2010, 78–79.) Nämä seikat huomioon ottaen, on erityisen hyvä, että myös Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijät kokivat moniammatillisen yhteistyö poliisilaitoksen kanssa hyvin tärkeäksi (kuvio 5), sillä asteikon ollessa 1 ei tärkeä, 5 tärkeä, kaikki vastaajat olivat valinneet kohdan 5. Neljä viidestä työntekijästä koki, että moniammatillista yhteistyötä poliisilaitoksen kanssa pitäisi olla vielä nykyistäkin enemmän. Yhden työntekijän mielestä yhteistyön määrä tulisi säilyttää ennallaan. Näin ollen yksikään työntekijä ei ollut sitä mieltä, että yhteistyötä tulisi olla nykyistä vähemmän. Vastauksista päätellen, sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä myös moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi olisi tarvetta, jotta sitä pystyttäisiin jatkossa tekemään enemmän poliisilaitoksen kanssa.

KUVIO 5. Sovittelutoimiston työntekijöiden mielipide siitä, kuinka tärkeäksi he kokevat moniammatillisen yhteistyön poliisilaitoksen kanssa. (n=5)

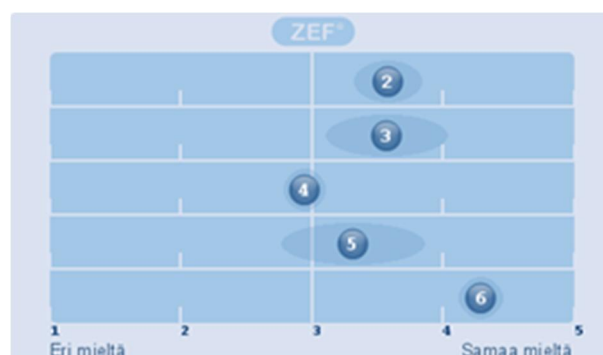
Kleinin (1990, 141–150) ja Leathardin (2003, 7-8) mukaan moniammatillista yhteistyötä kehitettäessä juuri sosiaali- ja terveysalalla on noussut esiin muutamia erityiskysymyksiä, joista yhtenä ovat vastuukysymykset. Myös tässä tutkimuksessa mielipiteet moniammatillisen yhteistyön kehittämisen vastuusta jakautuivat. Sillä kaksi viidestä vastaajasta oli sitä mieltä, että vastuu moniammatillisen yhteistyön kehittämisestä on esimiehellä ja kolme vastaajaa taas sitä mieltä, että vastuu on jokaisella työntekijällä

itsellään. Jo vastaajien mielipiteistä siihen, kuinka tärkeänä he moniammatillista yhteistyötä pitävät pystyi päättämään, että kukaan vastaajista ei kokenut moniammatillisen yhteistyön poliisilaitoksen kanssa kiinnostavan lainkaan.

6.1.2 Moniammatillisen yhteistyön lisääminen

Kuten edellä mainittiin, neljä vastaajaa viidestä oli sitä mieltä, että moniammatillista yhteistyötä poliisilaitoksen kanssa tulisi olla nykyistä enemmän. Näiltä vastaajilta tiedusteltiin lisäksi missä vaiheessa sovitteluprosessia heidän mielestä moniammatillista yhteistyötä tulisi olla enemmän poliisilaitoksen kanssa (Kuvio 6). Eniten vastaajien mielestä yhteistyötä tulisi lisätä yleisesti sovitteluasian tiimoilta (pallo nro 6). Kaikki vastaajat olivat valinneet janelta saman kohdan, joten mielipiteet tästä asiasta olivat täysin yhteneväiset. Muut väittämät siitä missä kohtaa moniammatillista yhteistyötä tulisi olla enemmän, kuului seuraavasti:

- Väittämä kaksi (pallo nro 2), yhteistyötä tulisi olla enemmän sovittelualoitteen saapuessa sovittelutoimistoon.
- Väittämä kolme (pallo nro 3), yhteistyötä tulisi olla enemmän, kun asia on päätetty ottaa sovitteluun, mutta asian käsittely on vielä kesken.
- Väittämä neljä (pallo nro 4), yhteistyötä tulisi olla enemmän sovitteluneuvottelujankohdan selvittyä.
- Väittämä viisi (pallo nro 5), yhteistyötä tulisi olla enemmän sovitteluneuvottelun päättyttyä.

KUVIO 6. Sovittelutoimiston työntekijöiden mielipiteet siitä, missä vaiheessa sovitteluprosessia moniammatillista yhteistyötä tulisi olla enemmän. (n=4)

Sovitteluneuvottelun ajankohdan selvittyä on sovitteluprosessissa sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä sellainen kohta, jossa moniammatillisen yhteistyön lisäämiselle ei ole tarvetta, vaan tämän hetkinen yhteistyön määrä on riittävä (pallo nro 4). Työntekijöiden mielipiteet asiasta olivat lähes yhteneväiset. Eniten mielipiteet jakautuivat väittämässä kolme ja viisi. Väittämässä viisi (pallo nro 5) yhteistyötä tulisi olla enemmän sovitteluneuvottelun päätyttyä, vastausväli vaihteli 2,8 ja 3,8 välillä. Eli osa vastaajista oli sitä mieltä, että moniammatillisen yhteistyön määrää ei tarvitse lisätä sovitteluneuvottelun päätyttyä ja osa oli taas sitä mieltä, että sovitteluprosessin loppuvaiheessa moniammatillista yhteistyötä tulisi hiukan lisätä. Kun taas väittämän kolme (pallo nro 3) kohdalla moniammatillista yhteistyötä tulisi olla enemmän, kun asia on päätetty ottaa sovitteluun, mutta asian käsittely on vielä kesken, vastausväli vaihteli 3,2 ja 4 välillä. Tämän väittämän kohdalla kaikki sovittelutoimiston työntekijät olivat siis sitä mieltä, että moniammatillisen yhteistyön määrää tulisi joka tapauksessa lisätä, osan mielestä enemmän osan vähemmän. Myös väittämän kaksi (pallo nro 2) kohdalla työntekijät olivat sitä mieltä, että moniammatillista yhteistyötä tulisi lisätä jo sovitteluprosessin alkuvaiheessa eli silloin, kun sovittelualoite saapuu sovittelutoimistoon. Vastausvälin vaihteluväli oli hyvin pieni (3,4–3,8), joten myös tässä asiassa työntekijöiden mielipiteet olivat melko yhteneväiset.

Sovittelulaki (1015/2005) määrittelee, että rikos- tai riita-asiaa koskevan sovittelualoitteen voi tehdä rikoksen tai riidan osapuoli, poliisi- tai syyttäviviranomainen taikka muu viranomainen. Suurin osa sovittelualoitteista sovittelutoimistoon ohjautuu kuitenkin poliisi- tai syyttäviviranomaiselta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus 2013b.) Lain määrittelyn myötä sovittelutoimiston tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat juuri edellä mainitut organisaatiot. Tästä syystä myös moniammatillinen yhteistyö heidän kanssaan on sovittelutoimistojen toiminnan edellytys. Sovittelulaki (1015/2005) määrittelee myös, että lähtökohtaisesti sovitteluun lähettävä viranomainen arvioi soveltuuko rikos- tai riita-asia sovitteluun, mutta sovittelun edellytysten varmistaminen ja arvioiminen on sovittelutoimiston tehtävä. Tämäkin lähtökohta tukee moniammatillisen yhteistyön tärkeyttä poliisi- ja syyttäviviranomaisen kanssa. Poliisihallituksen (2013) ohjeen mukaan poliisin on aina tiedotettava rikoksen osapuolille sovittelumahdollisuudesta, mikäli rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltävän rikoksen arvioidaan soveltuvan sovitteluun. Lisäksi ohjeessa todetaan, että käsitellessään arvionsa mukaan sovitteluun mahdollisesti soveltuvaa asiaa poliisi- tai syyttäviviranomaisen tulee tiedottaa rikos- tai

riita-asian osapuolille sovittelumahdollisuudesta sekä ohjata asia sovitteluun, ellei laissa säädettyjä esteitä ole (Poliisihallitus 2013).

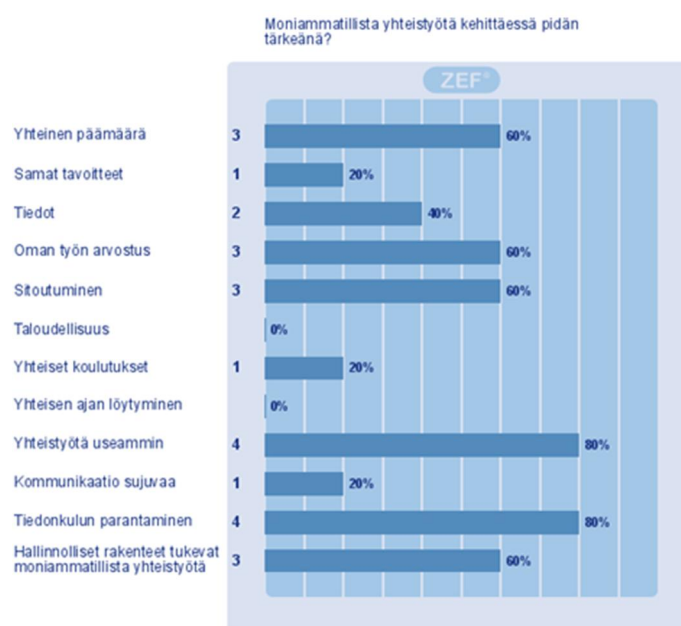
Sovittelun päätyttyä sovittelulaki (1015/2005) taas määrittelee, että sovittelutoimiston on toimitettava salassapitoa koskevien säädösten estämättä tiedon sovittelun kulusta ja lopputuloksesta sovittelualoitteen tehneelle poliisi- tai syyttäväviranomaiselle. Lisäksi kyseessä olevien viranomaisten on tärkeää tietää, onko sovittelussa päästy sopimukseen vai ei. Samoin heidän on tärkeää tietää, millä tavalla sopimus on syntynyt ja millaisiin tosiseikkoihin se perustuu (HE 93/2005). Lakien ja ohjeiden mukaisesti suurimmat moniammatillisen yhteistyön tarpeet sovittelutoimiston ja poliisin välillä ovat sovittelualoitteen saapuessa sovittelutoimistoon sekä sovittelun päätyttyä. Yhteistyöstä prosessin muissa vaiheissa ei ole laissa tai ohjeissa määritelty, vaan käytännöt ovat muotoutuneet lähinnä sovittelutoimistokohtaisesti.

6.1.3 Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen

Mielipiteet siitä mitä asioita pitää tärkeänä moniammatillista yhteistyötä kehittäessä jakautuivat moneen eri asiaan (kuvio 7). Kyselyssä oli annettu 12 eri vaihtoehtoa, joista vastaajien tuli valita viisi omasta mielestään tärkeintä asiaa. Vain kahteen kohtaan ei ollut tullut vastauksia lainkaan. Nämä vaihtoehdot olivat taloudellisuus ja yhteisen ajan löytyminen. On mielenkiintoista, että taloudellisuus ei saanut lainkaan kannatusta, sillä Petrin (2010) mukaan organisaation kustannusten laskeminen oli kaikkein yleisin organisaatiolle kuvattu seuraamus moniammatillisen yhteistyön kehittämisestä. Sen arvioidaan olevan suurelta osin seurausta tehokkaammasta henkilökunnan osaamisen hyödyntämisestä ja työn uudesta koordinoinnista. (Petri 2010, 78–79.)

Vaihtoehdot ”tiedonkulun parantaminen” ja ”yhteistyötä useammin” olivat saaneet eniten kannatusta eli neljä vastaajaa oli valinnut nämä yhdeksi tärkeimmistä asioista moniammatillista yhteistyötä kehittäessä. Vaihtoehdot ”yhteinen päämäärä, oman työn arvostus, sitoutuminen ja hallinnolliset rakenteet tukevat moniammatillista yhteistyötä” olivat saaneet kannatusta kolmelta eri vastaajalta. Muut neljä vaihtoehtoa oli saanut kannatusta yhdestä kahteen vastaajalta. Muun muassa vaihtoehto yhteinen koulutus oli saanut kannatusta vain yhdeltä vastaajalta. Koulutus on kuitenkin tutkitusti pohja orga-

nisaatiokulttuurin muutokselle, sillä koulutuksessa opitaan tarvittavat käsitteet ja uudet merkitykset toiminnan muuttamiseksi. Isoherrasen (2012) väittämän mukaan, jos kaikki ammattilaiset eivät saa tarvittavaa koulutusta, jonka avulla he voivat ymmärtää yhteistyötä uudella tavalla, hyvin toimiva asiakaslähtöinen yhteistyö toteutuu edelleen vain poikkeustapauksissa. Ilman uuden viitekehyksen ymmärrystä muun muassa roolirajojen ylitykset ja toisen asiantuntijan kommentit toisen asiantuntijan alueelle saateen kokea valtataisteluna. Isoherranen (2012, 151) toteaa myös, että hyvin toteutettu koulutus auttaa ymmärtämään, mitä moniammatillisuudella tarkoitetaan, mihin sillä pyritään ja miksi se olisi tarpeellista.

KUVIO 7. Sovittelutoimiston työntekijöiden mielipiteet siitä mitä asioita pitää tärkeänä moniammatillista yhteistyötä kehittäessä. (n=5)

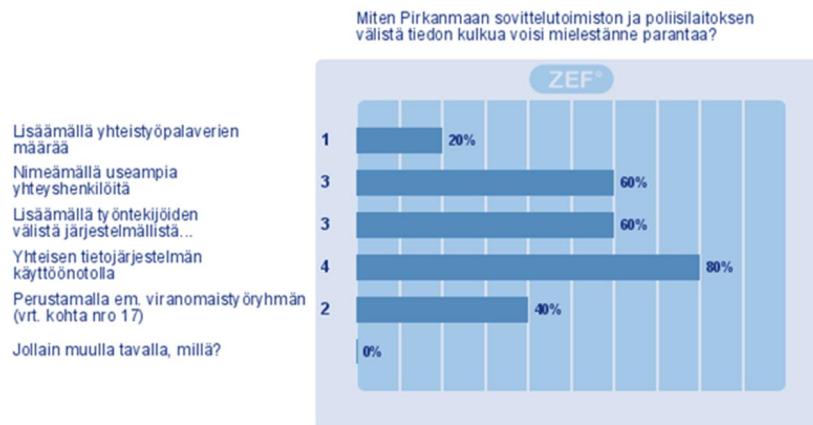
Seuraavaksi kyselyssä kysyttiin mielipidettä siihen, olisiko sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä tarvetta perustaa Pirkanmaalle työryhmä, joka joillain alueilla Suomessa on jo käytössä. Kyseiseen työryhmään osallistuvat työntekijät seuraavista yksiköistä: poliisi, sosiaalipäivystys, lastensuojelun päivystys, yhdyskuntaseuraamustoimisto, syyttäjänvirasto sekä sovittelutoimisto. Tässä viranomaispalaverissa käsitellään aina edellisen viikon nuorten tekemät rikokset sekä lähisuhdeväkivaltaa sisältävät rikokset. Tapaamisen tarkoituksena on se, että vireillä olevat rikosasiat ohjautuisivat mahdollisimman pian tarkoituksenmukaisimmille toimijoille ja kaikki asiaa käsittelevät viran-

omaistahot olisivat asian etenemisestä tietoisia. Kolme viidestä vastaajasta oli sitä mieltä, että tämän kaltaisen työryhmän perustamiselle olisi tarvetta myös Pirkanmaan seudulla. Perusteluina näillä vastaajilla oli muun muassa se, että laaja-alaiselle yhteistyölle on aina tarvetta. Myös asioiden nopea ohjautuminen oikean tahon hoidettavaksi katsottiin syyksi minkä takia työryhmä olisi hyvä perustaa myös Pirkanmaan seudulle. Samalla katsottiin, että työryhmän perustamisen avulla olisi mahdollisuus vähentää päällekkäistä työtä sekä tiivistää yhteistyötä. Kahden vastaajan mielestä työryhmän perustamiselle ei ole tarvetta. Toinen vastaajista katsoi, että jo toiminnassa oleva Sori-ryhmä ajaa saman asian. Toinen vastaajista oli sitä mieltä, että ryhmälle voisi olla tarvetta, mutta organisaatio ja toimialue ovat liian isoja vastaavanlaisen työryhmän perustamiselle.

Työryhmän perustaminen ohjaisi asiat nopeasti oikealle taholle hoidettavaksi. Olisi mahdollisuus vähentää päällekkäistä työtä, tiivistää yhteistyötä ja päästä tarkemmin selville siitä, mitä asioita missäkin yksikössä hoidetaan. Voisiko työryhmä kokoontua harvemmin kuin kerran viikossa, esim. joka toinen viikko?

Ahosmäki (2012) on todennut omassa opinnäytetyössään, että kyseisen työryhmän tarkoituksena on alun perin ollut juuri se, että säästyään päällekkäisen työn tekemiseltä sekä mahdollistetaan asiakkaille tilaisuus saada parasta mahdollista ja tarkoituksenmukaisinta palvelua asiassaan. Lisäksi Ahosmäki (2012) on tutkimuksessaan todennut, että viranomaistyöryhmän palavereilla on ollut iso merkitys yhteistyön näkökulmasta, koska näiden palaverien kautta sovittelualoitteiden määrään on voitu vaikuttaa positiivisessa mielessä. Tärkeää viranomaistyöryhmän palavereissa on ollut myös se, että palaveri on sovittelujuttujen käsittelemisen lisäksi äärimmäisen hyvä ja tarkoituksenmukainen keino tavata käytännössä rikostutkijoita, jotka sovittelualoitteita tekevät. (Ahosmäki 2012, 18, 34.)

Kehittäessä tiedon kulkua Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välillä tärkeimmiksi tekijöiksi sovittelutoimiston työntekijät kokivat yhteisen tietojärjestelmän käyttöönoton sekä useampien yhteyshenkilöiden nimeämisen ja työntekijöiden järjestelmällisen kommunikoinnin lisäämisen (kuvio 8). Kohdat ”lisäämällä yhteistyöpalaverien määrää ja perustamalla edellä mainitun työryhmän” saivat kannatusta yhdestä kahteen vastaajalta.

KUVIO 8. Sovittelutoimiston työntekijöiden mielipiteet siitä, kuinka sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä tiedon kulkua voisi Pirkanmaalla parantaa. (n=5)

Kysyttäessä kuinka moniammatillista yhteistyötä tulisi sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä kehittää, oli valittavina vaihtoehtoina samat asiat mitä tiedon kulun kehittämisen kohdalla sekä lisäksi järjestämällä yhteistä koulutusta (kuvio 9). Kaikista parhaiten moniammatillista yhteistyötä voisi sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä kehittää yhteisen tietojärjestelmän käyttöönotolla, aivan kuten tiedon kulun kohdallakin, sillä neljä vastaajaa viidestä koki sen tarpeellisena. Lisäksi kolme viidestä vastaajasta oli sitä mieltä, että moniammatillista yhteistyötä tulisi kehittää lisäämällä yhteistyöpalaverien määrää, järjestämällä yhteistä koulutusta sekä nimeämällä useampia yhteyshenkilöitä. Yhteisen koulutuksen lisääminen on varmasti perusteltua myös moniammatillisen yhteistyön toimivuuden näkökulmasta, sillä kuten aiemmin mainittiin hyvin toteutettu koulutus auttaa ymmärtämään, mitä moniammatillisuudella tarkoitetaan, mihin sillä pyritään ja miksi se olisi tarpeellista. Koulutuksen avulla voidaan myös antaa tarvittavia vuorovaikutuksellisia valmiuksia, joiden myötä moniammatillisen yhteistyön tekeminen helpottuu. (Isoherranen 2012, 151.) Myös Elorannan ja Kuuselan (2011, 13) tutkimuksessa on todettu koulutuksen merkitys moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä, sillä heidän tutkimuksensa mukaan moniammatillisen yhteistyön kehittäminen pitää sisällään vahvistuneen ammattitaidon, yhteistyövalmiudet ja perehdytykset.

KUVIO 9. Sovittelutoimiston työntekijöiden mielipiteet siitä, kuinka sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä tulisi Pirkanmaalla kehittää. (n=5)

Lopuksi sovittelutoimiston työntekijöiltä kysyttiin mikä heidän mielestään edistää moniammatillisen yhteistyön sujumista poliisilaitoksen kanssa. Vastauksista nousi esiin useimmiten teemat ”yhteiset toimintakäytännöt / pelisäännöt” sekä ”yhteisten tavoitteiden luominen”. Tavoitteiden luominen ja tunnistaminen tulee esiin myös Kovasen (2004) tutkimuksessa, sillä hänen mukaansa todellisesta moniammatillisesta yhteistyöstä voidaan puhua silloin, kun tunnistetaan työn päämäärät ja tavoitteet. Myös yhteiset toimintakäytännöt ovat perusta moniammatilliselle yhteistyölle, sillä Isoherrasen (2012,155) tutkimuksen mukaan yhteisen käsityksen muodostaminen on yksi moniammatillisuuden ydinasioista. Myös vuorovaikutus työntekijöiden kesken ja sitä kautta tiedon kulun sujuvuuden varmistaminen koettiin moniammatillista yhteistyötä edistäväksi tekijäksi. Kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot onkin todettu useissa tutkimuksissa tarpeellisiksi moniammatillisen yhteistyön ja tiimityön kannalta (esimerkiksi Øvretveit 1999; Housley 2003; Petri 2010, Eloranta & Kuusela 2011).

Tiedonkulun sujuvuuden varmistaminen, työntekijöiden keskinäinen vuorovaikutus ja yhteistyö sekä osaamisen arvostaminen. Yhteiset pelisäännöt ja sovitut toimintatavat, tiedetään toistemme toiminnasta, osataan neuvoa ja ohjeistaa asiakkaita rikosprosessissa.

Yksi vastaaja koki, että poliisin organisaatiossa voisi olla enemmän käytännötason yhteyshenkilöitä, jotta muun muassa arjessa tapahtuva tiedon kulku toimisi paremmin. Yhteistyön toimivuuden kannalta on tärkeää, että työntekijöiden roolit ovat selvillä, sillä selkeät yhteisesti sovitut ja kontekstilähtöiset roolit sekä toimintaohjeet auttavat selkiinnyttämään vastuukysymyksiäkin. Organisaatioiden lähtiessä kehittämään toimintaa moniammatillisen yhteistyön suuntaan edellyttää se organisaatioilta vuoropuhelua muutoksen käytännön toteuttajien kanssa. (Isoherranen 2012, 151, 154.)

Poliisin organisaatiossa voisi olla 1-2 käytännön tason yhteyshenkilöä, joiden kanssa voisi miettiä arjen tiedonkulun ja käytännön asioiden toimivuutta.

Lisäksi vastauksissa nousi esiin tietoisuuden ja tunnettavuuden lisääminen rikos- ja riita-asioiden sovittelun suhteen. Vastaajat kokivat, niiden edistävän moniammatillisen yhteistyön sujumista, mutta samalla he kokivat, että sovittelun tunnettavuutta lisäämällä rikos- ja riita-asioiden sovittelusta tulisi pysyvä ja luonteva osa rikosprosessia. Jotta näin kävisi, tulisi vastaajien mielestä yhteistyötä tukea valtakunnallisesti eri organisaatiotasolla. Lisäksi moniammatilliselle yhteistyölle tulisi luoda toimivat puitteet, jotta sovittelun asema rikosprosessissa vahvistuisi. Myös Isoherranen (2012) on todennut omassa moniammatillisen yhteistyön tutkimuksessaan, että organisaatioiden lähtiessä kehittämään toimintatapojansa moniammatillisen yhteistyön suuntaan, tarvitaan organisaatioiden tasolla yhteistä näkemystä muutoksen tarpeellisuudesta. Lisäksi tarvitaan myös julkilausuttua yhteistä tavoitetta siitä, että pyritään kehittämään asiakaslähtöistä moniammatillista yhteistyötä. (Isoherranen 2012, 151.)

Moniammatillisen yhteistyön sujumista tukee tunnettavuus.

...että yhteistyötä tuetaan myös valtakunnallisesti eri organisaatiotasolla ja, että yhteistyölle luodaan toimivat puitteet ja järjestelmät niin, että yhteistyöstä tulee pysyvä ja luonteva osa rikosprosessia.

6.2 Tulokset Sisä-Suomen poliisilaitoksen osalta

6.2.1 Kyselyyn vastanneiden tausta

Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueella toimivia rikostutkijoita ja tutkinnanjohtajia oli yhteensä noin 200, joista 129 valittiin tutkimusjoukkoon, sillä perusteella, että he ovat olleet tai voisivat olla tutkimiensa rikosten myötä tekemisissä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa. Vastausprosentti oli 38,8 eli kyselyyn vastasi 50 henkilöä. Vastaajista (n=50) 45 työnkuva oli tutkija ja viiden tutkinnanjohtaja. Vastaajista 33 oli saanut rikos- ja riita-asioiden sovitteluun liittyvää koulutusta ja taas 17 ei ollut saanut koulutusta lainkaan. Useimmiten vastaajat kertoivat saaneensa rikos- ja riita-asioiden sovitteluun liittyvää koulutusta sovittelutoimiston työntekijöiltä joko poliisilaitoksella tai Pirkanmaan sovittelutoimistossa järjestetyissä yhteistyöpalavereissa tai koulutustilaisuuksissa. Lisäksi yhdeksän vastaajaa kertoi saaneensa rikos- ja riita-asioihin liittyvää koulutusta poliisikoulutuksen yhteydessä.

6.2.2 Sovitteluprosessi

Sovitteluprosessi kestää yleensä noin neljästä kuuteen viikkoon, kun lasketaan käsittelyaika sovittelualoitteen saapumisesta siihen hetkeen, kun sovittelutoimistosta ilmoitetaan sovittelun tuloksellisuudesta aloitteen ohjanneelle taholle. Toki ajoittain kyseinen prosessi saattaa venyä edellä mainittua pidemmäksikin. Poliisilaitoksen kyselyssä kysyttiin kokevatko vastaajat sovittelutoimistossa käsiteltävän sovittelujutun käsittelyajan sopivaksi vai liian pitkäksi. Jos vastaaja koki käsittelyajan olevan liian pitkä, pyydettiin häntä kertomaan, kuinka pitkä käsittelyaika saisi korkeintaan olla. 45 vastaajaa koki käsittelyajan olevan sopiva, kun taas neljä vastaajaa koki sen olevan liian pitkä. Kyselyssä olisi pitänyt tämän kysymyksen yhteydessä avata, mitä tarkoitettiin sovittelujutun käsittelyajalla, sillä ne vastaajat, jotka kokivat käsittelyajan olevan liian pitkä, olivat huomioineet siihen myös mahdollisten sopimusten maksuaikatauluun kuluvan ajan. Tässä kysymyksessä käsittelyajalla tarkoitettiin kuitenkin sitä aikaa mikä kuluu aloitteen saapumisesta siihen, kun saadaan tieto sovittelun tuloksellisuudesta. Sovitteluneuvotteluissa tehtävissä sovittelusopimuksissa saatetaan korvaajan maksukyvyistä johtuen sopia maksuaikataulu sovittelulle korvaukselle, jotta korvaaja todella pystyisi korvauksen

suorittamaan. Jos korvaajan maksukyky on huono saattavat maksuaikataulut venyä pitkällekin ajalle. Sovittelutoimiston kanta on, että ei ole järkevää tehdä sellaista sopimusta, jota korvaajalla ei ole käytännössä mahdollista toteuttaa. Yksi vastaajista koki, että käsittelyaika saisi olla korkeintaan kaksi kuukautta, joten ilmeisesti hänen kohdalleen oli sattunut sellainen sovittelujuttu, jonka käsittelyssä on syystä tai toisesta kestänyt keskimääräistä kauemmin.

Maksuajalle suht pienissä summissa ei esim. puolta vuotta.

...välillä sopimuksen mukaisien korvauksien maksuun varattu useita kuukausia.

Yleisin syy minkä takia poliisi eivät ohjaa rikosasiaa sovitteluun oli se, että asianomistaja ei ole halukas sovitteluun asiaa, sillä 72 prosenttia vastaajista oli valinnut kyseisen vaihtoehdon (kuvio 10). Kysymyksessä sai valita korkeintaan kaksi vaihtoehtoa, niinpä myös vaihtoehdon ”asia ei sovellu sovitteluun” oli valinnut 70 prosenttia vastaajista. Näiden lisäksi vaihtoehdon ”epäilty ei ole halukas sovitteluun asiaa” oli valinnut 28 prosenttia vastaajista. Vaihtoehdon ”jokin muu” oli valinnut yksi vastaajista ja syy oli se, että epäilty kiistää teon.

KUVIO 10. Poliisien mielipiteet siitä mitkä ovat yleisimmät syyt, jonka vuoksi ei ohjaa rikosasiaa sovitteluun. (n=37)

Lisäksi poliiseilta kysyttiin mielipidettä siihen, minkälaiset rikosasiat eivät heidän mielestä sovellu sovitteluun. Vastauksista nousi esille neljä eri teemaa, joista yksi oli ne rikokset, joissa on vain yksi osapuoli. Tällaiset rikokset rajautuvat pois jo lainkin perusteella, sillä laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (1015/2005) sanoo, että vain sellaisia asioita voidaan sovittaa, joissa ainakin yksi osapuoli on luonnollinen henkilö. Esimerkkinä tällaisista rikoksista voidaan mainita rattijuopumukset, jotka poliisienkin vastauksessa nousi hyvin usein esiin sellaisina rikoksina, mitä heidän mielestään ei voi sovittaa. (SovL 1015/2005.)

Toisena teemana nousi esiin lähisuhdeväkivaltarikokset. Lain (1015/2005) mukaan lähisuhdeväkivaltarikoksia voidaan kuitenkin sovittaa, sillä laissa todetaan, että vain poliisi- tai syyttäväviranomaisella on oikeus tehdä aloite sovitteluun ryhtymisestä, jos kyseessä on väkivaltaa sisältävä rikos, joka on kohdistunut rikoksesta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheiseen. Toki lähisuhdeväkivaltarikoksia soviteltaessa tulee olla erityisen tarkka, siitä että osapuolet ovat tasavertaisessa asemassa ja että kumpikin osapuoli on sovittelussa omasta suostumuksestaan. Tästä syystä lähisuhdeväkivallan sovittelumenettelyä on viime vuosina kehitetty niin, että siihen sisältyy monivaiheinen ja moniammatillinen tapauksen soveltuvuuden sekä osapuolten elämäntilanteen, motiivien ja voimavarojen arviointi. Osapuolet saavat lähettävältä viranomaiselta, sovittelutoimistolta ja sovittelijoilta etukäteen tietoa oikeusturvastaan sekä sovittelun menetelmästä, tavoitteista ja merkityksestä oikeusprosessissa. Osapuolilla on myös oikeus keskeyttää sovittelu missä vaiheessa tahansa ja turvautua oikeusviranomaisiin. (Elonheimo & Flinck 2010.)

Rikokset, joissa tekijän ja asianomistajan välinen suhde on epätasapainossa (esimerkiksi perheväkivalta, jossa asianomistaja on alistettu).

Lähisuhdeväkivaltarikosten sovitteluprosessi alkaa osapuolten erillistapaamisilla. Nämä tapaamiset antavat sovittelijoille lisätietoa soveltuvuuden arvioimista varten ja lisäävät myös sovitteluistuntojen sujuvuutta. Myös sovittelijat voivat keskeyttää sovitteluprosessin, jos käy ilmi, ettei sille ole edellytyksiä. Silloin asia palautuu syyteharkintaan. Keskeytynyt sovittelu ei kuitenkaan merkitse epäonnistumista, koska jo erillistapaamisista voi olla osapuolille hyötyä. Sovinnon löytyessä sovittelijat varmistavat sopimusten oikeudenmukaisuuden, mutta sopimus ei kuitenkaan ole itsetarkoitus, vaan

olennaista on dialogi, avun tarjoaminen ja mahdollisuus muutokseen. (Elonheimo & Flinck 2010.)

Sovittelussa sekä sovittelijat että rikoksen osapuolet ovat tasavertaisia, jolloin heidän välinen luottamuksellinen vuorovaikutus rohkaisee asianosaisia puhumaan avoimesti. Sovitteluideologian mukaan keskustelu onkin tehokkaampi tapa opettaa normeja kuin nuhtelu. Myös uhrin ja hänen identiteettinsä kannalta kuulluksi tuleminen on tärkeää, sillä rikos on loukannut myös hänen itsemääräämisoikeuttaan ja toimintakykyään. Kuulluksi tuleminen onkin edellytys sille, että menettely ja sen lopputulos koetaan oikeudenmukaiseksi ja niihin sitoudutaan. Tutkimusten mukaan sovittelu toimii erityisen hyvin väkivaltarikoksissa, sillä tällaisissa konflikteissa intensiivinen osallistuminen syntyy luontevasti. Lähisuhdeväkivallan osapuolilla on tarve selvittää ristiriitojaan, halusivatpa he jatkaa suhdettaan tai erota hallitusti. (Elonheimo & Flinck 2010.)

Lähisuhdeväkivallan sovittelun puolesta puhuu myös se, että se on nopea interventio. Puuttuminen on koettu tehokkaammaksi silloin, kun ongelmat eivät vielä ole pitkittyneet ja vaikeutuneet. Tutkimustiedon perusteella on kuitenkin hankala etukäteen määrittellä, mitkä tapaukset sopivat sovitteluun. Tästä syystä tapauksen soveltuvuutta sovitteluun tulisikin arvioida tapauskohtaisesti. Monissa poliisien vastauksissa nousi esiin perusteluina se, että väkivalta on usein toistuvaa tai asianomistaja on alistettu. Jos sovittelussa tai sitä ennen tapahtuvissa erillistapaamisissa havaitaan tällaista, ei sovittelua käynnistetä tai se keskeytetään sovittelijoiden toimesta. Sovittelulain säätämisen jälkeen lähisuhdeväkivallan näyttöön perustuvia sovittelukäytäntöjä onkin alettu kehittää sekä yhtenäistää ja tästä syystä on luotu muun muassa edellä mainittu prosessi, joka koskee nimenomaan lähisuhdeväkivaltarikoksia. Myös sovittelijat jotka sovittelevat kyseisiä rikoksia, ovat saaneet jatkokoulutuksen lähisuhdeväkivaltarikosten sovitteluun. (Elonheimo & Flinck 2010.)

Parisuhdeväkivalta, koska usein asia on jo sovittu tai sovittelu ei johtaisi väkivallan loppumiseen.

Perheväkivaltajutut siksi, että läheisessä suhteessa voidaan käyttää painostamista.

Aivan kuten poliisien vastauksistakin nousi esiin, niin myös lähisuhdeväkivallan sovittelun arvostelijat ovat vedonneet juuri siihen, että näiden tapausten taustalla on usein pitkään jatkunutta alistamista, joka saattaa jatkua sovittelussa. Tästä syystä sovittelun on pelätty hyödyttävän väkivallan tekijää, joka pääsee vastuusta suhteen jatkuessa entisellään. Vaikka hyvin toteutettu restoratiivinen sovittelu on periaatteessa immuuni tällaiselle arvostelulle, on sovittelupalvelujen laadusta käytännön tasolla jatkuvasti huolehdittava. Siitä syystä sovittelun mahdollisuuksia on tarkkaan arvioitava etenkin sellaisissa lähisuhdeväkivaltarikoksissa, joihin liittyy pitkäaikaista ja monimuotoista väkivaltaa. Pitää muistaa myös se, että jos uhri on traumatisoitunut, niin on epärealistista odottaa nopeaa apua lyhyestä sovittelumenettelystä. Toisaalta tällöin myös oikeusprosessia pitäisi analysoida yhtä lailla kriittisesti, jotta sovittelun arvostelu olisi realistista. (Elonheimo & Flinck 2010.)

Kolmantena teemana nousi esiin lapsiin kohdistuneet rikokset. Sovittelulaissa (1015/2005) todetaan, että soviteltavaksi ei saa ottaa alaikäiseen kohdistunutta rikosta, jos uhrilla rikoksen laadun tai ikänsä vuoksi on erityinen suojan tarve. Jos rikosta ei voida sovittaa, myöskään siitä aiheutuneen vahingon korvaamista koskevaa asiaa ei saa ottaa soviteltavaksi (1015/2005). Tältä osin poliisien vastaukset olivat siis varsin perusteltuja, koska jo laki määrittelee lapsiin kohdistuneet rikokset pois rikos- ja riita-asioiden sovittelun kentästä.

Lapsiin kohdistuneet rikokset. Sovitteluprosessi on liian raskas lapselle käydä läpi.

Neljäntenä ja lähisuhdeväkivallan ohella yleisimpänä teemana siihen minkälaisia rikokset eivät poliisien mielestä sovellu sovitteluun, oli heidän vastauksissa rikokset, joissa tekijällä ei ole mahdollisuutta korvata aiheuttamiaan vahinkoja. Sovitteluneuvotteluissa sopimuksia tehdessä otetaan huomioon korvaajan maksukyky, koska on perusteetonta tehdä sellaista sopimusta, jota ei ole todellisuudessa mahdollista toteuttaa. Asiantuntijalla on myös mahdollisuus luopua rangaistusvaatimuksestaan vasta sitten, kun sovittelusopimus on toteutunut. Toisaalta esimerkiksi syyttäjäviranomainen saattaa tehdä asiassa syyttämättäjäntämispäätöksen sovinnon perusteella, siitä huolimatta, että ei ole vielä tiedossa onko sovittelusopimus kokonaisuudessaan toteutunut. Sovittelu-toimisto kuitenkin seuraa sovittelusopimusten toteutumista ja ohjaa tarvittaessa jatko-

toimenpiteissä, jos sovittelusopimus ei jostain syystä täytyisi. Jos sovitteluneuvottelussa käy ilmi, että rikoksesta epäilty olisi halukas sopimaan asian, mutta todellisuudessa hänellä ei ole aikomusta tai mahdollisuutta korvata asianomistajan vaatimusta ei sovittelusopimusta tehdä vaan sovittelu keskeytetään. Näiltä osin on myös yhtä perusteltua jättää sovittelualoite tekemättä tällaisissa tilanteissa. (Flinck 2013, 112–114.)

Jutut, joissa epäilty myöntää teon, mutta ei ole aikomusta eikä halua korvata vahinkoa.

Omasta mielestäni sovitteluun ei tulisi ohjata tapausta tai ainakin harkita sovittelumahdollisuutta tarkoin tilanteessa, jossa etukäteen on tiedossa tekijän haluttomuus / kykenemättömyys huolehtia sopimuksen sisällön noudattamisesta.

Näiden edellä mainittujen lisäksi huomio kiinnittyi muutamaan yksittäiseen vastaukseen, kuten:

epäselvät jutut, joissa kaikki kertovat tapahtumasta ei tavalla.

Sovittelutoimistoon ohjautuu paljon muun muassa nuorten tekemiä rikoksia, joissa poliisi on suorittanut esitutkintaa hyvin vähän. Esitutinnan perusteella on saatu tietoon nimet, jotka ovat olleet tapahtumapaikalla, mutta heidän osallisuudestaan tapahtuneeseen rikokseen ei ole tietoa. Monesti näissä tapauksissa ennen sovitteluneuvottelua, kun selvitetään halukkuutta sovitteluun, nuoret kertovat olevansa halukkaita sovittelemaan, mutta kertovat samalla, että eivät ole tehneet mitään väärää. Sovitteluneuvotteluissa nuoret ovat saaneet itse kertoa oman näkökantansa tapahtuneeseen ja sen myötä niin syyt kuin syylliset tapahtuneeseen rikokseen on selvinnyt. Sovittelun tarkoituksena ei ole etsiä syyllisiä, mutta edellä kuvatun kaltaisissa tilanteissa syyllisyyskin tapahtuneeseen selviää, kun tapahtumapaikalla olleet itse kertovat mitä todella on tapahtunut. Voidaan myös todeta, että hyvin suuressa osassa soviteltavista asioista asianomistajalla ja epäillyllä on eri kanta tapahtuneeseen, mutta sovitteluneuvottelun myötä tilanne muuttuu. Kun molemmat saavat esittää oman kantansa tapahtuneeseen, pystyy paremmin ymmärtämään myös toisen näkökannan tapahtuneeseen. Lopputilanne on se, että sovitteluneuvottelun myötä mielipiteet ovatkin yhteneväiset. Jos sovitteluneuvottelussa ei päästä sopimukseen, koska osapuolet ovat edelleen hyvin erimieltä tapahtuneesta, niin tällöin sovittelu keskeytetään. Ei voida kuitenkaan yksiselitteisesti todeta, että sel-

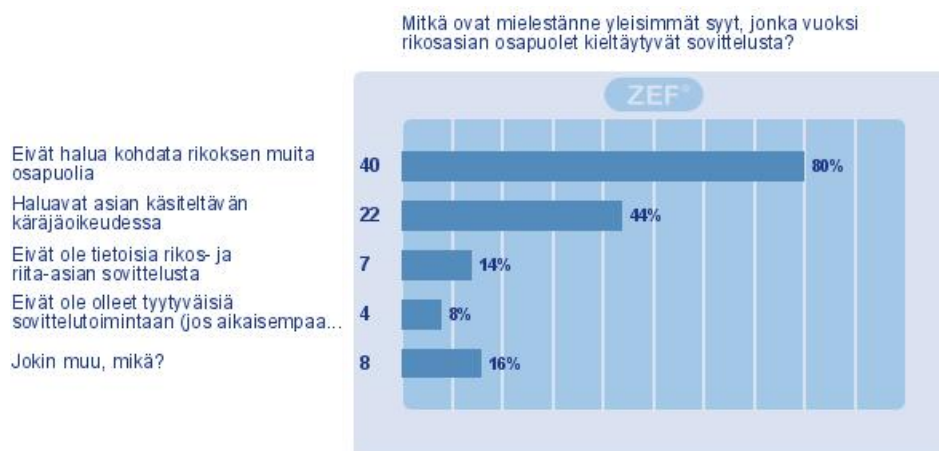
laiset jutut, joissa jokainen osapuoli kertoo tapahtumasta eri tavalla, ei soveltuisi sovitteluun. (Flinck 2013, 13, 101.)

Jos asianomistaja on selkeästi uhri ja pelokas, hän ei uskalla kohdata tekijää / vaatia kasvotusten korvauksia.

Sovittelu perustuu vapaaehtoisuuteen, jolloin ketään ei voida sovittelun pakottaa. Sovitteluneuvotteluun on kuitenkin mahdollista ottaa tukihenkilö, jos sovitteluneuvotteluun osallistuminen yksinään tuntuu ongelmalliselta. Lisäksi sovitteluneuvottelussa ovat läsnä kaksi sovittelutoimiston nimeämää sovittelijaa, jotka avustavat sovinnon saavuttamisessa. Sovitteluneuvottelussa voidaan käsitellä tapahtuneista aiheutuneita tunteita, jotta asianomistajalle ei jäisi tapahtuneesta pelkoja tai muita sellaisia epämiellyttäviä tunteita, jotka mahdollisesti hankaloittaisi elämää jatkossa. Nämä seikat huomioon ottaen, myös niissä tilanteissa joissa asianomistajalle on jäänyt tapahtuneesta rikoksesta pelkoja, kannattaisi myös sovittelu nähdä yhtenä vaihtoehtona tapahtuneen käsittelyyn. Ottaen huomioon myös sen, että oikeuskäsittelyssä tunteiden käsittelyyn ei juuri ole sijaa. (Flinck 2013, 12–13.)

Lisäksi muutamassa vastauksessa nousi esiin teema sovittelun hyödyttömyys, jos asia menee joka tapauksessa oikeuteen. Sovittelua ei voida nähdä turhana niissäkään tapauksissa, joissa asia etenee sovitteluneuvottelusta huolimatta oikeuskäsittelyyn. Jos sovitteluneuvottelussa päästään sopimukseen ja sovitaan myös vahingonkorvauksista, ei oikeuskäsittelyssä tarvitse käsitellä enää korvausasiaa lainkaan. Oikeuskäsittelyissä myös vahvistetaan sovittelusopimus, jolloin sopimuksessa sovitut korvaukset ovat suoraan ulosottokelpoisia. Lisäksi saavutetulla sovinnolla saattaa olla vaikutusta tuomittavan rangaistuksen määrään alentavasti. Pitää myös huomioida asianomistajan oikeus päästä sovitteluun. Sovittelussa asianomistajalla on mahdollisuus kertoa toiselle osapuolelle, mitä tapahtunut rikos on hänelle aiheuttanut. Mahdollisesti jotain muutakin, kun vain aiheutuneita kustannuksia eli kertoa niistä tunteista mitä tapahtuma on hänelle aiheuttanut. Aivan kuten edellisessä kappaleessa todettiin, oikeuskäsittelyssä niille harvoin on sijaa. Näin ollen en näe, että sovittelu olisi missään nimessä turhaa siinäkään tapauksessa, että asia etenisi sovittelusta huolimatta oikeuskäsittelyyn. (Flinck 2013, 13, 118, 120.)

Yleisin syy minkä vuoksi rikosasian osapuolet kieltäytyvät sovittelusta oli poliisien mielestä se, että osapuolet eivät ole halukkaita kohtaamaan rikoksen muita osapuolia, sillä 80 prosenttia vastaajista oli valinnut tämän vaihtoehdon (Kuvio 11). Lisäksi 44 prosenttia vastaajista olivat sitä mieltä, että yhtenä syynä on se, että rikosasian osapuolet haluavat asian käsiteltävän käräjäoikeudessa rikos- ja riita-asioiden sovittelun sijaan. 16 prosenttia vastaajista oli valinnut myös vaihtoehdon, jokin muu, johon perusteina oli yleisimmin se, että osapuolet eivät näe tarvetta sovittelulle tai eivät halua uhrata siihen omaa aikaansa.

KUVIO 11. Poliisien mielipiteet siitä, mitkä ovat yleisimmät syy siihen, ettei ohjaa rikosasiaa sovitteluun (n=50).

Kuten aiemmin todettiin 50 vastaajasta, 33 kertoi saaneensa koulutusta rikos- ja riita-asioiden sovitteluun ja 17 vastaajaa, että ei ole saanut koulutusta. Kysyttäessä tulisiko poliiseille suunnattua koulutusta rikos- ja riita-asioiden sovittelusta lisätä, oli vastaus jakauma melko samanlainen, sillä 30 vastaajaa koki, että tämän hetkinen koulutusmäärä on riittävä ja 20 vastaajaa koki, että koulutusta tulisi lisätä. Tästä voi päätellä, että ne vastaajat, jotka vastasivat, etteivät olleet saaneet koulutusta rikos- ja riita-asioiden sovittelusta olivat sitä mieltä, että koulutusta aiheesta tulisi lisätä. Vastaavasti ne vastaajat, jotka kertoivat saaneensa aiheesta koulutusta, kokivat, että koulutusta on jo riittävästi. Vastaajat kokivat, että määrääjain tapahtuva ”tietoisku” tai kertaus aiheesta on tarpeen, jotta poliiseille olisi tarvittava tieto rikos- ja riita-asioiden sovittelusta. Tähän vastaajat kokivat hyvänä vaihtoehtoina vierailut sovittelutoimistossa tai yhteistyöpala- verit sovittelutoimiston kanssa. Monessa vastauksessa nousi esiin myös termi käytän-

nöntieto, sillä vastaajat kaipasivat koulutusta, jossa käytäisiin läpi käytännön esimerkkejä sovittelusta. Lisäksi kaivattiin koulutusta sovitteluprosessista käytännön tasolla eli tietoa siitä minkälaisia asioita voidaan sovittaa sekä kuinka sovitteluprosessi etenee. Poliisihallituksen (2013) ohjeen mukaan poliisin on aina tiedotettava rikoksen osapuolille sovittelumahdollisuudesta, jos rikoksen arvioidaan soveltuvan sovitteluun. Jotta sovittelumahdollisuudesta tiedottaminen onnistuisi, vaaditaan poliisilta tietoa siitä, mitä tarkoittaa, kun asia sovittellaan. Lisäksi sovitteluprosessin tunteminen on perusteltua siitä syystä, että prosessi mukailee hyvin pitkälle sovitteluohjaajien työnkuvaa. Moniammatillisen yhteistyön kannalta taas toisen työnkuvan tunteminen on merkittävässä roolissa, sillä yhteistyötä helpottavat muun muassa toisen työntekijän tunteminen sekä toisen ammattiryhmän työnkuvan tunteminen. (Hytönen 2012, 67.)

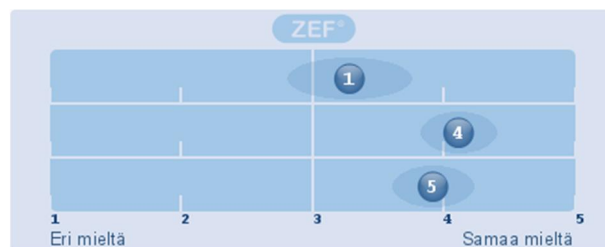
Saadusta rikos- ja riita-asioiden sovitteluun liittyvästä koulutusmäärästä huolimatta peräti 96,9 prosenttia eli 47 vastaajaa 50 sanoi tietävänsä mitkä ovat rikos- ja riita-asioiden sovittelun tavoitteet. Sovittelutoiminnan tavoitteet määrittelevät hyvin pitkälle myös poliisilaitoksen ja sovittelutoimiston välistä moniammatillista yhteistyötä. Tästä syystä sovittelutavoitteiden tunteminen on tärkeässä roolissa myös moniammatillisen yhteistyön kannalta, sillä tehokkaan moniammatillisen yhteistyön tunnusmerkkejä ovat muun muassa jaettu visio toiminnasta sekä selkeät tavoitteet. (Karila & Nummenmaa 2005, 215.) Myös Housleyn (2003) mukaan moniammatillisten tiimien tehokkuutta mitattaessa oleellisimpia asioita ovat muun muassa sovitut ja yhteiset tavoitteet, yleisellä ja asiakastasolla.

6.2.3 Moniammatillinen yhteistyö Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa

Poliisien tietämystä Pirkanmaan sovittelutoimiston työnsisällöstä ja moniammatillisen yhteistyön sekä tiedon kulun sujuvuutta, kysyttiin väittämien muodossa, jolloin piti laittaa janalle omaa mielipidettään parhaiten kuvaava kohta (katso kuvio 12). Asteikko oli yhdestä viiteen, jolloin yksi tarkoitti eri mieltä ja viisi samaa mieltä. Pirkanmaan sovittelutoimiston työnsisällön osalta (pallo nro 1) vastaajien mielipiteet vaihtelivat asteikolla 2,8 – 3,7. Pirkanmaan sovittelutoimiston työnsisällöstä tiedetään poliisien keskuudessa siis jonkin verran, mutta täysin selvää sovittelutoimistossa tehtävä työ ei vastaajille ole. Kuten aiemminkin on todettu, moniammatillisen yhteistyön kannalta

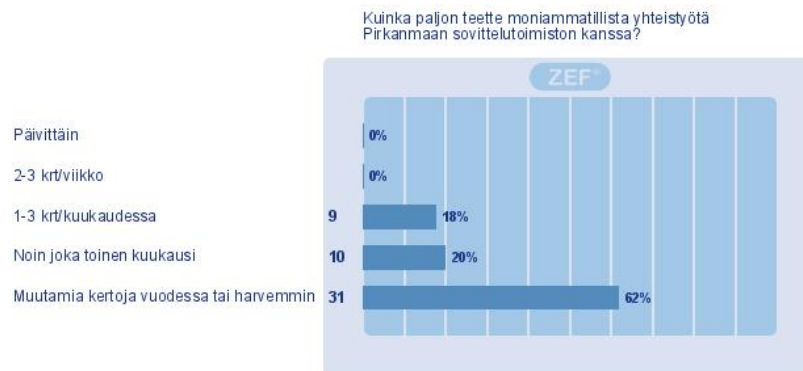
toisen työntekijän työnkuvan tunteminen on kuitenkin merkittävässä roolissa, sillä onnistuakseen moniammatillinen yhteistyö edellyttää yhteistä kieltä ja käsitteitä. Toisen ammattiryhmän työnkuvan tunteminen helpottaa moniammatillisen yhteistyön tekemistä. On myös todettu, että toisen työnkuvan tunteminen, lisää usein myös arvostusta toisen työtä kohtaan, joka taas on moniammatillisen yhteistyön sujuvuuden kannalta tärkeää. (Hytönen 2012, 67.)

Moniammatillisen yhteistyön (pallo nro 4) katsottiin sujuvan hieman paremmin mitä tiedon kulku (pallo nro 5), mutta silti molempien väittämien kohdalla vastaajat olivat lähes samaa mieltä väittämän kanssa siitä, että molemmat osa-alueet toimivat hyvin.

KUVIO 12. Poliisien mielipiteet siitä, kuinka hyvin he tuntevat Pirkanmaan sovittelutoimiston työnsisällön (pallo nro 1, n=49) ja kuinka hyvin moniammatillinen yhteistyö (pallo nro 4, n=50) sekä tiedon kulku (pallo nro 5, n=48) sujuvat Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välillä.

Suurin osa poliiseista sanoi tekevänsä moniammatillista yhteistyötä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa vain muutamia kertoja vuodessa tai harvemmin (kuvio 13), sillä 62 prosenttia vastaajista valitsi tämän vaihtoehdon. Vaihtoehdot yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa ja noin joka toinen kuukausi oli valinnut noin 20 prosenttia vastaajista. Yksittäisen poliisin osalta moniammatillista yhteistyötä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa tehdään siis todella harvoin. 31 vastaajaa kertoi tekevänsä yhteistyötä sovittelutoimiston kanssa muutamia kertoja vuodessa tai harvemmin, silti kysyttäessä tulisi-ko moniammatillista yhteistyötä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa lisätä, oli edelleen 30 vastaajaa sitä mieltä, että yhteistyön määrä tulisi säilyttää ennallaan.

KUVIO 13. Poliisien kanta siihen kuinka usein he tekevät moniammatillista yhteistyötä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa (n=50).

Yhteistyötoimintamuotoina poliisit kertoivat (kuvio 14) olevan yleensä joko sähköposti tai puhelinkeskustelu, sillä molemmat vaihtoehdot oli valinnut noin 60 prosenttia vastaajista (vastaajat saivat valita halutessaan useamman vaihtoehdon). Lisäksi 25 prosenttia vastaajista oli valinnut vaihtoehdon jokin muu, joka suurimmalla osalla oli kirjeposti.

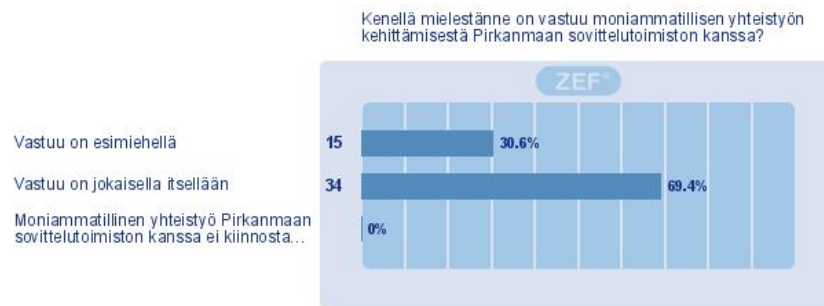

KUVIO 14. Yhteistyötoimintamuodot poliisien ja Pirkanmaan sovittelutoimiston välillä (n=48).

6.2.4 Moniammatillisen yhteistyön tärkeys sekä moniammatillisen yhteistyön lisääminen

Moniammatillinen yhteistyö Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa koettiin poliisien toimesta melko tärkeäksi, sillä keskiarvo vastaajien kesken oli 4, asteikolla yhdestä viiteen. Myös poliisihallituksen ohjeessa (2013) todetaan, että yhteistyö sovittelutoimistojen ja poliisilaitosten välillä on tärkeää, koska sovittelu on nähty hyvänä keinona puuttua erityisesti ensikertalaisten nuorten tekemiin rikoksiin ja sen on katsottu myös ehkäisevän uusintarikollisuutta. Lisäksi sovittelu on tärkeää siitä syystä, että sovittelussa tekijä saa mahdollisuuden ottaa vastuun teoistaan ja sen seurauksista. (Poliisihallitus 2013.) Moniammatillisessa yhteistyössä korostuu eri ammattiryhmien sitoutuminen yhteistyöhön ja valmius työskennellä yli perinteisten organisaatorajojen, niin että asiakas saisi parasta mahdollista palvelua, jotta työntekijä voi sitoutua yhteistyöhön tarvitaan häneltä motivaatiota moniammatillisen yhteistyön tekemiseen. Motivaatio syntyy tärkeyden kokemuksen kautta, joten siitäkin syystä on tärkeää, että poliisit kokivat moniammatillisen yhteistyön Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa melko tärkeäksi. (Kenny 2002, 67.)

Vastuu yhteistyön kehittämisestä koettiin olevan jokaiselle työntekijällä itsellään, sillä lähes 70 prosenttia vastaajista oli valinnut kyseisen vaihtoehdon. Noin 30 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että vastuu on esimiehellä ja yksikään vastaajista ei ollut valinnut vaihtoehtoa, että yhteistyö Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa ei kiinnosta. Tämä on tietenkin hyvä asia, koska jo sovittelulakikin (1015/2015) velvoittaa poliiseja tekemään moniammatillista yhteistyötä sovittelutoimistojen kanssa vähintään sovittelualoitteiden kautta. Myös moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta tämä on hyvä asia, sillä siihen kuuluu muun muassa jaetun vastuun käsite. Jaetulla vastuulla tarkoitetaan tilannetta, jossa vastuu ryhmän toiminnan onnistumisesta on jakautunut ryhmän jäsenten kesken eikä ole keskittynyt vain johtajalle. Tällöin kaikki työntekijät ottavat vastuun paitsi omasta osuudestaan myös siitä, miten yhteisen toiminnan kokonaisuus etenee. (Isoherranen 2012, 154.)

KUVIO 15. Poliisien mielipide siitä kenellä on vastuu moniammatillisen yhteistyön kehittämisestä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa (n=49).

Kuten aiemmin mainittiin, 60 prosenttia vastaajista oli valinnut vaihtoehdon, että moniammatillisen yhteistyön määrä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa tulisi säilyttää ennallaan. 40 prosenttia eli 20 vastaajaa 50:stä oli valinnut vaihtoehdon, että moniammatillista yhteistyötä tulisi olla enemmän ja yksikään vastaaja ei ollut sitä mieltä, että moniammatillisen yhteistyön määrää tulisi vähentää. Näille kahdellekymmenelle vastaajalle esitettiin viisi lisäkysymystä, väittämien muodossa, missä vaiheessa sovittelu-prosessia heidän mielestään moniammatillista yhteistyötä tulisi tehdä enemmän. Väittämät olivat:

- Väittämä kaksi (pallo nro 2), yhteistyötä tulisi olla enemmän sovittelualoitteen saapuessa sovittelutoimistoon.
- Väittämä kolme (pallo nro 3), yhteistyötä tulisi olla enemmän, kun asia on päätetty ottaa sovitteluun, mutta asian käsittely on vielä kesken.
- Väittämä neljä (pallo nro 4), yhteistyötä tulisi olla enemmän sovitteluneuvotteluajankohdan selvittyä.
- Väittämä viisi (pallo nro 5), yhteistyötä tulisi olla enemmän sovitteluneuvottelun päättyttyä.
- Väittämä kuusi (pallo nro 6), yhteistyötä tulisi lisätä yleisesti sovitteluasian tiimoilta.

Kuviosta 16 näkee, että eniten moniammatillista yhteistyötä tulisi poliisien mielestä lisätä yleisesti rikos- ja riita-asian sovittelun tiimoilta. Eri sovittelu-prosessin vaiheissa yhteistyötä tulisi vastaajien mielestä olla hiukan nykyistä enemmän, mutta mikään prosessin vaihe ei noussut erityisesti esille. Vastausväli vaihteli eniten väittämän viisi koh-

dalla (vertaa ellipsin koko), sillä siinä osa vastaajista oli ollut sitä mieltä, että moniammatillisen yhteistyön määrää on riittävä tällä hetkellä silloin, kun sovitteluneuvottelu on päättynyt ja osa taas sitä mieltä, että yhteistyötä tässä prosessin vaiheessa tulisi lisätä. Myös väittämän neljä kohdalla, mielipiteet jakautuivat niin, että osan mielestä moniammatillisen yhteistyön määrä on riittävä silloin, kun sovitteluneuvottelun ajankohta on selvillä ja osa taas oli sitä mieltä, että moniammatillista yhteistyötä tulisi lisätä tässä sovitteluprosessin vaiheessa. Väittämien kaksi, kolme ja viisi kohdalla poliisit olivat siis sitä mieltä, että moniammatillisen yhteistyön määrää tulisi hiukan lisätä.

KUVIO 16. Poliisien mielipiteet siitä, missä vaiheessa sovitteluprosessia moniammatillista yhteistyötä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa tulisi tehdä enemmän (n=20).

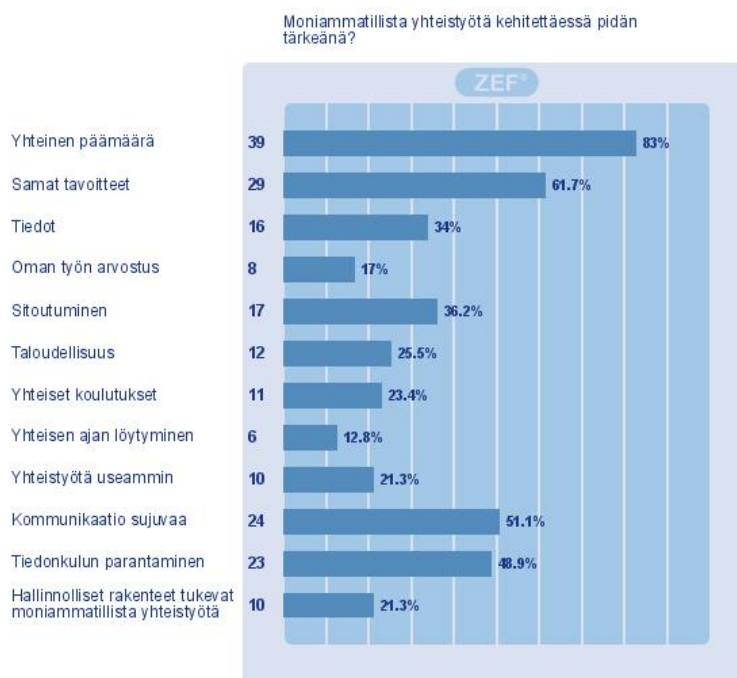
Kuten Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöiden vastausten tarkastelun kohdalla todettiin sovittelulaki (1015/2005) määrittelee, että rikos- tai riita-asiaa koskevan sovittelualoitteen voi tehdä rikoksen tai riidan osapuoli, poliisi- tai syyttäväviranomainen taikka muu viranomainen. Suurin osa sovittelualoiteista sovittelutoimistoon ohjautuu kuitenkin poliisi- tai syyttäväviranomaiselta. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2013b.) Tästä syystä myös moniammatillinen yhteistyö poliisilaitoksen ja sovittelutoimiston kanssa on sovittelutoimistojen toiminnan edellytyksenä. Sovittelulaki määrittelee myös, että lähtökohtaisesti sovitteluun lähettävä viranomainen arvioi soveltuuko rikos- tai riita-asia sovitteluun, mutta sovittelun edellytysten varmistaminen ja arvioiminen on sovittelutoimiston tehtävä. Tämäkin lähtökohta tukee moniammatillisen yhteistyön tärkeyttä poliisi- ja syyttäväviranomaisen kanssa. Poliisihallituksen (2013) ohjeen mukaan poliisin on aina tiedotettava rikoksen osapuolille sovittelumahdollisuudesta, mikäli rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltävän rikoksen arvioidaan soveltuvan sovitte-

luun. Lisäksi ohjeessa todetaan, että käsitellessään arvionsa mukaan sovitteluun mahdollisesti soveltuvaa asiaa poliisi- tai syyttäjäviranomaisen tulee tiedottaa rikos- tai riita-asian osapuolille sovittelumahdollisuudesta sekä ohjata asia sovitteluun, ellei laissa säädettyjä esteitä ole (Poliisihallitus 2013).

Sovittelun päätyttyä sovittelulaki (1015/2005) taas määrittelee, että sovittelutoimiston on toimitettava salassapitoa koskevien säädösten estämättä tiedon sovittelun kulusta ja lopputuloksesta sovittelualoitteen tehneelle poliisi- tai syyttäjäviranomaiselle. Lisäksi kyseessä olevien viranomaisten on tärkeää tietää, onko sovittelussa päästy sopimukseen vai ei. Samoin heidän on tärkeää tietää, millä tavalla sopimus on syntynyt ja millaisiin tosiseikkoihin se perustuu (HE 93/2005). Lakien ja ohjeiden mukaisesti suurimmat moniammatillisen yhteistyön tarpeet sovittelutoimiston ja poliisin välillä ovat sovittelualoitteen saapua sovittelutoimistoon sekä sovittelun päätyttyä. Yhteistyöstä prosessin muissa vaiheissa ei ole laissa tai ohjeissa määritelty, vaan käytännöt ovat muovautuneet lähinnä sovittelutoimistokohtaisesti.

6.2.5 Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen

Kysyttäessä mitä asioita pitää tärkeänä moniammatillista yhteistyötä kehittäessä, saivat kaikki vastausvaihtoehdot kannatusta (katso kuvio 17). Vastaajien piti valita vaihtoehdoista viisi tärkeintä asiaa, jolloin kaikista eniten kannatusta sai vaihtoehto ”yhteinen päämäärä”, sillä 83 prosenttia vastaajista oli valinnut kyseisen vaihtoehdon. Lisäksi vaihtoehdot ”samat tavoitteet, kommunikaatio sujuvaa sekä tiedonkulun parantaminen” saivat selvästi enemmän kannatusta muihin vaihtoehtoihin verrattuna, sillä näiden vaihtoehtojen kannatusprosentti vaihteli 48,9 prosentista 61,7 prosenttiin. Muiden vaihtoehtojen kannatusprosentti vaihteli 12,8 prosentin ja 36,2 prosentin välillä.

KUVIO 17. Poliisien mielipiteet siitä, mitä asioita he pitävät tärkeänä moniammatillista yhteistyötä kehitettäessä. (n=47)

Isoherranen (2012) on omassa tutkimuksessaan kehittänyt moniammatillisen yhteistyön kehittämismallin. Tämä malli tarjoaa varsin laajan yhtenäisen viitekehyksen moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi. Malli muodostuu kolmesta tasosta, joista ensimmäisen tason muodostavat esiedellytykset ja edellytykset, jotka luovat pohjan muutokselle. Toisen tason muodostaa itse muutosprosessin toteutus juuri kyseiseen toimintaympäristöön soveltaen. Kolmannen tason muodostavat yksilötason haasteet. Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillisen yhteistyön kehittämistä pohdittaessa, ovat edellä mainitusta mallista erityisesti kohta edellytykset ja muutosprosessi suuressa roolissa. (Isoherranen 2012, 150)

Vertaillen mallia ja poliisien vastausten mukaan tärkeimpiä asioita moniammatillista yhteistyötä kehitettäessä, löytyy niistä yhteneväisyyksiä. Moniammatillista yhteistyötä kehitettäessä, organisaation tasolla tarvitaan yhteistä näkemystä muutoksen tarpeellisuudesta. Tämän yhteisen näkemyksen luomisessa tarvitaan muun muassa myös julkilausuttua yhteistä tavoitetta. (Isoherranen 2012, 150–151.) Poliisit kokivat tärkeimpinä asioina nimenomaan yhteisen päämäärän ja samat tavoitteet. Isoherranen (2012) mallin mukaisesti moniammatillisen yhteistyön kehittämisen yhtenä keskeisimpänä asiana on

koulutus, sillä jo edellä mainitun yhteisen näkemyksen luomisessakin tarvitaan koulutusta aiheesta. Poliiseista moniammatillista yhteistyötä kehittäessä viideksi tärkeimmäksi asiaksi yhteisen koulutuksen oli valinnut kuitenkin vain 23,1 prosenttia vastaajista. Kuitenkin sitoutumisen moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen oli valinnut vastaajista lähes 40 prosenttia, joka myös on moniammatillisen yhteistyön toteuttamisen yksi edellytys, sillä Isoherranen (2012, 157) on todennut, että ”moniammatillisen yhteistyön onnistunut toteuttaminen arjessa edellyttää yhteisiä käsitteitä ja yhteistä näkemystä sekä sitoutumista tarpeellisiin muutoksiin kaikilla organisaation tasoilla”.

Aivan kuten Pirkanmaan sovittelutoimiston kyselyssä, myös poliiseille esiteltiin muutamilla paikkakunnilla Suomessa jo toimiva viranomaistyöryhmä. Työryhmän esittelyn jälkeen kysyttiin poliisien mielipidettä siihen, olisiko Pirkanmaan seudulla tarvetta tällaisen työryhmän perustamiselle. 61,7 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että ryhmän perustamiselle olisi tarvetta. Vastausten perusteluissa nousi esiin kolme eri teemaa. Yleisin teema oli se, että viranomaistyöryhmä koettiin tarpeelliseksi juuri nuorten tekemien rikosasioiden kohdalla. Nuorten kohdalla koettiin tärkeäksi se, että työryhmän avulla pystyttäisiin puuttumaan nuorten tekemiin rikoksiin riittävän nopeasti ja erityisesti nykyistä tehokkaammin.

Kyseistä viranomaistyöryhmää voidaan pitää yhdenlaisena moniammatillisena tiiminä. Moniammatillisia tiimejä on aikanaan lähdetty kehittämään, koska tarvittiin organisaatioihin uusia rakenteita, jotka mahdollistivat kokonaisuuden hallinnan edellyttämän kommunikoinnin ja yhteistyön. Moniammatilliset tiimit työn organisoimisen muotoina kehittyvät edelleen ja nykyään kehittämistä perustellaan moninaisen tiedon ja integroimisen ja joustavamman asiakaslähtöisyyden tarpeella. (Isoherranen ym. 2008, 86.) Viranomaistyöryhmän perustaminen Pirkanmaan seudulle voisi olla perusteltua, koska toisena teemana vastauksista nousi eri ammattilaisten yhteistyö. Vastaajat kokivat, että tällä hetkellä tehtävä moniammatillinen yhteistyö eri ammattikuntien välillä ei ole riittävä verrattuna Pirkanmaalla tapahtuviin rikoslukumääriin. Aivan kuten moniammatillisen tiiminkin alkuvaiheessa koettiin, että sillä hetkellä tehtävä yhteistyö ei ollut riittävä kokonaisuuden hallinnan edellyttämän kommunikoinnin ja yhteistyön kannalta. Lisäksi vastaajien mukaan työryhmässä tapahtuvalla moniammatillisella yhteistyöllä taat-taisiin se, että ryhmässä käsiteltäviin tapahtuneisiin rikoksiin pystyisi jokainen ammat-tilainen tuomaan omaa osaamistaan jo alusta lähtien. (Isoherranen ym. 2008, 86.)

Tällä hetkellä tilannekuva nuorten tekemien rikosten kohdalla on puutteellinen.

Toimiva, etenkin nopeasti nuorten asioihin puuttumisen kannalta.

Näin eri alojen ammattilaiset voivat olla jutuissa mukana jo alusta asti ja tuoda toimialueeseensa kuuluvaa ammattiosaamista mukaan.

Kolmantena teemana vastausten perusteluissa oli se, että vastaajat kokivat, että työryhmän perustamisesta ei voi olla haittaakaan, joten siitä syystä sitä voisi olla hyvä kokeilla. Tässä vaiheessa voidaankin todeta, että kyseisessä kysymyksessä olisi pitänyt sallia myös ”en osaa sanoa” vaihtoehto. Uskoisin, että osa niistä vastaajista, jotka olivat perustelleet ”kyllä” vastaustaan sillä, että tuskin ryhmän perustamisesta olisi haittaakaan, niin olisi saattanut valita vaihtoehdon ”en osaa sanoa”.

Kahdeksantoista vastaajaa 47:stä eli 38,3 prosenttia oli sitä mieltä, että kyseistä työryhmää ei tulisi perustaa. Heidän perusteluissaan nousi esiin oikeastaan vain yksi teema: resurssit. Vastaajat kokivat, että poliisilla ei ole resursseja ryhmään osallistumiselle. Muutama vastaaja oli vielä erikseen maininnut, että ryhmän perustamiselle voisi olla tarvetta, mutta resurssien puute nousi suuremmaksi tekijäksi, jonka vuoksi vastaajat olivat valinneet vastaukseksi ”ei ole tarvetta”. Poliisit kokivat, että jo tällä hetkellä oleviin palaverihinkaan ei meinaa riittää työaika. Muun muassa Klein (1990) ja Leathard (2003) ovat tutkineet moniammatillista yhteistyötä Isossa-Britanniassa, jossa sitä on jo pitkään pyritty viemään arjen toimintatavaksi. Näissä tutkimuksissa on koottu yhteen niitä vaikeuksia, joita moniammatillisen yhteistyön soveltamisessa arkeen kohdataan. Yhtenä merkittävänä haasteena on tutkimuksissa noussut esiin juuri ajan riittämättömyys yhteistyöhön. (Klein 1990, 141–150; Leathard 2003, 7-8.)

Resurssien puutteen lisäksi muutama vastaaja mainitsi, että alue on liian suuri työryhmän toiminnan mahdollistamiselle. Myös yksi ”kyllä” vastaajista oli sitä mieltä, että työryhmän perustamiselle olisi tarvetta pääpoliisiaseman (Tampere) osalta. Osassa vastauksista, ”kyllä ja ei” vastaukset huomioon ottaen, oli maininta siitä, että viranomaisyöryhmän voisi perustaa, mutta kokoontumiset voisivat olla harvemmin kuin kerran viikossa. Muualla Suomessa jo toiminnassa olevien ryhmien osalta useaan tapahtuva kokoontuminen, perustuu siihen, että tapahtuneisiin rikoksiin pystytään puuttumaan

mahdollisimman nopeasti (Ahosmäki 2012, 18). Jos kokoontumisväliä pidennetään merkittävästi, ei ryhmän idea palvele enää käyttötarkoitusta.

Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä tiedon kulkua voisi poliisien mielestä parhaiten parantaa nimeämällä useampia yhteyshenkilöitä ja lisäämällä työntekijöiden välistä järjestelmällistä kommunikointia, sillä molemmat vastausvaihtoehdon oli valinnut 16 vastaajaa 46:sta eli 35,6 prosenttia (kuvio 18). Myös edellä mainittu poliisien resurssipula näkyi kysymyksessä, sillä 8,9 prosenttia vastaajista oli valinnut vaihtoehdon ”jokin muu, mikä” ja perusteluiksi kertonut muun muassa resurssien lisäämisen.

Tämä on sellainen asia, että kun sitä jokainen tekee ”oman työnsä ohessa”, eikä sitä poliisissa voida mitenkään mitata, niin ei se kiinnosta esimiehiäkään. Tulosta pitää tehdä, pöytäkirjoja syyttäjälle, eli tähän sovitteluhommaan ei enää riitä aikaa / halua. Siis henkilöstöä pitäisi palkata lisää.

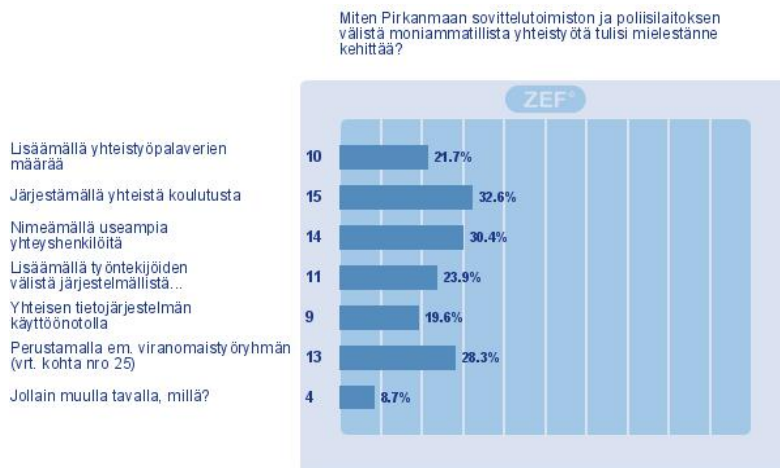
Myös kaikki muut vaihtoehdot olivat saaneet kannatusta, kun vastaajille annettiin mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Vähintään 20 prosenttia vastaajista oli valinnut vaihtoehdot ”lisäämällä yhteistyöpalaverien määrää, yhteisen tietojärjestelmän käyttöönoton ja perustamalla edellä mainitun viranomaistyöryhmän”.

KUVIO 18. Poliisien mielipiteet siitä, kuinka Pirkanmaan sovittelutoimiston välistä tiedon kulkua voisi parantaa. (n=45)

Moniammatillisen yhteistyön kannalta tiedon kulku on merkittävässä roolissa. Yhteisen tiedon muodostamiseen tarvitaan kuitenkin välineitä ja sopivia tapaamiskäytäntöjä. Tietotekniikan kehitys onkin antanut uusia mahdollisuuksia asiakaskohtaisen, kokonaisvaltaisen tiedon nopeaan siirtämiseen, välittämiseen ja kokoamiseen. Tämä kehitys tuo mukanaan kuitenkin myös haasteita, sillä muun muassa Isoherrasen (2012) tutkimuksen mukaan tietotekniikan kehittymisen myötä tiedon etsiminen eri tiedostoista vie aikaa ja organisaatorajat ylittäviin tiedostoihin on vaikeata päästä. Tiedon siirron tietotekniikan välityksellä ei katsottu myöskään korvaavan face to face tapaamisia, joissa parhaimmillaan koettiin löytyvän luovia ratkaisuja monimutkaisiin asiakastapauksiin. Moniammatillisen yhteistyön toimivuuden kannalta olisikin tärkeää, että löydettäisiin kaikkien ammattilaisten ja organisaatioiden tarpeita palveleva sopiva tasapaino kirjatun tiedon ja joustavan kasvokkain tapahtuvan tiedonvälityksen kesken. Sillä on muistettava, että tiedon kokoaminen ja yhteisen käsityksen muodostaminen on yksi moniammatillisuuden ydinasioita. (Isoherranen 2012, 156.)

Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä kehittäessä poliisit pitivät kaikista tärkeimpänä vaihtoehtona yhteisen koulutuksen järjestämistä, jonka oli valinnut 32,6 prosenttia vastaajista (kuvio 19). Tosin myös vaihtoehto ”nimeämällä useampia yhteyshenkilöitä” oli saanut kannatusta yli kolmeltakymmeneltä prosentilta vastaajista. Moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta koulutus on pohjana organisaatiokulttuurin muutokselle ja sitä kautta pohjana myös moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi. Koulutuksessa on mahdollista oppia tarvittavat käsitteet ja uudet merkitykset toiminnan muuttamiseksi. (Isoherranen 2012, 151.)

KUVIO 19. Poliisien mielipiteet siitä, kuinka Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä tulisi kehittää. (n=46)

Yeagerin (2005) moniammatillisen yhteistyön tutkimuksessa on osoitettu, että pitkään yhdessä työskennelleet ammattilaiset voivat luoda hyvän keskinäisen luottamuksen ja hyvin toimivan tiimin. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan järjestelmällistä yhteydenpitoa ja vuorovaikutusta työntekijöiden kesken. Myös poliiseista yli kaksikymmentä prosenttia oli valinnut työntekijöiden järjestelmällisen kommunikoinnin lisäämisen yhdeksi moniammatillisen yhteistyön kehittämisen kulmakiveksi. Lisäksi vaihtoehdot ”lisäämällä yhteistyöpalaverien määrää sekä perustamalla edellä mainitun viranomaisyöryhmän” oli valinnut yli kaksikymmentä prosenttia vastaajista. Yhteisen tietojärjestelmän käyttöönoton oli valinnut vain 19,6 prosenttia vastaajista eli yhdeksän vastaajaa 46:sta.

Vaihtoehdon ”jollain muulla, millä tavalla” oli valinnut 8,7 prosenttia eli 4 vastaajaa. Näistä muista vaihtoehdoista ei löytynyt mitään yhteistä teemaa, vaan kehittämistapoina nähtiin muun muassa se, että tieto sovittelun lopputuloksesta tulisi aina asian tutkijalle, säännöllinen koulutus / tapaaminen joka toinen vuosi sekä vastuuhenkilön toimenkuvan räätälöiminen niin, että yhteistyön tekeminen todella olisi mahdollista.

Lopuksi poliiseilta kysyttiin mielipidettä siihen, mikä edistää moniammatillisen yhteistyön sujumista Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa. Kysymykseen oli vastannut vain 29 vastaajaa, joten vastausprosentti jäi tämän vastauksen osalta hyvin alhaiseksi. Työn

kannalta kysymys on kuitenkin hyvin oleellinen, joten jälkikäteen ajateltuna kyseinen kysymys olisi pitänyt sijoittaa kyselyssä johonkin muualle kuin aivan loppuun. Jos kysymys olisi ollut aiemmin, olisi vastaajien mielenkiinto kysymystä kohtaan saattanut olla suurempi. Kyselyn lopussa vastaajan motivaatio vastaamiseen saattaa vähentyä, joten kyseisen kysymyksen sijoittaminen olisi pitänyt huomioida paremmin kyselyä laadittaessa. (Valli 2007, 103–105.)

Moniammatillisen yhteistyön sujumista edistää vastaajien mukaan neljän eri teeman mukaista asiaa. Yksi teemoista oli aktiivinen ja säännöllinen yhteistyö. Vastaajat kokivat, että yhteistyötä tulee olla riittävän usein ja moni eri keinoin, jotta moniammatillinen yhteistyö todella toimisi. Moniammatillisen yhteistyön edellytyksenä pidetään työntekijöiden avointa kommunikaatiota, koska tiedon ja eri näkökulmien kokoamisen tavoitteena on tuottaa yhteinen, jaettu merkitys, joka on merkittävämpi kuin yhden yksittäisen asiantuntijan panos. Tähän tilanteeseen päästäkseen tarvitaan aktiivista ja säännöllistä yhteistyötä. (Karila & Nummenmaa 2001, 3.)

Riittävän säännöllinen yhteistyö, monin eri keinoin.

Molempien osapuolien aktiivisuus.

Säännöllisesti oltaisiin yhteyksissä.

Toisena teemana nousi esiin yhteyshenkilön tarpeellisuus. Vastaajien mielestä pelkkä säännöllinen työntekijöiden välinen yhteistyö sinällään ei riitä, vaan tarvittaisiin myös muutamia henkilöitä, joiden toimenkuvassa olisi sovittelutoimiston yhteyshenkilön rooli. Poliisihallituksen (2013) ohjeen mukaan poliisilaitosten tulee huolehtia siitä, että jokaisella poliisilaitoksella on nimetty päällystötasoinen sovittelun yhdyshenkilö. Lisäksi ohjeessa todetaan, että yhteistyöstä sovittelutoimiston, syyttäjän ja muiden viranomaisten kanssa tulee sopia paikallisesti tarkemmin erikseen (Poliisihallitus 2013.) Tällä hetkellä Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen yhteyshenkilöksi on nimetty alueen rikosylikomisario, jonka alaisuudessa kaikki Pirkanmaan alueen rikostutkintayksiköt ovat.

...että, jotkut tietyt henkilöt olisivat useammin yhteyksissä toisiinsa.

Yhteyshenkilö edistäisi.

Vastausten perusteella kolmantena teemana voidaan mainita toiminnan tarkoituksen tunteminen. Vastauksista nousi esiin, erityisesti sovittelutoiminnan tarkoituksen tunteminen, mutta joissain vastauksissa oli mainittu myös molemmin puoleinen toiminnan tarkoituksen tunteminen. Jotta toiminnan tarkoituksen tunteminen parantuisi, olisi vastausten perusteella tärkeää pitää säännöllisin väliajoin yhteisiä palavereja ja koulutuksia Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöiden ja poliisien rikostutkijoiden välillä. Vastajat kokivat tärkeäksi myös sen, että poliiseilla olisi tietoa sovittelusta ja sen hyödyistä nykyistä enemmän.

Ymmärrys sovittelun tarkoituksesta ja hyödyistä.

...toiminnan tarkoituksen tunteminen.

Toimintatapojen tunteminen.

Eloranta ja Kuusela (2011) ovat tutkimuksessaan määritelleet moniammatillisen yhteistyön edellytyksiksi yhteisen päämäärän, toisen työn tuntemisen, vuorovaikutustaidot, työjaon määrittämisen, johon kuuluvat roolien selkiinnyttäminen sekä vastuista ja valtuuksista sopiminen sekä oman asiantuntijuuden sisäistäminen. Toisen työn tunteminen tuli esiin myös poliisien vastauksissa, sillä viimeisenä neljäntenä teemana nousi vastauksista tutustuminen toisen organisaation työntekijöihin. Jotta yhteistyö toisen organisaation työntekijöiden kanssa olisi luontevaa, on yhteistyölle ehdottomasti hyväksi, että työntekijät tuntevat toisensa. Aivan kuten edellä mainitun teemaankin osalta, niin myös tässä teemassa yhteiset palaverit ja koulutustilaisuudet organisaatioiden kesken, edistäisi työntekijöiden keskinäistä tunnettavuutta ja samalla edistäisi myös moniammatillisen yhteistyön tekemistä. Pirkanmaan sovittelutoimistossa on huomattu aikaisemminkin, että eri organisaatioiden työntekijöiden tunteminen lisää moniammatillista yhteistyötä, sillä on huomattu, että muun muassa Pirkanmaan alueen rikostutkintaryhmien tapaamiset, lisäävät aina hetkellisesti kyseisen tutkintaryhmien aloitemääriä. Kun tunnet työntekijät kenen kanssa moniammatillista yhteistyötä tulisi tehdä, on yhteistyön, tässä tapauksessa sovittelualoitteen, tekeminen huomattavasti helpompaa. (Eloranta & Kuusela 2011.)

Toisen työn ja työntekijän tunteminen näkyy myös seuraavassa vastauksessa, tosin vastakkaisesta näkökulmasta; ei tunneta toisen organisaation työntekijöitä, joiden kanssa yhteistyötä kuitenkin tulisi tehdä:

Itselläni ei ole juurikaan tietoa siitä, miten sovittelu toimii, en tiedä ketään henkilöitä sovittelutoimistosta ja tänä aikana, kun olen päivittäistutkinnassa ollut, en ole ollut kertaakaan tekemisissä sovittelutoimistossa olevan kanssa. Ainoa kontakti on sovittelutoimiston esite, ja se, että kerron kuulustelun alussa henkilölle, että rikosasian sovittelu on mahdollista.

6.3 Vertailu Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen vastausten välillä

Tässä luvussa vertaillaan Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöiden ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen tutkijoiden ja tutkinnanjohtajien vastauksia kyselyn yhtenevien kysymysten osalta. Kyseiset kysymykset olivat teemoista: moniammatillinen yhteistyö, moniammatillisen yhteistyön tärkeys, moniammatillisen yhteistyön lisääminen ja kehittäminen. Poliisista tutkimusjoukkoon kuului 129 henkilöä, joista viisikymmentä vastasi, kun taas sovittelutoimiston tutkimusjoukkoon kuului vain viisi henkilöä, joista kaikki vastasivat. Näin ollen vastausprosentit eivät ole täysin verrannollisia, mutta joitakin johtopäätöksiä eri organisaatioihin kuuluvien vastaajien mielipiteistä voi vetää.

Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen rikostutkijat ja tutkinnanjohtajat kokivat tuntevansa Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöiden työnkuvan hieman paremmin mitä sovittelutoimiston työntekijät kokivat tuntevansa poliisin rikostutkijoiden työnkuvan. Poliisien keskiarvo asteikolla yhdestä viiteen oli 3,2 kun sovittelutoimiston työntekijöiden oli 2,8.

Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijät kertoivat tekevänsä moniammatillista yhteistyötä Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa joko kahdesta kolmeen kertaan viikossa tai yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa. Poliisit taas kertoivat tekevänsä moniammatillista yhteistyötä sovittelutoimiston kanssa keskimääräisesti eniten muutamia kertoja vuodessa tai harvemmin. 20 prosenttia vastaajista kertoi tekevänsä moniammatillista

yhteistyötä noin joka toinen kuukausi ja 18 prosenttia yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa. Ero organisaatioiden välillä selittyy varmasti sillä, että Pirkanmaan sovittelutoimistossa on työntekijöitä yhteensä seitsemän kappaletta (joista tähän tutkimukseen osallistui viisi) ja poliisilaitoksella satoja. Näin ollen poliisissa yksittäisen työntekijän kohdalle yhteistyötä sovittelutoimiston kanssa kohdistuu varmasti harvemmin kuin sovittelutoimiston työntekijöiden kohdalla. Yhteistyötoimintamuotoina kaikilla Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöillä oli sähköposti, puhelinkeskustelu sekä yhteistyöryhmän tai muun sellaisen kokous. Poliisien osalta eniten kannatusta oli saanut vaihtoehdot sähköposti ja puhelinkeskustelut. Poliisit olivat katsoneet myös kirjeen lähettämisen yhdeksi moniammatillisen yhteistyön vaihtoehdoksi, sillä 25 prosenttia vastaajista oli valinnut vaihtoehdon muu, jossa pyydettiin perustelemaan vastaus. Vastauksena poliiseilla oli nimenomaan kirjeposti. Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöistä yksikään ei ollut valinnut kyseistä vaihtoehtoa.

Moniammatillisen yhteistyön ja tiedon kulun sujuvuuden osalta vastaukset olivat melko yhtenevästi. Molempien organisaatioiden vastaajat olivat lähes samaa mieltä seuraavien väittämien kanssa: moniammatillinen yhteistyö sujuu hyvin sekä tiedon kulku sujuu hyvin kyseessä olevien organisaatioiden välillä. Pienenä erona oli se, että Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijät kokivat tiedon kulun toimivan hieman paremmin mitä moniammatillisen yhteistyön, kun poliisit taas kokivat moniammatillisen yhteistyön toimivan hieman paremmin mitä tiedon kulun. Sovittelutoimiston työntekijöiden vastausten keskiarvo tiedon kulun osalta oli 4 ja moniammatillisen yhteistyön osalta 3,9, kun taas poliisien vastausten keskiarvo tiedon kulun osalta oli 3,9 ja moniammatillisen yhteistyön osalta 4,1 (asteikolla 1-5).

Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijät kokivat moniammatillisen yhteistyön Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa hyvin tärkeäksi, sillä vastausten keskiarvo oli 5 (asteikolla 1-5), kun taas poliisit kokivat yhteistyön sovittelutoimiston kanssa melko tärkeäksi, keskiarvon ollessa 3,9. Poliisilaitos on syyttäjävirston ohella sovittelutoimistojen tärkein yhteistyökumppani ja suurin osa sovittelualoitteista tulee tällä hetkellä poliisilta. Poliisin työssä rikos- ja riita-asioiden sovittelu näyttölee taas hyvin marginaalista roolia, joten on hyvin ymmärrettävää, että sovittelutoimiston työntekijä kokivat moniammatillisen yhteistyön tärkeämmäksi kuin poliisit.

Kukaan tutkimusjoukkoon kuuluvista ei ollut sitä mieltä, että yhteistyötä näiden kahden eri organisaatioiden välillä tulisi tehdä vähemmän. Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöistä neljä oli sitä mieltä, että yhteistyötä tulisi tehdä enemmän ja yksi sitä mieltä, että yhteistyön määrä tulisi säilyttää ennallaan. Poliisista 20 henkilöä oli sitä mieltä, että yhteistyötä tulisi tehdä enemmän ja 30 henkilöä sitä mieltä, että yhteistyön määrä tulisi säilyttää ennallaan. Tämän kysymyksen osalta suoria johtopäätöksiä vastausten eroavaisuuksista prosentuaalisesti ei voida tehdä, koska tutkimusjoukot olivat niin erikokoisia. Tärkeintä mielestäni tämän kysymyksen osalta olikin se, ettei kukaan vastaajista kokenut moniammatillisen yhteistyön vähentämiselle olevan tarvetta.

Vaihtoehdot siitä kuuluko vastuu moniammatillisen yhteistyön kehittämisestä esimiehelle vai jokaiselle työntekijälle itselleen sai molemmissa organisaatioissa kannatusta. Prosentuaalisesti vaihtoehto ”vastuu on jokaisella itsellään” sai enemmän kannatusta, mutta sovittelutoimiston työntekijöiden osalta ei ollut kuin yhden vastaajan ero vaihtoehtoon, että vastuu on esimiehellä. Poliisien osalta ero vastausmäärän osalta oli suurempi, sillä vaihtoehto ”vastuu on jokaisella itsellään” sai 19 vastausta enemmän mitä esimiehen vastuu. Tässäkään kysymyksessä kukaan vastaajista ei ollut sitä mieltä, että moniammatillinen yhteistyö toisen organisaation kanssa ei kiinnosta, joka jatkossa tapahtuvan keskinäisen moniammatillisen yhteistyön tekemisen kannalta on hyvin tärkeää.

Sovittelutoimiston työntekijöiden mielipiteet siitä missä kohtaa sovitteluprosessia moniammatillista yhteistyötä tulisi tehdä enemmän, vaihteli enemmän mitä poliisien mielipiteet. Poliisien mielestä kaikissa sovitteluprosessin vaiheissa moniammatillista yhteistyötä tulisi tehdä hieman nykyistä enemmän, vain yleisesti sovitteluasian tiimoilta tehtävä moniammatillinen yhteistyö sai enemmän kannatusta mitä muut prosessin vaiheet. Sovittelutoimiston työntekijät kokivat, että silloin kun sovitteluneuvottelun ajan kohta on selvillä, tällä hetkellä tehtävä moniammatillisen yhteistyön määrä on riittävä. Muissa sovitteluprosessin vaiheissa yhteistyötä tulisi tehdä hieman nykyistä enemmän ja yleisesti sovitteluasian tiimoilta moniammatillista yhteistyötä tulisi tehdä selvästi enemmän mitä tällä hetkellä tehdään.

Moniammatillista yhteistyötä kehitettäessä tärkeimpänä asiana poliisit kokivat vaihtoehdon ”yhteinen päämäärä”, joka sovittelutoimiston osalta oli saanut kannatusta toiseksi eniten kaikista kahdestatoista vaihtoehdosta (katso kuviot 7 ja 17). Vaihtoehdot ”tiedon kulun parantaminen” ja ”yhteistyötä useammin” oli taas sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä tärkeimmät asiat moniammatillista yhteistyötä kehittäessä. Poliisilla toiseksi eniten kannatusta oli saanut vaihtoehto ”samat tavoitteet”, kun sovittelutoimiston työntekijöistä vain yksi oli valinnut tämän vaihtoehdon. Samoin poliiseista yli viisikymmentä prosenttia oli valinnut vaihtoehdon ”kommunikaatio sujuvaa”, kun sovittelutoimistosta taas vain yksi vastaaja oli valinnut kyseisen vaihtoehdon. Tämän kysymyksen kohdalla vastausten prosentuaalinen vertailu on hankalaa, koska vastausmäärissä on niin suuri ero.

Jo aikaisemmin työssä mainittiin moniammatillisen viranomaistyöryhmän toimiminen muutamilla paikkakunnilla nuorten rikosten tekijöiden ja lähisuhdeväkivallan osalta. Sekä poliisit että sovittelutoimiston työntekijät kokivat, että kyseisen työryhmän perustamiselle voisi olla tarvetta. Molemmista organisaatioista otettiin kuitenkin esiin resurssipula, joten viikoittaiselle palaverille ei koettu olevan resursseja. Myös organisaatioiden ja alueiden laajuutta pohdittiin molempien toimijoiden vastauksissa ja onko niiden puitteissa käytännön toteuttaminen mahdollista. Ryhmän kannalla olevat vastaajat kokivat myös, että nopean puuttumisen ja moniammatillisen yhteistyön toimivuuden kannalta kyseisen viranomaistyöryhmän perustaminen voisi olla tarpeellista.

Tiedon kulkua näiden kahden eri organisaation välillä voisi sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä parantaa parhaiten yhteisen tietojärjestelmän käyttöönotolla. Poliisien osalta mikään vastausvaihtoehdoista ei saanut selvästi enemmän kannatusta mitä muut vaihtoehdot (katso kuvio 18), mutta eniten prosentuaalisesti kannatusta sai useampien yhteyshenkilöiden nimeäminen, työntekijöiden järjestelmällisen kommunikoinnin lisääminen sekä edellä mainitun viranomaistyöryhmän perustaminen. Sovittelutoimiston työntekijät kokivat, että edellä mainituista vaihtoehdoista varsinkin yhteyshenkilöiden ja kommunikoinnin lisääminen parantaisi organisaatioiden välistä moniammatillista yhteistyötä.

Moniammatillista yhteistyötä voisi sovittelutoimiston työntekijöiden mielestä parhaiten kehittää aivan kuten tiedon kulkuakin yhteisen tietojärjestelmän käyttöönotolla. Seuraavaksi eniten oli saanut kannatusta yhteistyöpalaverien määrän lisääminen, yhteisen koulutuksen järjestäminen sekä useamman yhteyshenkilön nimeäminen. Poliisilla kaikki vaihtoehdot (katso kuvio 19) olivat saaneet melko tasaisesti kannatusta, mutta myös heillä yhteisen koulutuksen järjestäminen sekä useamman yhteyshenkilöiden nimeäminen olivat saaneet aavistuksen enemmän kannatusta mitä muut vaihtoehdot. Poliiseista myös melko moni oli kokenut, että viranomaistyöryhmän perustaminen parantaisi moniammatillisen yhteistyön toimivuutta näiden kahden eri toimijan välillä. Sovittelutoimiston työntekijöistä vain yksi oli viranomaistyöryhmän perustamisen kannalla tämän kysymyksen yhteydessä

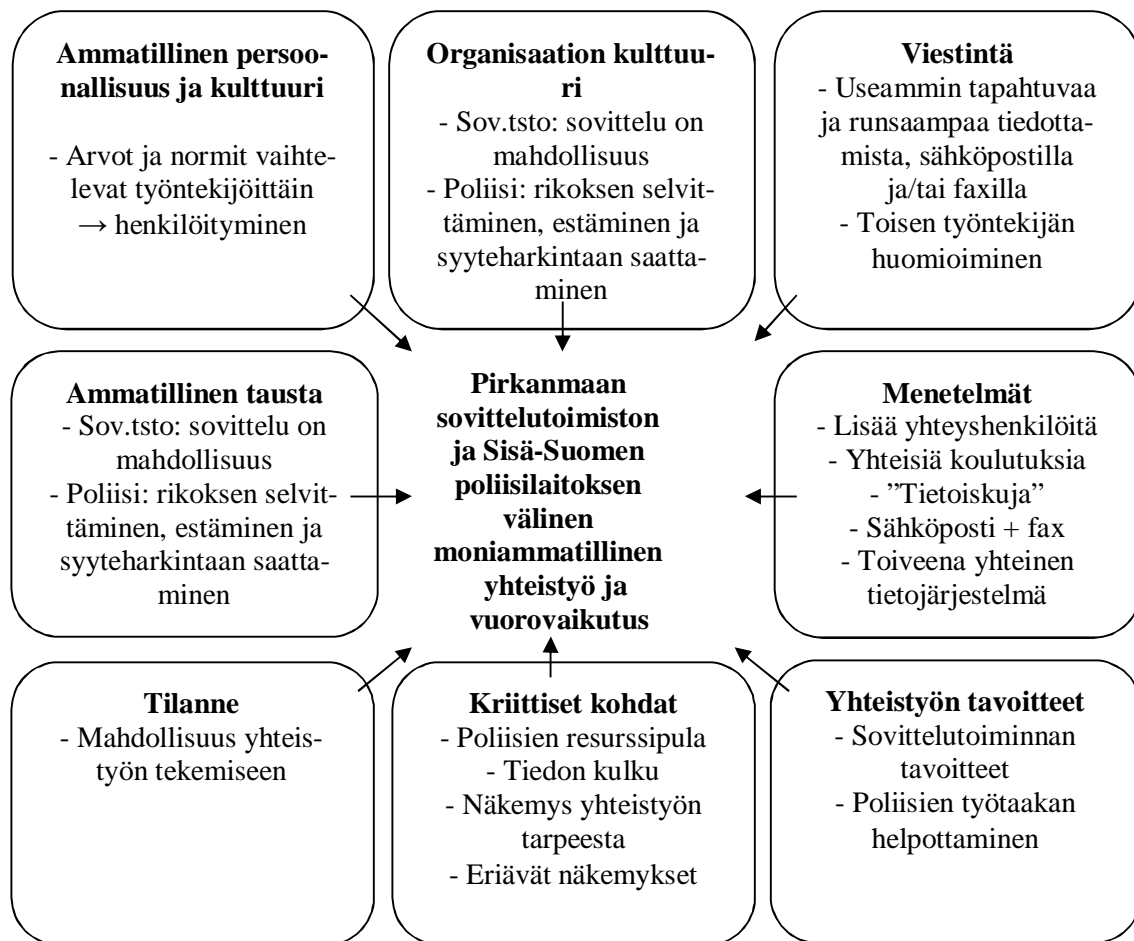
Kysyttäessä mikä edistää moniammatillisen yhteistyön sujumista näiden organisaatioiden välillä, niin vastauksia yhdistäviä teemoja olivat yhteyshenkilö sekä toiminnan tunteminen. Molempien organisaatioiden vastauksissa nousi jälleen esiin useamman yhteyshenkilön tarve. Tosin poliisit toivat esiin myös sen, että yhteyshenkilölle pitäisi luoda riittävät resurssit tämän tehtävän toteuttamiseen, josta varmasti kuvastuu poliisissa tällä hetkellä esillä oleva trendi supistaa toimintoja ja työntekijöiden määrää. Poliisien vastauksista oli myös havaittavissa, että jo yksi olemassa oleva yhteyshenkilö ei välttämättä ole heillä tiedossa.

Toisena teemana molempien organisaatioiden vastauksissa nousi esiin toiminnan tunteminen. Tätä toisen organisaation toiminnan tunnettavuutta, toimijoiden kesken, lisättäisiin varmasti niillä yhteisillä koulutuksilla, jonka järjestäminen tuli esiin jo edellisen kysymyksenkin yhteydessä. Myös yhteistyöpalaverit ovat tärkeässä roolissa toiminnan tunnettavuuden kannalta. Tällä hetkellä Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijät pyrkivät tapaamaan Pirkanmaan alueen rikostutkintaryhmät kerran vuodessa. Poliisissa työntekijöiden vaihtuvuus on todettu olevan kuitenkin melko suurta, joten useammillekin tapaamisille saattaisi olla tarvetta. Sisä-Suomen syyttäjänviraston Pirkanmaan alueen syyttäjien kanssa on sovittu, että uudet syyttäjät käyvät aina tutustumassa myös Pirkanmaan sovittelutoimiston toimintaan. Tämä voisi olla hyvä käytäntö myös poliisien osalta, tavata tietyn ajanjakson välein kaikki Pirkanmaan alueen uudet rikostutkijat.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tulosten yhteenveto

Tässä luvussa tarkastellaan ja pohditaan opinnäytetyön tuloksia moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta tutkimuskysymykset huomioon ottaen. Isoherrasen (2008, 16) mukaan moniammatillista yhteistyötä toteutettaessa on huomioitava asiakaslähtöisyys, tiedon kokoamisen mahdollisuus, vuorovaikutustaidot, roolien muutokset sekä yhteydet verkostoihin. Miten muun muassa nämä seikat tulivat esiin tutkimuksessani, esitetään kuvion 20 avulla. Kuvio 20 on laadittu sivulla 26 esiintyvää kuviota kolme muokailen ja siinä esitetään Pirkanmaan sovittelutoimiston sekä Sisä-Suomen poliisilaitoksen moniammatilliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen vaikuttavat tekijät tutkimuksen tulosten perusteella.

KUVIO 20. Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen moniammatillinen yhteistyö ja vuorovaikutus Honkasen ja Suomalan (2009, 95) mallia mukailen.

Ammatillinen persoonallisuus ja kulttuuri

Työntekijän ammatilliseen persoonallisuuteen ja kulttuuriin liittyvät Honkalan ja Suomalan (2009) mukaan jokaisen työntekijän henkilökohtaiset arvot ja normit. Henkilökohtaiset arvot näkyvät varmasti jollakin tasolla myös päivittäisessä työssä. Moniammatillista yhteistyötä tehdessä pitää kuitenkin muistaa, että kyseisen työskentelytavan perustana pidetään asiakaslähtöisyyttä, jolloin asiakkaan elämän kokonaisuuden huomioiminen on keskiössä, eivätkä omat henkilökohtaiset arvot saa nousta asiakkaan edelle. (Isoherranen ym. 2008, 16–17.) Poliisien ammatillinen persoonallisuus sekä arvot ja normit näkyvät sovitteluprosessia ajatellen sovittelualoitteiden tekemisessä. Yksittäisen poliisin suhtautuminen sovitteluun vaihtelee, jolloin tapahtuu henkilöitymistä. Osa poliiseista näkee sovittelun hyvänä vaihtoehtona rikosprosessissa, jolloin

heidän kohdalleen tulevat osapuolet ohjautuvat sovitteluun useammin. Osa poliiseista ei taas näe sovittelulle olevan tarvetta, jolloin he eivät myöskään ohjaa asioita sovitteluun. Toimivan moniammatillisen yhteistyön kannalta sovittelutoimiston työntekijöiden ja poliisien tulisi muistaa, että hyvässä moniammatillisessa yhteistyössä yhdistyvät jatkuva vuorovaikutus ja tarkoituksenmukainen toiminta, joka ottaa huomioon toimintaympäristönsä sekä toimintaa ohjaavat arvot ja tavoitteet. Näin ollen myös näiden kahden eri organisaation työntekijöiden tulisi huomioida toisensa ja muistaa, että lähtökohdat yhteisen työn tekemiselle ovat eriävät organisaation eri toimintatavoista ja näkökulmista johtuen. (Kontio 2010, 9.)

Organisaation kulttuuri

Organisaation kulttuuriin liittyy organisaation määrittelemät arvot ja normit sekä toimintatavat. (Honkala & Suomala 2009, 95.) Poliisilain (493/1995) mukaan poliisin tehtävinä on rikosten ratkaiseminen, estäminen sekä syyteharkintaan saattaminen, joka näkyy myös kyseisen organisaation toimintakulttuurissa. Sovittelutoiminnan ajatuksena taas on, että sovittelu on asiakkaalle mahdollisuus. Nämä kaksi eri näkökulmaa ja toimintatapaa vaikuttavat myös kyseisten organisaatioiden väliseen moniammatilliseen yhteistyöhön.

Moniammatillisen yhteistyön edellytyksenä pidetään työntekijöiden avointa kommunikatiota. (Isoherranen ym. 2008, 16.) Tästä syystä moniammatillista yhteistyötä tulisiakin tapahtua enemmän näiden kahden organisaation välillä yleisesti sovitteluasian tiimoilta, jotta nämä eri lähtökohdat samaan asiaan tulisivat huomioitua. Isoherranen (2008, 16) on todennut, että yhteistyöosaamisen tärkeimpinä tekijöinä pidetään toisten asiantuntijuuden arvostamista ja siihen luottamista, jolloin työntekijöiltä edellytetään valmiutta soveltaa tietoaan, jakaa sitä sekä rakentaa uutta integroitua tietoa. Payne (2000, 9) puolestaan on määritellyt moniammatillisen yhteistyön seuraavasti: ”Moniammatillinen, monitieteinen ja monitoimijainen työ tarkoittaa sitä, että useat ammattiryhmät sopeuttavat roolejaan ja ottavat huomioon toiset ammattiryhmät, joiden kanssa he ovat vuorovaikutuksessa. Samalla he yhdistävät tietojaan ja taitojaan ja toimijavastuitaan.” Sovittelutoiminnan ja poliisin eriävät lähtökohdat huomioon ottaen, olisi näiden kahden eri organisaatioiden työntekijöillä mahdollisuus moniammatillisen yhteis-

työn kautta juuri soveltaa jo olemassa olevaa tietoa rakentamalla uutta integroitua tietoa.

Viestintä

Moniammatillisen yhteistyön kannalta myös viestintä on tärkeässä roolissa. Myös viestintätaidot ovat oleellinen osa moniammatillista yhteistyötä, varsinkin Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen yhteistyön kannalta, siitä syystä, että sovittelutoimisto ja poliisilaitokset eivät fyysisesti sijaitse samassa paikassa. Lisäksi moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvässä viestinnässä, erityisesti silloin, kun kyseessä on eri organisaatioiden välillä tapahtuva moniammatillinen yhteistyö, on tärkeää ottaa toisen organisaation työntekijät huomioon, yhteistyön sujuvuuden kannalta. Viestinnän toimivuuden kannalta on kiinnitettävä huomioita myös ensivaikutelmaan eri organisaatioiden työntekijöiden kesken. Tämä asia on erityisesti sovittelutoimiston työntekijöiden hyvä pitää mielessä ”markkinoidessaan” sovittelutoimintaa yhteistyökumppaneiden uusille työntekijöille. (Honkanen & Suomala 2009, 95.)

Tutkimuksen mukaan Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisin välinen viestintä tulisi olla nykyistä runsaampaa ja sitä tulisi tapahtua nykyistä useammin. Suurin osa poliiseista kertoi tekevänsä moniammatillista yhteistyötä sovittelutoimiston kanssa vain muutamia kertoja vuodessa. Tämä onkin melkoinen haaste, sillä on hyvin hankalaa pitää riittävää tietotaitoa yllä asiasta, jonka kanssa olet tekemisissä muutamia kertoja vuodessa. Toki voidaan myös pohtia, että voisivatko poliisit tehdä moniammatillista yhteistyötä useammin esimerkiksi sovittelualoitteiden myötä, jos he olisivat paremmin tietoisia rikos- ja riita-asioiden sovittelusta.

Menetelmät

Moniammatillisen yhteistyön menetelminä ovat tutkimuksen mukaan sähköposti- ja puhelinkeskustelut, fax sekä yhteistyöpalaverit. Poliisien vastauksista kävi ilmi, että siitä huolimatta, että Pirkanmaan sovittelutoimistosta lähetetään aina tieto sovittelun lopputuloksesta asian tutkijalle, ei tämä tieto jostain syystä kulkeudu aina perille asti. Tällä hetkellä tieto lähetetään faxilla, siitä syystä, että poliisit saavat liitettyä sovittelu-sopimuksen tai päätöksen esitutkimusmateriaaliin. Tässä tapauksessa voisi olla aihetta

mieltä vaihtoehtoisia lähetystapoja, jotta tieto todella kulkeutuisi tutkijalle asti. Voi myös pohtia olisiko tarpeen lähettää fax-viestin lisäksi sähköpostilla pääpiirteittäin tieto siitä, kuinka sovittelu on päättynyt, jotta asian tutkija saisi tiedon todella itselleen asti. Sähköpostin saatuaan, tutkija osaisi myös odottaa kirjallista lopputulosta faxilla. Vaihtoehtoisesti myös poliisilaitoksilla voisi olla aihetta mieltä sitä kuinka tieto todella kulkeutuu tutkijalle asti. Käsittääkseni kaikissa Pirkanmaan sovittelutoimistoista lähtevissä fax-viesteissä on saatteessa maininta asian tutkijasta, jolle fax-viesti on itse asia-sa tarkoitettukin. Jokaiselle poliisiasemalla on kuitenkin vain yksi fax-numero, joten ongelmana on, kuinka tieto saapuneesta lopputuloksesta sitten saataisiin kulkeutumaan aina tutkijalle asti. Nykytekniikka huomioon ottaen sopimusten / päätösten lähettäminen kävisi helpoiten sähköpostin liitteenä, mutta käsittääkseni se ei tällä hetkellä ole vielä mahdollista tietoturvasyistä.

Asiakkaiden tiedon siirto, on kuitenkin olennainen osa moniammatillista yhteistyötä. Sen onnistumiseen vaaditaan kuitenkin teknisiä välineitä ja sopimuksia tiedon siirtämiseksi joustavasti paikasta toiseen. Jos eteen tulee paljon tietokatkoja, aiheuttaa se usein päällekkäistä työtä ja taloudellisten sekä asiantuntijaresurssien turhaa käyttöä. Jotta moniammatillisissa tiimeissä voidaan työskennellä tehokkaasti ja joustavasti organisaatorajat ylittäen, tulee nämä edellä mainitut asiat ottaa huomioon. (Isoherranen ym. 2008, 87.)

Poliisien vastauksissa nousi esiin yhtenä yhteistyön menetelmänä myös kirjeposti. Moniammatillisen yhteistyön määritelmä yksinkertaistettuna on, että moniammatillisessa yhteistyössä asiantuntijoilla on yhteinen työ tai tehtävä suoritettavanaan, ongelmat ratkaistavanaan tai päätös tehtävänä ja jotta he pääsevät tavoitteeseensa, yhdistävät he tietonsa ja osaamisensa. Moniammatillista yhteistyötä toteutettaessa on huomioitava seuraavat seikat: asiakaslähtöisyys, tiedon kokoamisen mahdollisuus, vuorovaikutustaidot, roolien muutokset sekä yhteydet verkostoihin. (Isoherranen ym. 2008, 13, 16.) Moniammatillisen yhteistyön määritelmät ja edellytykset huomioon ottaen, on mielestäni perusteltua mieltä, voidaanko kirjeen lähettämistä postitse toiselle työntekijälle pitää moniammatillisena yhteistyönä. Toki moni vastaaja oli valinnut useamman vaihtoehdon, jolloin moniammatillisen yhteistyön tekeminen ei perustu ainoastaan kirjeen lähettämiseen postitse.

Sovittelutoimiston työntekijät kaipasivat uudeksi menetelmäksi myös yhteistä tietojärjestelmää, joka edistäisi niin moniammatillista yhteistyötä kuin tiedonkulkuakin näiden kahden eri organisaation välillä. Paikallisella tasolla yhteisen tietojärjestelmän käyttöönotto ei ole mahdollista, vaan se tulisi tapahtua valtakunnallisesti, josta on ajoittain ollutkin puhetta. Yhteistä tietojärjestelmää tulisi aikanaan käyttämään poliisin ja sovittelutoiminnan lisäksi ainakin syyttäjänvirasto, mahdollisesti myös rikosseuraamusvirasto tai muut vastaavat toimijat. Näin ollen kyseisen tietojärjestelmän kehittäminen koskee montaa eri valtion toimijaa, jolloin tietojärjestelmän kehittäminenkin tapahtuisi valtion toimesta. Tällä hetkellä kyseistä tietojärjestelmää ei kuitenkaan olla vielä kehittämässä, vaikka se varmasti monen eri toimijan moniammatillista yhteistyötä helpottaisikin.

Molempien organisaatioiden työntekijät kokivat tarvitsevänsä myös lisää yhteistä koulutusta. Lisäksi poliisit kaipasivat säännöllisin väliajoin tapahtuvia ”tietoiskuja” sovittelutoiminnasta. Näitä ”tietoiskuja” sovittelutoiminnasta voisi olla hyvä pitää syyttäjänviraston toimintatavan mukaisesti myös uusille rikostutkijoille säännöllisin väliajoin. Yhteisen koulutuksen lisääminen on varmasti perusteltua myös moniammatillisen yhteistyön toimivuuden näkökulmasta, sillä kuten aiemmin mainittiin hyvin toteutettu koulutus auttaa ymmärtämään, mitä moniammatillisuudella tarkoitetaan, mihin sillä pyritään ja miksi se olisi tarpeellista. Koulutuksen avulla voidaan myös antaa tarvittavia vuorovaikutuksellisia valmiuksia, joiden myötä moniammatillisen yhteistyön tekeminen helpottuu. (Isoherranen 2012, 151.) Myös Elorannan ja Kuuselan (2011, 13) tutkimuksessa on todettu koulutuksen merkitys moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä, sillä heidän tutkimuksensa mukaan moniammatillisen yhteistyön kehittäminen pitää sisällään vahvistuneen ammattitaidon, yhteistyövalmiudet ja perehdytykset. Nämä asiat huomioon ottaen sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välille voisi olla hyvä järjestää sellaista yhteistä koulutusta, jossa substanssiasian lisäksi käsiteltäisiin moniammatillista yhteistyötä ja sen edellytyksiä.

Jatkossa, jos halutaan kehittää Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä tulisi huomioida organisaatioiden työntekijöiden toive yhteisen koulutuksen järjestämisestä. Yhteisen koulutuksen tarve tuli esiin myös siitä kuinka hyvin vastaajat kokivat tuntevänsä toisen organisaation työntekijän työnkuvan. Poliisit kokivat tuntevänsä sovittelutoimiston työntekijöiden työnku-

van paremmin mitä sovittelutoimistojen työntekijät kokivat tuntevansa poliisin rikostutkijoiden työnkuvan. Kummankaan organisaation työntekijät eivät kuitenkaan kokee tuntevansa toisen organisaation työntekijän työnkuvaa erityisen hyvin. Tulos on siitä mielenkiintoinen, että näiden organisaatioiden välillä tapahtuvan moniammatillisen yhteistyön kohdalla keskustellaan useasti poliisien tietoisuuden lisäämisestä rikos- ja riita-asioiden sovittelun osalta. Organisaatioiden välillä pidettävissä yhteisissä palavereissa on yleensä aiheena ollut moniammatillisen yhteistyön lähtökohdat rikos- ja riita-asioiden sovittelun lähtökohdista. Jatkossa tulisikin kiinnittää huomiota myös siihen, että olisiko tarvetta avata rikostutkijoiden työnkuvaa ja keskustella siitä tulisiko sovittelutoimiston työntekijöiden olla tietoisempia rikostutkijoiden työnkuvasta. Lisäksi poliisit kaipasivat koulutusta eri kysymysten yhteydessä kertausta käytännön sovitteluprosessista. Sovitteluprosessin myötä saa myös melko selkeän kuvan siitä mitä kuuluu sovitteluohjaajien työnkuvaan. On myös todettu, että poliisissa työntekijöiden vaihtuvuus on melko suurta, jonka vuoksi säännöllinen koulutus aiheesta rikos- ja riita-asioiden sovittelu olisi varmasti tarpeen, jotta jokaisella rikostutkijalla olisi tieto siitä milloin ja minkälaisissa rikoksissa he voisivat ehdottaa rikoksen osapuolille sovittelua.

Poliisit kokivat myös, että nuorten rikosten tekijöiden osalta toimenpiteet uusintarikollisuuden ehkäisemiselle eivät ole tällä hetkellä riittävät. Viranomaistyöryhmällä voitaisiin vähentää myös eri viranomaisten päällekkäistä työtä. Jos kyseistä viranomaistyöryhmää lähdetäisiin perustamaan Pirkanmaan seudulle, tulisi miettiä miltä alueilta työryhmässä olisi osallistujia. Pirkanmaa on jo maantieteellisesti niin laaja alue, että niiden työntekijöiden osalta, joiden työpiste on jokin muu kuin Tampere osallistuminen olisi varmasti aikapuutteen vuoksi lähes mahdotonta. Mielestäni työryhmän perustaminen olisi varteenotettava vaihtoehto moniammatillisen yhteistyön kehittämisen kannalta, mutta ryhmää perustettaessa olisi työryhmän varmasti aluksi paras keskittyä vain niihin nuorten tekemiin rikoksiin sekä lähisuhdeväkivalta rikoksiin, jotka ovat tapahtuneet Tampereella. Jos ryhmä koetaan toimivaksi, voisi toiminnan laajentamista miettiä laajemmallekin alueelle. Yhtenä opinnäytetyöni tavoitteena oli myös sovittelualoitteiden määrän lisääminen. Tämä viranomaistyöryhmän perustaminen voisi olla myös yksi ratkaisu tähän ongelmaan, koska viranomaistyöryhmän avulla sovitteluun saattaisi ohjautua nykyistä enemmän sovittelualoitteita myös muilta viranomaisilta poliisin ja syyttäväviranomaisen lisäksi.

Muutamissa vastauksissa nousi esiin viranomaistyöryhmän kokoontumistiheyden harventaminen kerran viikosta esimerkiksi joka toinen viikko pidettäviin palavereihin. Poliisien mainitsema resurssipula huomioon ottaen tulisi kyseistä ryhmää perustettaessa kokoontumistiheyttä pohtia tarkasti. Toisaalta muualla Suomessa jo toiminnassa olevien ryhmien osalta useaan tapahtuva kokoontuminen, perustuu siihen, että tapahtuneisiin rikoksiin pystytään puuttumaan mahdollisimman nopeasti (Ahosmäki 2012, 18.) Jos kokoontumisväliä pidennetään merkittävästi, ei ryhmän idea palvele enää käyttötarkoitusta.

Lisäksi tutkimuksen tulosten mukaan koettiin olevan tarve nimetä lisää yhteyshenkilöitä tai – henkilö jo olemassa olevan yhteyshenkilön lisäksi. Tällä hetkellä Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen yhteyshenkilöksi poliisin osalta on nimetty alueen rikosylikomisario, jonka alaisuudessa kaikki Pirkanmaan alueen rikostutkintayksiköt ovat. On mahdollista, että kaikilla rikostutkijoilla ei ole tiedossa, että yksi yhteyshenkilö on jo nimetty, koska kyseinen henkilö on organisaatiossa niin ylhäällä.

Toisaalta tutkimustuloksissa yhteyshenkilöä kaivattiin nimenomaan käytännön työn osalle. Moniammatillisen tiimityön yhtenä etuna voidaan pitää vallan ja vastuu siirtämistä alemmille tasoille. Joustavaa työskentelyä voi hankaloittaa erityisesti suurissa organisaatioissa päätöksenteon etäännyminen, koska nopeat muutokset ja asiakaslähtöiset ratkaisut eivät onnistu jäykissä byrokraattisissa organisaatiorakenteissa. (Isoherranen ym. 2008, 87.) Poliisi on organisaationa suuri ja byrokraattinen toimija, joten koen tärkeäksi, että jatkossa poliisissa olisi kaksi yhteyshenkilöä. Toinen yhteyshenkilö olisi päällikkötason henkilö, jolla on byrokraattisessa organisaatiossa valtaa päättää asioista ja, jonka kanssa voidaan sopia suuremmista yhteistyön linjoista. Toinen yhteyshenkilö olisi käytännön yhteistyön yhteyshenkilö, jonka kanssa voisi sopia ja neuvotella arjessa tehtävästä yhteistyöstä. Tämä työntekijä tason yhteyshenkilö voisi olla myös osallisena mahdollisessa viranomaistyöryhmässä, jos sitä lähdetäisiin perustamaan Pirkanmaan alueelle.

Kuten aiemmin tulosten tarkastelun yhteydessä todettiin, Pirkanmaan sovittelutoimistossa varsinaisena yhteyshenkilönä voidaan pitää sovittelutoimiston vastuuhenkilöä, joka hoitaa tämän hetkisenkin yhteistyön poliisin yhteyshenkilön kanssa. Käytännön moniammatillista yhteistyötä tekee kuitenkin kaikki sovittelutoimiston työntekijät. Pirkanmaan sovittelutoimisto on myös organisaationa niin pieni, että yksi yhteyshenkilö on riittävä.

Yhteistyön tavoitteet

Honkalan ja Suomalain (2009, 95) mukaan moniammatillisen yhteistyön toimivuuden kannalta on tärkeää tietää minkälaiset tavoitteet ovat toiminnan taustalla. Tavoitteiden tuntemisen kautta tulee tärkeäksi myös toiminnan tunteminen; jotta voidaan tuntea tavoitteet, tulee tietää myös jotain siitä työstä mitä tehdään tavoitteiden saavuttamiseksi. Poliisien vastauksista nousi esiin tilanne, jossa poliisi ei tiennyt miten sovittelu toimii, hän ei tuntenut sovittelutoimistosta ketään, eikä hän ollut ollut kertaakaan yhteydessä sovittelutoimistoon rikostutkijana ollessaan. Ainoana kontaktina sovittelutoimistoon oli sovittelutoiminnan esite. Mielestäni tähän vastaukseen kiteytyy syy siihen, minkä takia eri organisaatioissa olevien työntekijöiden tulisi tutustua, niin toisiinsa kuin toisen organisaation toiminnan tarkoituksiinkin, jos organisaatioiden välillä olisi tarkoitus tehdä moniammatillista yhteistyötä. Sovittelutoiminta on lakiin perustuvaa toimintaa ja kyseinen laki määrittelee myös poliisien suorittamaa esitutkintaa. Laissa on määritelty, että poliisien tulee esitutkinnassa tiedustella asianosaisten halukkuutta asiansa sovitteluun. Jos asiaa tutkiva poliisiviranomainen ei tunne sovittelutoiminnan tarkoituksia eikä paikkakunnalla toimivaa sovittelutoimistoa, on niin sovittelualoitteen kuin yhteistyön tekeminenkin lähes mahdotonta. (SovL 1015/2005.)

Mielestäni sovittelutoiminnan tavoitteet määrittelevätkin hyvin myös sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillisen yhteistyön tavoitteissa on myös huomioitava ketä varten yhteistyötä tehdään, tehdäänkö sitä tässä tapauksessa viranomaisten hyväksi vai asiakkaiden hyväksi. Viranomaisnäkökulmasta käsin merkittävin moniammatilliseen yhteistyöhön vaikuttava sovittelutoiminnan tavoite on varmasti kustannusten ja resurssien säästäminen. Rikosasian käsittely sovittelutoiminnan kautta on todettu olevan huomattavasti halvempaa mitä, kyseisen asian käsitteleminen tuomioistuimessa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013b.). Lisäksi sovitte-

lu vähentää poliisissa tehtävää työtä, mikä on poliisien resurssipula sekä sovittelutoiminnan tavoite kustannusten säästämisestä huomioon ottaen hyvin merkittävä asia. (Iivari 2007, 11.)

Kuitenkin moniammatillisen yhteistyön yksi merkittävimmistä tekijöistä on asiakaslähettäisyys, joten asiakkaan näkökulma on huomioitava yhteistyön tavoitteissa. (Isoherranen ym. 2008, 16.) Sovittelutoiminnan yhtenä tavoitteena on asianosaisten kohtaaminen ja sovinnon aikaansaaminen. Näin ollen asiakkaille on luotava mahdollisuudet tämän tavoitteen täyttämiseen sovittelualoitteen tekemisen kautta, jos kyseinen rikosasia on soveltuva sovitteluun. Sama pätee myös tavoitteeseen asiakkaan omatoimisuuden ja vastuunoton lisääminen. Sovittelussa jokainen osapuoli hoitaa itse omaa asiaansa, oikeudenkäsitelyssä on yleensä apuna oikeuden avustaja, jolloin asiakkaan oma rooli jää vähäiseksi. (Iivari 2007, 19–20.)

Lähtökohdat sovittelulain toimeenpanemiselle oli Suomessa asuvien henkilöiden tasavertaisuuden ja palvelujen kattavan saatavuuden mahdollistaminen. Jotta sovittelupalvelut todellakin olisi kaikkien kansalaisten saatavilla edellyttää se moniammatillista yhteistyötä poliisilta ja sovittelutoimistolta. Sovittelutoimistoja perustettiin lain myötä ympäri suomea, joten periaatteessa kyseisten palvelujen saatavuus koko valtakunnassa on tällä hetkellä turvattu. Pirkanmaan sovittelutoimiston tilastojen (2014) mukaan kyseisellä alueella olevien poliisilaitoksista ohjautuvien sovittelualoitteiden määrä vaihtelee kuitenkin rajusti. Toki myös rikosmäärät vaihtelevat pienten ja suurten paikkakuntien välillä. On kuitenkin tilastollisesti huomattavissa, että kunkin poliisilaitoksen kulttuuri ja suhtautuminen sovitteluun vaihtelee, joka näkyy suoraan sovittelualoitteiden määrässä. Laissa kuitenkin määritellään, että henkilöiden tulee olla tasavertaisessa asemassa sovittelupalveluiden saatavuuden suhteen. Tällä hetkellä tuo tasavertaisuuden tavoite ei toteudu poliisilaitosten ja yksittäisten poliisien eriävästä suhtautumisesta sovitteluun johtuen. (SovL 1015/2005; Iivari 2007, 11.)

Myös vahingonkorvauksista sopiminen on yksi sovittelutoiminnan tavoite. Iivarin (2007, 20) mukaan on todettu, että sovittelun kautta vahingonkorvausten saaminen on varmempaa, kattavampaa ja nopeampaa kuin oikeuden päätöksellä määrätty korvaus. Myös tämä olisi mielestäni erittäin tärkeää seikka minkä vuoksi poliisiin ja sovittelutoimiston tulee tehdä moniammatillista yhteistyötä sovittelualoitteiden merkeissä. Oi-

keastaan kaikista sovittelutoiminnan tavoitteista löytyvätkin ne tekijät, jonka vuoksi moniammatillista yhteistyötä poliisin ja sovittelutoimiston välillä tulee tehdä. Toki myös sovittelulaki (1015/2005) määrittelee kenen tulee tehdä moniammatillista yhteistyötä sovitteluasian puitteissa, koska laissa on määritelty ketkä viranomaiset voivat sovittelualoitteita tehdä asianosaisten lisäksi. Lisäksi poliisilaissa (493/1995) todetaan, että ”poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovinnollisuutta edistään”, joka myös omalta osaltaan määrittelee poliisien velvollisuutta tehdä yhteistyötä sovittelutoimistojen kanssa.

Kriittiset kohdat

Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välisen moniammatillisen yhteistyön ristiriita- ja ongelmatilanteita on muutamia. Tutkimuksessa poliisien vastauksista nousi usein esiin resurssipula. Poliisiorganisaatiota on viime vuosien aikana supistettu merkittävästi, jonka myötä on tapahtunut töiden kasaantumista. Tutkimuksen vastaajat kertoivat resurssipulan vaikuttavan myös sovittelutoimiston kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön, muun muassa yhteistyökokouksia on hankala saada järjestettyä, koska poliiseilla ei ole aikaa osallistua kyseisiin tilaisuuksiin. Moniammatillisen yhteistyön tutkimuksissa (esimerkiksi Klein 1990 ja Leathard 2003) onkin todettu, että organisaatioiden lähtiessä kehittämään arjen toimintatapoja moniammatillisen yhteistyön suuntaan, niin yleisimpiä haasteita ovat olleet muun muassa erilaiset menettelytavat, eri syklit suunnittelussa ja budjeteissa, status-kysymykset ja kuten tässäkin tutkimuksessa ajan riittämättömyys yhteistyöhön.

Tutkimustulosten perusteella molempien organisaatioiden vastaajissa oli henkilöitä, jotka olivat sitä mieltä, että moniammatillista yhteistyötä näiden organisaatioiden välillä tulisi lisätä. Moniammatillinen yhteistyöosaaminen perustuu toisen asiantuntijuuden arvostamiseen ja siihen luottamiseen, joten yhteistyön lisäämisen tarve ja asiakaslähtöisyys huomioon ottaen, tulisi organisaatioiden välillä lisätä edellä mainittua keskustelua asian soveltuvuudesta sovitteluun. (Karila & Nummenmaa 2001, 3.) Toisaalta asian ohjautuminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa esitutkintaa helpottaisi myös poliisien mainitsemaa resurssipulaa ja työtaakkaa. Tällöin asian esitutkintaa ei tarvitsisi suorittaa loppuun asti, vaan asian käsittely jatkuisi sovittelussa. Jos sovittelussa päästään sopuun, on mahdollista, että asian käsittely päättyisi siihen, jolloin prosessi olisi

vähentänyt myös poliisissa tehtävää työtä. Tämän myötä myös yksi sovittelun tavoitteista, kustannusten ja resurssien säästäminen, olisi täyttynyt. (Iivari 2007, 19.)

Isoherranen (2012, 151) on todennut omassa moniammatillisen yhteistyön kehittämistutkimuksessaan, että organisaation tasolla tarvitaan yhteistä näkemystä muutoksen tarpeellisuudesta. Koenkin tämän yhtenä merkittävimpänä haasteena Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välisen moniammatillisen yhteistyön kehittämässä. Yhteistyön toimivuus merkitsee sovittelutoimiston työn kannalta huomattavasti enemmän mitä poliisilaitoksen. Jos sovittelutoimistoon ei tule sovittelualoitteita, ei heillä ole työtä mitä tehdä, mutta rikos- ja riita-asioiden sovittelu on poliisin työssä vain pienen pieni osa, sillä on tutkittu, että kaikista poliisin tietoon tulleista rikoksista vain noin kaksi prosenttia ohjautuu sovitteluun. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2013b.) Tämä merkitsee sitä, että Pirkanmaan sovittelutoimisto on organisaatioina paljon sitoutuneempi moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen mitä Sisä-Suomen poliisilaitoksen sitoutuneisuus on. Ottaen vielä huomioon poliisien resurssipula, jolloin olemassa olevat resurssit halutaan käyttää johonkin sellaiseen, mikä näyttää suurempaa roolia poliisien työssä.

Tiedon kulkua voidaan pitää myös yhtenä sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välisenä ristiriitatilanteena. Toisaalta vastaajat olivat melko tyytyväisiä tämän hetkiseen organisaatioiden väliseen tiedon kulkuun, mutta joissakin poliisien vastauksissa tuli ilmi myös se, että he eivät aina saa tietoa sovittelun lopputuloksesta. Tähän asiaan on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota sovittelutoimistossa. Katkokset tiedon kulussa aiheuttavat usein päällekkäistä työtä, joka taas aiheuttaa taloudellisten ja asiantuntijaresurssien turhaa käyttöä. (Isoherranen ym. 2008, 87.) Tästä syystä sovittelutoimiston työntekijöiden voisikin olla hyvä varmistaa faxilla lähetettävän tiedon perille meno asian tutkijalle myös sähköpostitse tietosuojakysymykset huomioiden.

Viimeisenä Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välisenä moniammatillisen yhteistyön ristiriitana tutkimustulosten perusteella voidaan mainita eriävät näkemykset sovitteluun soveltuvista rikoksista. Erityisesti näkemuserot tulevat esiin lähisuhdeväkivalta rikosten sovittelun soveltuvuuden yhteydessä. Rikoksen, jossa väkivalta kohdistetaan rikoksesta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheiseen saa ohjata sovitteluun vain poliisi- ja syyttäväviran-

omainen. (1015/2005.) Lähisuhdeväkivallan erityisasemasta johtuen lähisuhdeväkivallan sovittelumenettelyä on viime vuosina kehitetty niin, että siihen sisältyy monivaiheinen ja moniammatillinen tapauksen soveltuvuuden sekä osapuolten elämäntilanteen, motiivien, ja voimavarojen arviointi. Tämä prosessi on kehitetty siitä syystä, että lähisuhdeväkivaltarikoksia soviteltaessa tulee olla tarkka, siitä että osapuolet ovat tasavertaisessa asemassa ja, että kumpikin osapuoli on sovittelussa omasta suostumuksestaan. Jo näistä kehittämistoimenpiteistä voi päätellä, että sovittelun kentällä katsotaan, että lähisuhdeväkivaltarikokset soveltuvat sovitteluun. (Flinck & Elonheimo 2010.)

Tutkimustulosten perusteella poliiseista taas suuri osa oli sitä mieltä, että lähisuhdeväkivaltarikokset eivät sovellu sovitteluun. Aivan kuten tutkimustuloksetkin osoittivat, niin myös muut lähisuhdeväkivallan arvostelijat pelkäävät sovittelun hyödyttävän väkivallan tekijää, jos hän pääsee vastuusta suhteen jatkuessa entisellään. Niin lähisuhdeväkivalta kuin muidenkin asioiden sovittelussa pitäisi arvio sovitteluun soveltuvuudesta tehdä kuitenkin tapauskohtaisesti. Sillä on totta, että lähisuhdeväkivaltarikokset sovittelun näkökulmasta ovat erityisasemassa. On myös totta, että sovittelu ei vielä kaikilta osin vastaa lähisuhdeväkivallan erityisluonteen haasteisiin, mutta jos soveltuvuus sovitteluun tehdään tapauskohtaisesti, ei voida yksiselitteisesti sanoa, että lähisuhdeväkivaltarikokset kokonaisuudessaan eivät sovellu sovitteluun. (Flinck & Elonheimo 2010.)

Tilanne

Honkalan ja Suomalain (2009, 95) mukaan paikka, aika, rauha ja tila vaikuttavat moniammatillisen yhteistyön tekemiseen oleellisesti sekä näiden lisäksi mahdollisuus keskittyä yhteistyöhön. Tutkimustulosten perusteella jo useasti mainittu resurssipula vaivasi myös näiden edellä mainittujen asioiden kohdalla poliiseja. Poliisit kokivat, että heillä ei ole mahdollisuutta keskittyä moniammatillisen yhteistyön tekemiseen sovittelutoimiston kanssa, koska kaikkea olemassa olevaa työtä pitää tehdä ”tulokorttiperusteisesti”. Poliisit kokivat myös viranomaistyöryhmän perustamisen oleellisena asiana erityisesti nuorten rikosten tekijöiden kohdalla, mutta käytännössä he kuitenkin kokivat, että resurssit eivät riitä siihen.

Yhteistyön tekeminen pitäisi määritellä ainakin yhteyshenkilöiden työnkuvaan niin, että heillä todellisuudessa olisi myös resurssit tehdä kyseistä työtä. Sovittelutoimistojen työntekijöiden työnkuvaan moniammatillinen yhteistyö kuuluu oleellisena osana, joten heidän kohdallaan kaikki Honkalan ja Suomalan (2009) mainitsevat asiat ovat turvattu. Tosin tutkimukseen perusteella ei pystytä sanomaan kuinka yksittäinen työntekijää kokee moniammatillisen yhteistyön tekemisen omassa työtilassaan; antavatko työtilat puitteet yhteistyön tekemiseen rauhassa ja keskittyen. Fyysiset puitteet moniammatillisen yhteistyön tekemiseen yhteistyöpalavereiden puitteissa ovat kunnossa, niin sovittelutoimistossa kuin poliisillakin. Molempien organisaatioiden tiloissa on vaadittavat neuvottelutilat. (Honkala & Suomala 2009, 95.)

Ammatillinen tausta

Moniammatilliseen yhteistyöhön vaikuttaa myös yhteistyötä tekevien työntekijöiden näkökulmat asioihin, jotka ovat muotoutuneet ammatillisen taustan myötä. Opinnäytetyön tulosten perusteella ei pystytä tietämään minkälaiset taustat vaikuttavat vastaajien näkökulmaan tehdä moniammatillista yhteistyötä sovitteluasian tiimoilta. Uskoisin kuitenkin organisaation näkökulman vaikuttavan myös osaltaan työntekijän näkökulmaan. Toki työntekijällä saattaa olla taustalla aikaisempia työtehtäviä, joista saatu kokemus saattaa vaikuttaa siihen näkökulmaan, jolla nykyistäkin työtä tekee. Kuten organisaation kulttuuri kohdassa todettiin, ovat sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen lähtökohdat sovitteluasiaan erilaiset organisaatioiden eriävistä tehtävistä johtuen. Sovittelutoimistoissa nähdään, että sovittelu on asiakkaalle mahdollisuus, kun taas poliisilla keskitytään enemmän rikoksen selvittämiseen, estämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen. Nämä eriävät näkökulmat vaikuttavat myös moniammatillisen yhteistyön lähtökohtiin. Eriävät lähtökohdat ja tieto käsiteltävästä asiasta tulisi kuitenkin nostaa organisaatioiden välillä tapahtuvan moniammatillisen yhteistyön perustaksi, sillä moniammatillisessa yhteistyössä edellytetään työntekijältä valmiutta soveltaa olemassa olevaa tietoa, jakaa sitä sekä erityisesti rakentaa uutta integroitua tietoa. Nämä tekijät huomiota ottaen moniammatillinen yhteistyön tulisi onnistua siitä huolimatta mitkä ovat työntekijöiden tausta tai näkökulmat asiaan. (Karila & Nummenmaa 2001, 3.)

7.2 Opinnäytetyön validius ja eettisyys

Tutkimuksen validius tarkoittaa tutkimuksen kykyä mitata sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Vilkan (2007, 150–152) mukaan tutkimuksen validiteetissa tarkastellaan teoreettisten käsitteiden muotoilemista arkikielelle, kyselylomakkeen kysymysten asettelun onnistumista, valitun asteikon toimivuuden onnistumista ja millaisia epätarkkuuksia mittarissa on ollut. Mielestäni tässä opinnäytetyössä teoreettisten käsitteiden muotoilu arkikielelle on onnistunut. Kyselyyn vastanneet poliisit olivat pääsääntöisesti ymmärtäneet kyselyssä esiintyneet käsitteet oikein. Ainoastaan poliisien kyselyssä kysymyksessä numero kolme, olisi pitänyt käsitettä käsitteilyaika kuvata tarkemmin epäselvyyksien välttämiseksi, muilta osin mittareissa ei ollut epätarkkuutta.

Myös kyselyn kysymysten asettelu onnistui melko hyvin. Vastajaat olivat pääsääntöisesti osanneet vastata kysymyksiin. Poliisien kyselyssä kysymyksen numero 26 kohdalla olisi pitänyt antaa mahdollisuus valita myös ”en osaa sanoa” vaihtoehto. Kun mahdollisuutta ei ollut, olivat vastaajat pakotettuja valitsemaan asiassa mielipiteensä, siitä huolimatta, että sitä ei ehkä todellisuudessa ollut.

Kyselyssä olevien kysymysten muotoilussa piti olla huolellinen, koska kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Tästä syystä kysymysten tulee olla yksiselitteisiä, eivätkä ne saa olla johdattelevia. (Valli 2007, 102.) Useammassa strukturoidussa kysymyksessä oli mahdollisuus valita kohta ”muu, mikä”, joka oli hyvä asia. Tätä mahdollisuutta vastaajat olivat hyödyntäneet melko paljon, koska siinä sai tuoda esille juuri itselle tärkeitä asioita. Jälkikäteen mietittynä olisi tätä vaihtoehtoa voinut käyttää vielä useammassakin strukturoidussa kysymyksessä. Poliisien kyselyn viimeisen kysymyksen sijoittamista olisi pitänyt miettiä etukäteen vielä tarkemmin. Kyseisen kysymyksen osalta vastausprosentti jäi todella pieneksi. On mahdollista, että jos kysymys olisi sijoitettu kyselyyn jo aiemmin, olisi vastausprosentti voinut olla korkeampi. Sillä kuten Vallikin (2007, 103) on todennut kyselyn lopussa vastaajan motivaatio vastaamiseen saattaa vähentyä. Toisaalta, jos kysymys olisi ollut aiemmin, olisivatko vastaajat keskeyttäneet kyselyyn vastaamisen kokonaan?

Tutkimuksen reliabelius ja validius muodostavat tutkimuksen kokonaisluotettavuuden. Tutkimuksen kokonaisluotettavuus on hyvä, mikäli otos edustaa koko perusjoukkoa ja mittaamisessa ei ole paljon satunnaisvirheitä. (Vilka 152–153.) Tutkin työssäni koko perusjoukkoa, joten epäonnistuneen otannan vuoksi opinnäytteen tulokset eivät vinoudu. Tutkimuksen kohderyhmä piti olla helppo koota, koska tarkoituksena oli, että yhteishenkilöni poliisista olisi välittänyt kyselyn eteenpäin tutkimusjoukkoon kuuluville poliiseille. Teknisten ongelmien vuoksi, jouduin lähettämään kyselyn loppujen lopuksi jokaiselle tutkimusjoukkoon osallistuvalla erikseen sähköpostilla. Saadakseni tietooni kaikki tutkimusjoukkoon kuuluvien poliisien sähköpostiosoitteet, jouduin soittamaan kaikki Pirkanmaan alueen rikostutkintayksiköihin ja tiedustelemaan kyseisen yksikön työntekijöistä niiden sähköpostiosoitteet, jotka tutkimiensa rikosten myötä kuuluisivat tutkimusjoukkoon. Työni puolesta puhelut oli kuitenkin helppo suorittaa, koska olin tehnyt yhteistyötä kyseisten henkilöiden kanssa jo etukäteen, jonka tiimoilta tiesin heidät jo entuudestaan.

Hain opinnäytetyötä varten tutkimusluvut sekä Poliisihallitukselta, että Tampereen kaupungilta. Kyselyn mukana vastaajille meni saateviesti, jossa annoin tietoa opinnäytetyöstäni (liite 2 ja 4). Saatekirjeessä kerroin yhteystietoni, opinnäytetyön tavoitteen, kyselyyn vastaamisen vapaaehtoisuuden sekä aineiston keruun toteutustavan, tietojen suojaamisen ja tietojen käyttötarkoituksen. Tämän perusteella jokainen vastaaja sai itse päättää, vastaako kyselyyn vai ei. Yksittäiset vastaukset tulivat ainoastaan minun tietooni, eikä kenelläkään ulkopuolisella ollut mahdollisuutta saada niitä haltuunsa. Opinnäytetyön valmistuttua hävitin vastaukset. Halutessaan vastaajilla oli mahdollisuus olla minuun yhteydessä lisätietojen saamista varten. Aineiston analyysi ja opinnäytetyön kirjallinen raportti on laadittu niin, että mikään ei loukkaa vastaajia tai paljasta heidän henkilöllisyyttään. Opinnäytetyön aineistona on kyselytutkimuksen lisäksi kirjoja, erilaisia julkaisuja sekä sähköisiä aineistoja. Kaikki opinnäytetyössä lainaamani lähteet ovat löydettävissä työn lähdeluettelosta.

Katoanalyysi

Kato tarkoittaa puuttuvien tietojen määrää tutkimuksessa. Kato ei ole tutkimuksessa ongelma, jos se osoittautuu vähäiseksi tai ei ole systemaattisesti jakautunut. (Vilka 2007, 106.) Tutkimusjoukon huomioon ottaen arvelin kadon muodostuvan ongelmaksi, mutta samalla toivoin vastausprosentin nousevan hyväksi. Kyselyitä lähetettiin poliisi-

seille 129 kappaletta ja sovittelutoimistoon viisi kappaletta. Poliisien osalta vastausprosentti oli 38,8 ja sovittelutoimiston osalta 100. Poliisien osalta, olisin toivonut vastausprosentin nousevan korkeammaksi. Kyselyyn oli kuitenkin pääsääntöisesti vastattu huolellisesti, jonka vuoksi vastauksia ei tarvinnut hylätä puutteellisten vastausten vuoksi. Uskon, että poliisien vastausprosentin pienuudessa näkyy myös tässä tutkimuksessa esiin tullut resurssipula. Jos olemassa olevat resurssit eivät meinaa riittää perustyön tekemiseen, niin on hyvin ymmärrettävää, että siinä vaiheessa aika ei riitä tutkimuksen vastaamiseenkaan.

Siitä huolimatta, että poliisien osalta tutkimusjoukon määrittämiseen tehtiin paljon etukäteisvalmisteluja, saattoi tutkimusjoukkoon jäädä myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät tutkimiensa rikosten myötä ole tekemisissä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa. Tällöin on ymmärrettävää, että henkilö on jättänyt vastaamatta kyselyyn. Mielestäni vastausprosentti oli kuitenkin riittävä siltä osin, että vastausten perusteella pystyi tekemään johtopäätöksiä ja yleistyksiä Sisä-Suomen poliisilaitoksen ja Pirkanmaan sovittelutoimiston välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä. Kato ei myöskään ollut systemaattista eli edellä olevaan perustuen vastaajista ei löydy vain tiettyä ryhmää, joka olisi jättänyt vastaamatta kyselyyn.

7.3 Opinnäytetyöprosessin pohdintaa

Kohtasin opinnäytetyöprosessissa erinäisiä haasteita, suurimpana tutkimuksen onnistumisen kannalta oli tietotekniset haasteet sähköisen kyselyn toteuttamisessa. Poliiseille lähetetty kysely oli tarkistuksenkin jälkeen toteutettu ohjeiden mukaisesti, siitä huolimatta kyselyyn vastaaminen ei onnistunut. Sain asian tietooni vasta juuri ennen vastaajan umpeutumista. Tässä vaiheessa minun olisi pitänyt jo aiemmin kiinnittää huomioita siihen, että yksikään tutkimusjoukkoon valituista poliiseista ei ollut vastannut kyselyyni. Uusinta kyselyn yhteydessä olisi pitänyt antaa poliiseille lyhyempi vastausaika, jotta olisi ollut mahdollisuus muistuttaa ja ”karhuta” vastauksia useampaan otteeseen. Nyt sille ei ollut enää sijaa tutkimuksen vaadittavan valmistumisajankohdan lähestymisen vuoksi.

Ongelmista ja haasteista huolimatta opinnäytetyöprosessi on ollut minulle opettavainen kokemus. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu aiheena on tullut minulle tutuksi työskennellessäni Pirkanmaan sovittelutoimistossa. Aihepiirinä rikos- ja riita-asioiden sovittelu on siis minulle melko läheinen. Aiheen tuttuus toi opinnäytetyöprosessiin sekä myönteisiä että kielteisiä vaihteita. Minulla on alan ammattilaisena paljon tietoa rikos- ja riita-asioiden sovittelusta. Minulla on myös omia olettamuksia tästä aiheesta, jotka ovat kulkeneet mukani opinnäytetyöprosessin ajan. Välillä olen pysähtynyt miettimään, ovatko tekemäni päätelmät ja raportointi lähtöisin kyselytutkimuksen avulla saamastani aineistosta vai työkokemukseni tuomasta ennakkotiedosta. Toisaalta asiantuntijuuteni rikos- ja riita-asioiden sovitteluun on auttanut monessa asiassa ja antanut erilaisia näkökulmia aiheeseen. Oma kiinnostus aihetta kohtaan auttoi opinnäytetyön teossa ja välillä minulla oli tunne, että en voi lopettaa työn tekemistä, koska innostuin siitä niin paljon.

Ideani opinnäytetyön aiheeseen sain Pirkanmaan sovittelutoimistosta. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen aikana olen ollut poissa töistä perheenisäyksistä johtuen, jonka vuoksi halusin antaa sovittelutoimiston työntekijöille mahdollisuuden esittää toivomuksia tarvittavasta tutkimusaiheesta. Aihepiirin valinta, rikos- ja riita-asioiden sovittelu, oli minulle ollut kuitenkin jo itsestään selvää opintojeni alkuvaiheesta lähtien. Nämä lähtökohdat toivat opinnäytetyöhön mielekkyyden luoda jotain uutta ennestään tutkimatonta materiaalia. Opinnäytetyön aihe liittyy siis kiinteästi myös omaan työhöni ja koen, että tämä opinnäytetyö on osaltaan kehittänyt ammatillista osaamistani.

Sekä rikos- ja riita-asioiden sovittelua että moniammatillista yhteistyötä on tutkittu paljon, mutta nämä asiat yhdistäviä tutkimuksia en löytänyt. Ainoastaan Ahosmäen (2012) tutkimuksessa sivuttiin molempia aiheita, mutta työ oli loppujen lopuksi tehty hyvin erilaista viitekehystä ja näkökulmaa käyttäen. Opinnäytetyöni avulla sain avattua sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä. Toivonkin, että opinnäytetyön myötä rikos- ja riita-asioiden sovittelu tulisi näkyvämmäksi poliisiorganisaatiossa. Lisäksi toivon, että opinnäytetyön avulla Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen välistä moniammatillista yhteistyötä tultaisiin kehittämään niin, että se todella olisi käsitteen määrittelyn mukaista moniammatillista yhteistyötä. Karila ja Nummenmaa (2005, 214) on todennut, että mo-

moniammatillinen osaaminen ei synny panemalla työntekijöitä yhteen, eikä moniammatillinen työskentely tarkoita samaa kuin yhteistyö, vaikka yhteistyöllä onkin keskeinen rooli kyseisessä prosessissa. Tämä, moniammatillisen yhteistyön määritelmä sekä tutkimustulokset huomioon ottaen jäin pohtimaan onko Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välinen yhteistyö sittenkin enemmän moniammatillista työskentelyä kuin moniammatillista yhteistyötä.

LÄHTEET

- Ahosmäki, A. 2012. Sovittelutoiminnan ja poliisin yhteistyön kehittäminen Satakunnassa. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Ylempi AMK-tutkinto. Opinnäytetyö.
- Brunila, T. 2010. Sovittelu – tie tulevaisuuteen. Teoksessa Poikela, E. (toim.) Sovittelu. Ristiriitojen kohtaamisesta konfliktien hallintaan. Jyväskylä: PS-kustannus, 23-43.
- Danielsson, P. & Salmi, V. 2013. Suomalaisten kokemus parisuhdeväkivalta 2012 - Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Verkkokatsauksia 34/2013. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Elonheimo, H. 2010. Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Turun Yliopisto. Akateeminen väitöskirja.
- Elonheimo & Flinck 2010. Sovittelu osaksi lähisuhdeväkivallan kontrollia. Haaste 2/2010.
- Eloranta, S., & Kuusela, M. (2011). Moniammatillinen yhteistyö – katsaus suomalaisiin hoitotieteellisiin opinnäytetöihin. Tutkiva hoitotyö 9 (3), 5–13.
- Flinck A. 2013. Rakennamme sovintoa. Opas rikosten ja riitojen sovitteluun. Opas 23. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.
- Gaboury, I., Bujold, M. Boom, H., Moher, D. 2009. Interprofessional collaboration within Canadian integrative healthcare clinics: Key components. *Social Science & Medicine* 69 (5), 707–715.
- Haddara, W. & Lingrad, L. 2013. Are we all on the same page? A discourse analysis of interprofessional collaboration . *Academic Medicine* Lippincott Williams & Wilkins, Inc. 88(10):1509–1515.
- Hakkarainen, K., Helenius, J. & Jääskeläinen, P. 1999. Ammatinhallinnan kehittäminen oppivassa organisaatiossa. Työpapereita n:o 8. Kulttuuri ja oppiminen –tutkimusryhmä. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Hallituksen esitys 93/2005.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Helimo, A. 2013. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu: Sovittelijana toimimisen haasteet ja toimintaa tukeva ohjaus ja koulutus. Tampereen ammattikorkeakoulu. Ylempi AMK-tutkinto. Opinnäytetyö.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Tammi.

- Honkatukia, P. 2011. Uhrit rikosprosessissa – haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki.
- Housley, W. 2003. Interaction in Multidisciplinary Teams. Aldershot: Ashgate.
- Hytönen, P. 2012. Sosiaalityöntekijän ammatti-identiteetin muovautuminen ja moniammatillinen yhteistyö. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-tutkielma.
- Häyrinen Tuula. 2013. Kohtaaminen mahdollisuutena: Rikossovittelu asiakkaiden kokemana. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkielma.
- Iivari, J. 2006. Tuomittu maahanmuuttaja. Stakes. Helsinki.
- Iivari, J. 2007. Rikos- ja riita-asioiden sovittelijan opas. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Iivari, J. 2010a. Oikeutta oikeuden varjossa – restoratiivisen oikeuden tausta ja kehitys. Teoksessa Poikela, E. (toim.) Sovittelu. Ristiriitojen kohtaamisesta konfliktien hallintaan. Jyväskylä: PS-kustannus, 45–65.
- Iivari, J. 2010b. Oikeutta oikeuden varjossa. Rikossovittelulain täytäntöönpanon arviointitutkimus. Raportti 5/2010. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä - moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Isoherranen Kaarina 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Unigrafia.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493/isoherranen_vaitoskirja.pdf?sequence=1
- Johnstone, G. & Van Ness, D. 2007. Handbook of Restorative Justice. Devon: William Publishing.
- Juntunen, K. 1997. Sovittelu. Kirjoitus 24.7.1997.
- Kananen, J. 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuu. Jyväskylä ammattikorkeakoulun julkaisuja 89. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä ammattikorkeakoulun julkaisuja 118. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Karila, K. & Nummenmaa, A. 2005. Esi- ja alkuopetuksen jatkumo haastaa opettajat moniammatilliseen työskentelyyn. Teoksessa Hämäläinen, K., Lindström, A. & Puhakka, J. (toim.), Yhtenäisen peruskoulun menestystarina. Helsinki: Yliopistopaino, 212–216.

Kenny, G. 2002. The Importance of Nursing Values in Interprofessional Collaboration. *British Journal of Nursing* 11 (1), 65–68.

Kinnunen, A. 2012. Restoratiivisen oikeuden kehitys Euroopassa. *Haaste* 3/12, 23–24.

Klein, J. T. 1990. *Interdisciplinarity. History, Theory, and Practice*. Detroit: Wayne State University Press.

Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. TUKEVA-hanke. Luettu 5.4.2014. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/99678721-328a-49f8-b1cb-495bf4215ff8>

Kontio, M. 2013. Jaetun ymmärryksen rakentuminen moniammatillisten oppilashuolto-ryhmien kokouksissa. Oulun yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Juvenes Print.

Kovanen, P. 2004. Oppiminen ja asiantuntijuus varhaiskasvatuksessa. Varhaisen oppimaan ohjaamisen suunnitelma erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjauksessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kuula, A. 2006. *Tutkimusetiikka*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kyllönen, K. 2012. Uskonnon rooli maahanmuuttajien konfliktien sovittelussa. Sovittelijoiden, maahanmuuttajien ja kirkon maahanmuuttajatyöntekijöiden näkökulma. Helsingin yliopisto. Akateeminen väitöskirja.

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 9.1.2005/1015.

Leathard, A. (toim.) 2003. *Interprofessional Collaboration. From Policy to Practice in Health and Care*. Sussex: Brunner-Routledge.

Lempinen, K. 2014. Sovitteluohjaaja ja sovittelutoimiston varavastuuhenkilö. Haastattelu 14.4.2014. Haastattelija Kunnas, M. Tampere.

McCold, P. 2000. Overview of Mediation, Conferencing and Circles. Paper presented to tenth United Nations Congress on Crime Prevention and the Treatment of Offenders. 10-17.4.2000. Wien. Saatavana verkkojulkaisuna. www.restorativejustice.org/10fulltext/mccold

McCullum, J. & Hughes, M. 1990. Staffing patterns and team models in infancy programs. Teoksessa Jordan, J.B., Gallagher, J.J., Hutinger, P.L. & Karnes, M.B. (toim.), *Early childhood special education: birth to three*. Reston: The council for exceptional children and its division for early childhood.

Niemi, H. Erikoissuunnittelija. 2013. Sähköposti. Luettu 28.10.2013.

Payne, M. 2000. *Teamwork in Multiprofessional Care*. New York: Palgrave.

Petri, L. 2010. Concept Analysis of Interdisciplinary Collaboration. *Nursing Forum* 45(10), 78–79.

Pikkarainen, L-M. 2013. Sovittelulla merkitystä? Uhrien antamia merkityksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta. Lapin yliopisto. Pro gradu-tutkielma.

Pirkanmaan sovittelutoimisto 2012. Sovittelupalvelut vuonna 2012. Tilastoraportti. Luettu 10.10.2013

http://www.tampere.fi/material/attachments/p/6IOnljilY/sovittelun_vuosikatsaus2012.pdf.

Pirkanmaan sovittelutoimisto 2014. Tilastoja.

Poliisihallituksen ohje rikosasioiden sovittelusta 2.12.2013.

Poliisilaki 7.4.1995/493.

Pärnä, K. 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Turun yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Turku: Uniprint Oy.

Rikosasioiden sovittelun neuvottelukunta 2013. Toimikauden 1.1.2013–31.12.2015 toimintasuunnitelma. Luettu 15.10.2013

http://www.thl.fi/attachments/sovittelu/nk_toimintasuunnitelma_2013-2015.pdf.

Rytkönen, M. 2013. Kehityskulkuja ja väliintuloja. Ekologinen näkökulma vakavan väkivallanteon tehneiden nuorten sosioemotionaalisen terveyden kehitykseen. Itä-Suomen yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Numero 177.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 12.4.2014. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>.

Sirén, R., Danielsson, P & Kivivuori, J. 2013. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikkosten kohteena 2012. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Verkkokatsauksia 28/2013. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Souza, K. & Dhani, M. 2008. A Study of Volunteers in Community-Based Restorative Justice Programs. *Canadian Journal of Criminology & Criminal Justice* 1/2008, 31-57.

Takala, J-P. 2012. Lunastaako restoratiivinen oikeus lupauksensa? *Haaste* 3/12, 44–45.

Tehikari, S. 2013. ”Se on niin elämänmakuista ja inhimillistä.” Vapaaehtoisten sovittelijoiden motivaatio ja toiminnalle annetut merkitykset. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkielma.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013a. Sovittelupalvelujen johtaminen, ohjaus ja valvonta. Luettu 01.10.2013.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketti/sovittelu/palvelut/johtaminen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013b. Rikos ja riita-asioiden sovittelu 2012. Tilastoraportti 15/2013.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Mitä sovittelu on? Sovittelu rikosasiassa. Luettu 4.4.2014.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/sovittelu/prosessi/rikosasiat.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014b. Hankkeita ja tutkimuksia rikos- ja riita-asioiden sovittelusta. Luettu 2.2.2014.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/sovittelu/kehittaminen/hankkeita

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. korjattu ja täydennetty painos. Juva. WS Bookwell Oy.

Vesikansa, J. 2012. Rikosten uhrin sovittelussa. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkielma.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus.

Yeager, S. 2005. Interdisciplinary collaboration: The heart and soul of health care. *Critical Care Nursing Clinics of North America* 17(2), 143 - 148.

Zef-arviointikone. 2014. Käyttöohje.

<https://editor.myzef.com/tampere/editor/doc/material/fi-arviointikone-manuaali.pdf>

Øvretveit, J. 1995. Moniammatillisen yhteistyön opas. Helsinki: Hakapaino.

Øvretveit, J. 1999. Team decision-making. *Journal of Interprofessional Care*, 1, 41 –51.

Liite 1. Sähköisen kyselyn kysymykset poliiseille

TAUSTA

1. Työnkuva? (Vaihtoehtokysymys)

Vaihtoehdot:

- Tutkija
- Tutkinnanjohtaja

2. Oletteko saanut rikos- ja riita-asioiden sovitteluun liittyvää koulutusta? (Vaihtoehtokysymys)

Vaihtoehdot:

- En
- Kyllä, missä ja milloin?

SOVITTELUPROSESSI

3. Onko sovittelutoimistossa käsiteltävän sovittelujutun käsittelyaika mielestänne? (Vaihtoehtokysymys)

Vaihtoehdot:

- Sopiva
- Liian pitkä, enintään kuinka kauan?

4. Mitkä ovat yleisimmät syyt, jonka vuoksi ette ohjaa rikosasiaa sovitteluun? Valitse korkeintaan kaksi vaihtoehtoa. (Monivalintakysymys)

Vaihtoehdot:

- Asia ei sovellu sovitteluun
- Asianomistaja ei ole halukas sovitteluun
- Epäilty ei ole halukas sovitteluun
- Jokin muu, mikä?

5. Minkälaiset rikosasiat eivät mielestänne sovellu sovitteluun? Ole hyvä ja perustele kantasi. (Vapaapalaute)

6. Mitkä ovat mielestänne yleisimmät syyt, jonka vuoksi rikosasian osapuolet kieltäytyvät sovittelusta? Valitse korkeintaan kaksi vaihtoehtoa. (Monivalintakysymys)

Vaihtoehdot:

- Eivät halua kohdata rikoksen muita osapuolia
- Haluavat asian käsiteltävän käräjäoikeudessa
- Eivät ole tietoisia rikos- ja riita-asioiden sovittelusta
- Eivät ole olleet tyytyväisiä sovittelutoimintaan (jos aikaisempaa kokemusta)
- Jokin muu, mikä?

7. Tulisiko poliiseille suunnattua koulutusta rikos- ja riita-asioiden sovittelusta lisätä? (Vaihtoehtokysymys)

Vaihtoehdot:

- Ei, tämän hetkinen koulutusmäärä on riittävä
- Kyllä, minkälaista?

8. Tiedättekö mitkä ovat rikos- ja riita-asioiden sovittelun tavoitteet? (Vaihtoehtokysymys)

Vaihtoehdot:

- Kyllä
- En

MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

9. Tiedän minkälainen työnsisältö on Pirkanmaan sovittelutoimistossa? (Jana)

10. Kuinka paljon teette moniammatillista yhteistyötä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa? (Vaihtoehtokysymys)

Vaihtoehdot:

- Päivittäin
- 2-3 krt/viikko
- 1-3 krt/kuukaudessa
- Noin joka toinen kuukausi
- Muutamia kertoja vuodessa tai harvemmin

11. Tehdessänne moniammatillista yhteistyötä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa, mitä yhteistyötoimintamuotoja käytätte? (Monivalintakysymys) Voitte halutessanne valita useamman vaihtoehdon.

Vaihtoehdot:

- Sähköposti
- Puhelinkeskustelu
- Yhteistyöryhmän tms. kokous
- Muu, mikä

12. Yhteistyö sujuu Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa hyvin? (Jana)

13. Tiedon kulku Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välillä sujuu hyvin? (Jana)

MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN TÄRKEYS

14. Kuinka tärkeänä koette moniammatillisen yhteistyön Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa? (Jana)

15. Tulisiko moniammatillista yhteistyötä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa tehdä mielestänne? (Vaihtoehtokysymys)

Vaihtoehdot:

- Enemmän
- Säilyttää ennallaan
- Vähemmän

16. Kenellä mielestänne on vastuu moniammatillisen yhteistyön kehittämisestä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa? (Vaihtoehtokysymys)

Vaihtoehdot:

- Vastuu on esimiehellä
- Vastuu on jokaisella itsellään
- Moniammatillinen yhteistyö Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa ei kiinnosta minua

MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN LISÄÄMINEN

17. Moniammatillisen yhteistyön lisääminen

18. Yhteistyötä tulisi olla enemmän sovittelualoitteen saapuessa sovittelutoimistoon. (Jana)

19. Yhteistyötä tulisi olla enemmän, kun asia on päätetty ottaa sovitteluun, mutta asian käsittely on vielä kesken. (Jana)

20. Yhteistyötä tulisi olla enemmän sovitteluneuvottelu ajankohdan selvittyä. (Jana)

21. Yhteistyötä tulisi olla enemmän sovitteluneuvottelun päätyttyä. (Jana)

22. Yhteistyötä pitäisi olla enemmän yleisesti sovitteluasian tiimoilta. (Jana)

KEHITTÄMINEN

23. Moniammatillista yhteistyötä kehitettäessä pidän tärkeänä? Valitse mielestäsi viisi tärkeintä asiaa. (Monivalintakysymys)

Vaihtoehdot:

- Yhteinen päämäärä
- Samat tavoitteet
- Tiedot
- Oman työn arvostus
- Sitoutuminen
- Taloudellisuus
- Yhteiset koulutukset
- Yhteisen ajan löytyminen
- Yhteistyötä useammin
- Kommunikaatio sujuvaa
- Tiedonkulun parantaminen
- Hallinnolliset rakenteet tukevat moniammatillista yhteistyötä

24. Seloste viranomaistyöryhmästä

25. Mitä mieltä olette olisiko Pirkanmaan seudulla tarvetta edellisen kaltaisen ryhmän perustamiselle? (Vaihtoehdokysymys) Ole hyvä ja perustele kantasi.

Vaihtoehdot:

- Kyllä
- Ei ole tarvetta

26. Miten sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä tiedon kulkua voisi mielestänne parantaa? Voitte valita useamman vaihtoehdon. (Monivalintakysymys)

Vaihtoehdot:

- Lisäämällä yhteistyöpalaverien määrää
- Nimeämällä useampia yhteyshenkilöitä
- Lisäämällä työntekijöiden välistä järjestelmällistä kommunikointia
- Yhteisen tietojärjestelmän käyttöönotolla
- Perustamalla em. viranomaistyöryhmän (vrt. kohta nro 25)
- Jollain muulla tavalla, millä?

27. Miten Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä tulisi mielestänne kehittää? Voitte valita useamman vaihtoehdon. (Monivalintakysymys)

Vaihtoehdot:

- Lisäämällä yhteistyöpalaverien määrää
- Järjestämällä yhteistä koulutusta
- Nimeämällä useampia yhteyshenkilöitä
- Lisäämällä työntekijöiden välistä järjestelmällistä kommunikointia
- Yhteisen tietojärjestelmän käyttöönotolla
- Perustamalla em. viranomaistyöryhmän (vrt. kohta nro 25)
- Jollain muulla tavalla, millä?

28. Mikä edistää moniammatillisen yhteistyön sujumista Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa? (Vapaapalaute)

Liite 2. Poliisien sähköisen kyselyn saateviesti

Arvoisa vastaanottaja!

Opiskelen sosionomi (ylempi AMK) -tutkintoa Tampereen ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyöni aiheena on moniammatillisen yhteistyön kehittäminen Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välillä. Opinnäytetyöni aineisto kerätään sähköisellä kyselyllä, jonka vastaajiksi on valittu kaikki Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen rikostutkijatutkijat ja tutkinnanjohtajat, jotka ovat tekemisissä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa tutkiemiensa rikosten myötä. Tutkimuksen tarkoituksena on, että Pirkanmaan sovittelutoimisto saisi eväitä siihen, kuinka toimintaa tulisi kehittää, jotta sen toiminta palvelisi yhteistyökumppaneita entistä paremmin. Toisaalta työn tarkoituksena on myös lisätä tietoisuutta sovittelusta, jotta sovittelu nähtäisiin jatkossa entistä useammin yhtenä vaihtoehtona rikosoikeusjärjestelmässä.

Aineisto tullaan käsittelemään eettisesti eli kyselyyn vastanneilla on täysi anonymiteetti. Sähköisen kyselylomakkeen ainoat taustakysymykset ovat kyselyyn vastanneen työnkuva sekä aiheesta saatu koulutus. Tutkimuksen tuloksia ei pystytä yhdistämään yksittäisiin vastauksiin. Sähköinen tutkimusaineisto tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua. Valmis opinnäytetyö on saatavilla Theseus -ammattikorkeakoulujen julkaisuarkistosta. Lisäksi työ on mahdollista esitellä tutkimusjoukolle syksyn 2014 aikana.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että kyselyyn vastaa mahdollisimman moni tutkimusjoukkoon valituista. Kyselyn viimeinen vastauspäivä on 17.4.2014.

Lisätietoja tutkimuksesta:
Maiju Kunnas
maiju.kunnas@tampere.fi

Vastaamisen voitte aloittaa klikkaamalla seuraavaa linkkiä tai kopioimalla linkin Internet-selaimen osoiteriville
#WWW_CLIENT

Yhteistyöstä kiittäen
Maiju Kunnas

PIKAOHJE:

1. Vastaaminen tapahtuu hiirellä työskennellen
2. Voit muuttaa vastauksiasi valitsemalla kysymyksen aktiiviseksi kysymyslistasta ja sijoittamalla sen uudelleen vastausalueelle
3. Voit keskeyttää jatkaaksesi myöhemmin painamalla Keskeytä-nappia

Liite 3. Sähköisen kyselyn kysymykset Pirkanmaan sovittelutoimiston työntekijöille

MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

1. Tiedän minkälainen työnsisältö on poliisin rikostutkijoilla? (Jana)
2. Kuinka paljon teette moniammatillista yhteistyötä Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa? (Vaihtoehtokysymys)
 - Vaihtoehdot:
 - Päivittäin
 - 2-3 krt/viikko
 - 1-3 krt/kuukaudessa
 - Noin joka toinen kuukausi
 - Muutamia kertoja vuodessa tai harvemmin
3. Tehdessänne moniammatillista yhteistyötä Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa, mitä yhteistyötoimintamuotoja käytätte? Voitte halutessanne valita useamman vaihtoehdon. (Monivalintakysymys)
 - Vaihtoehdot:
 - Sähköposti
 - Puhelinkeskustelu
 - Yhteistyöryhmän tms. kokous
 - Muu, mikä
4. Yhteistyö sujuu Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa hyvin? (Jana)
5. Tiedon kulku Pirkanmaan sovittelutoimiston ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen välillä sujuu hyvin? (Jana)

MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN TÄRKEYS

6. Kuinka tärkeänä koette moniammatillisen yhteistyön Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa? (Jana)
7. Tulisiko moniammatillista yhteistyötä Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa tehdä mielestänne? (Vaihtoehtokysymys)
 - Vaihtoehdot:
 - Enemmän
 - Säilyttää ennallaan
 - Vähemmän
8. Kenellä mielestänne on vastuu moniammatillisen yhteistyön kehittämisestä Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa? (Vaihtoehtokysymys)
 - Vaihtoehdot:
 - Vastuu on esimiehellä
 - Vastuu on jokaisella työntekijällä itsellään
 - Moniammatillinen yhteistyö Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa ei kiinnosta minua

MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN LISÄÄMINEN

9. Moniammatillisen yhteistyön lisääminen
10. Yhteistyötä tulisi olla enemmän sovittelualoitteen saapuessa sovittelutoimistoon. (Jana)
11. Yhteistyötä tulisi olla enemmän, kun asia on päätetty ottaa sovitteluun, mutta asian käsittely on vielä kesken. (Jana)

12. Yhteistyötä tulisi olla enemmän sovitteluneuvottelu ajankohdan selvittyä. (Jana)

13. Yhteistyötä tulisi olla enemmän sovitteluneuvottelun päätyttyä. (Jana)

14. Yhteistyötä pitäisi olla enemmän yleisesti sovitteluasian tiimoilta. (Jana)

KEHITTÄMINEN

15. Moniammatillista yhteistyötä kehittäessä pidän tärkeänä? Valitse mielestäsi viisi tärkeintä asiaa. (Monivalintakysymys)

Vaihtoehdot:

- Yhteinen päämäärä
- Samat tavoitteet
- Tiedot
- Oman työn arvostus
- Sitoutuminen
- Taloudellisuus
- Yhteiset koulutukset
- Yhteisen ajan löytyminen
- Yhteistyötä useammin
- Kommunikaatio sujuvaa
- Tiedonkulun parantaminen
- Hallinnolliset rakenteet tukevat moniammatillista yhteistyötä

16. Seloste viranomaistyöryhmästä

17. Mitä mieltä olette olisiko Pirkanmaan seudulla tarvetta edellisen kaltaisen työryhmän perustamiselle? Ole hyvä ja perustele kantasi. (Vaihtoehdokysymys)

Vaihtoehdot:

- Kyllä
- Ei ole tarvetta

18. Miten Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä tiedon kulkua voisi mielestänne parantaa? Voitte valita useamman vaihtoehdon. (Monivalintakysymys)

Vaihtoehdot:

- Lisäämällä yhteistyöpalaverien määrää
- Nimeämällä useampia yhteyshenkilöitä
- Lisäämällä työntekijöiden välistä järjestelmällistä kommunikointia
- Yhteisen tietojärjestelmän käyttöönotolla
- Perustamalla em. viranomaistyöryhmän (vrt. kohta nro 17)
- Jollain muulla tavalla, millä?

19. Miten Pirkanmaan sovittelutoimiston ja poliisilaitoksen välistä moniammatillista yhteistyötä tulisi mielestänne kehittää? Voitte valita useamman vaihtoehdon. (Monivalintakysymys)

Vaihtoehdot:

- Lisäämällä yhteistyöpalaverien määrää
- Järjestämällä yhteistä koulutusta
- Nimeämällä useampia yhteyshenkilöitä
- Lisäämällä työntekijöiden välistä järjestelmällistä kommunikointia
- Yhteisen tietojärjestelmän käyttöönotolla
- Perustamalla em. viranomaistyöryhmän (vrt. kohta nro 17)
- Jollain muulla tavalla, millä?

20. Mikä edistää moiniammatillisen yhteistyön sujumista Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa? (Vapaapalaute)

Liite 4. Sovittelutoimiston sähköisen kyselyn saateviesti

Arvoisa vastaanottaja!

Opiskelen sosionomi (ylempi AMK) -tutkintoa Tampereen ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyöni aiheena on sovittelutoimiston sekä poliisilaitoksen välinen moniammatillinen yhteistyö ja sen kehittäminen Pirkanmaalla. Opinnäytetyöni aineisto kerätään sähköisellä kyselyllä, jonka vastaajiksi on valittu kaikki sellaiset Sisä-Suomen poliisilaitoksen Pirkanmaan alueen rikostutkijatutkijat ja tutkinnanjohtajat, jotka ovat tekemisissä Pirkanmaan sovittelutoimiston kanssa tutkimiensa rikosten myötä sekä Pirkanmaan sovittelutoimiston sovitteluohjaajat, sosiaalityöntekijä sekä sovittelutoiminnan vastuuhenkilö. Tutkimuksen tarkoituksena on, että Pirkanmaan sovittelutoimisto saisi eväitä siihen, kuinka toimintaa tulisi kehittää, jotta sen toiminta palvelisi yhteistyökumppaneita entistä paremmin. Toisaalta työn tarkoituksena on myös lisätä tietoisuutta sovittelusta, jotta sovittelu nähtäisiin jatkossa entistä useammin yhtenä vaihtoehtona rikosoikeusjärjestelmässä.

Aineisto tullaan käsittelemään eettisesti eli kyselyyn vastanneilla on täysi anonymiteetti. Tutkimuksen tuloksia ei pystytä yhdistämään yksittäisiin vastauksiin. Sähköinen tutkimusaineisto tuhotaan tutkimuksen valmistuttua. Valmis opinnäytetyö on saatavilla Theseus -ammattikorkeakoulujen julkaisuarkistosta. Lisäksi työ on mahdollista esitellä tutkimusjoukolle syksyn 2014 aikana.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että kyselyyn vastaa mahdollisimman moni tutkimusjoukkoon valituista. Kyselyn viimeinen vastauspäivä on 17.4.2014.

Lisätietoja tutkimuksesta:
Maiju Kunnas
maiju.kunnas@tampere.fi

Vastaamisen voitte aloittaa klikkaamalla seuraavaa linkkiä tai kopioimalla linkin Internet-selaimen osoiteriville
#WWW_CLIENT

Yhteistyöstä kiittäen!
Maiju Kunnas

PIKAOHJE:

1. Vastaaminen tapahtuu hiirellä työskennellen
2. Voit muuttaa vastauksiasi valitsemalla kysymyksen aktiiviseksi kysymyslistasta ja sijoittamalla sen uudelleen vastausalueelle
3. Voit keskeyttää jatkaaksesi myöhemmin painamalla Keskeytä-nappia